

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ŠESTÝ ROČNÍK

7

Vojenskopolitický význam XVII. sjezdu KSČ pro ČSLA

Mimořádný význam XVII. sjezdu KSČ spočívá nejen v tom, že vytyčil smělé perspektivy pro budoucnost našeho lidu a naší vlasti, ale také v tom, že se konal v období, kdy se před námi začínají stále zřetelněji rýsovat kontury potřeb rozvoje socialismu v podmínkách vstupu do třetího tisíciletí. To vše klade před stranu i společnost náročné cíle a úkoly, které nelze řešit bez jasných a dlouhodobých perspektiv.

Do budoucna zůstává i nadále našim hlavním cílem uspokojovat co nejlépe, bohatěji a plněji potřeby pracujících, dosáhnout dalšího vzestupu životní úrovně, pečovat o blaho lidí a o jejich všestranný harmonický rozvoj.

V souladu s tímto hlavním cílem přijal XVII. sjezd strany strategickou linii k urychlení dynamiky ekonomického a sociálního rozvoje naší socialistické společnosti. Revolučnost v našich podmínkách dnes znamená cílevědomě usilovat o soustavné zvyšování produktivity společenské práce na základě intenzifikace národního hospodářství a zavádění nejnovějších výsledků vědy a techniky do výrobní praxe.

O nové je nutné vždy vést zápas, probojovávat je proti zastaralým a překonaným zvyklostem. Proto, jak bylo na sjezdovém jednání zdůrazněno, konstruktivní kritika a sebekritika, upřímnost, čestnost, zásadovost i pravdivost a zejména jednota slov a činů se musí stát nejen hnací silou a prostředkem k řešení rozporů, ale organickou a přirozenou součástí našeho života.

K těmto a všem dalším závěrům XVII. sjezdu KSČ v návaznosti i k materiálům a výsledkům XXVII. sjezdu KSSS se budeme v nastávajícím období zákonitě velmi často vracet, poněvadž se plně vztahují i na veškerou naši práci v ČSLA a jsou pro nás v mnoha směrech mobilizujícím impulzem.

Velkou pozornost si zaslouží zejména ty pasáže z jednání obou sjezdů našich bratrských komunistických stran, v nichž byla vyložena nová filozofie mezinárodního života, kterou jsme rozhodnutí se řídit a dále rozvíjet. Vždyť hluboká, vědecká analýza stavu věcí ve světě, dává světovému socialismu návod k politickým činům, k pokračování v úporném zápase za mír a bezpečnost.

Znovu bylo zdůrazněno, že sociálně ekonomický zdroj válek v současném světě vyplývá z kapitalistického zřízení založeného na soukromém vlastnictví

výrobních prostředků a na útlaku pracujících. Sovětský svaz a všechny země socialistického společenství jsou si dobře vědomy vysokého stupně nebezpečí současné politiky USA pro světový mír. Proto podnikají vše, co je v jejich silách, aby vzniklé nebezpečí odvrátily, aby postupně došlo k úplnému odzbrojení. Přesvědčivě to dokumentují materiály XXVII. sjezdu KSSS, nesčetné, avšak zcela reálné návrhy soudruha M. Gorbačova a v neposlední řadě i Výzva členských států Varšavské smlouvy členským státům NATO a všem evropským zemím s programem snížení ozbrojených sil a konvenční výzbroje v Evropě, přijatá na zasedání Politického poradního výboru v Budapešti v červnu letošního roku.

Dokud však militaristické kruhy imperialismu nepřistoupí k reálným odzbrojovacím opatřením, musíme vycházet i nadále z Marxovy teze, že neexistují zločiny, kterých by se imperialismus neodvážil ve jménu svých nadměrných zisků. Za určitých okolností je schopen uvrhnout lidstvo i do jaderné války.

V důsledku nebylé prudkého rozvoje zbraní, zejména zbraní hromadného ničení, dosáhlo lidstvo zřejmě již onoho historického předělu, kdy válka přestává být pokračováním politiky, kdy si agresor musí uvědomit, že nemůže volit mezi vítězstvím, nebo porážkou, ale jen mezi životem či smrtí.

Která ze tří existujících možností, zda mírové soužití, či balancování na pokraji války nebo jaderná apokalypsa se stane skutečností — to nezávisí jenom na vládnoucích kruzích USA, ale stále více na politickém, ekonomickém a obranném potenciálu zemí socialistického společenství v čele se Sovětským svazem i na všech silách ve světě, které odmítají válku, jako způsob řešení hlavního rozporu naší epochy, rozporu mezi socialismem a kapitalismem.

V jaderném století vycházíme z marxisticko-leninského učení, že čím vyšší je bojová síla a připravenost socialistických ozbrojených sil, tím menší je pravděpodobnost, že se militaristické síly imperialismu odváží jaderného dobrodružství. Stále proto zůstává aktuální leninský princip zákonitě jednoty výstavby a obrany socialismu. V souvislosti s uvedenými skutečnostmi, XVII. sjezd KSČ stanovil životně důležitý úkol: Zabezpečit, aby ČSLA v pevném svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami členských států Varšavské smlouvy byla všestranně politicky a odborně připravena a materiálně zabezpečena k spolehlivé obraně socialistické vlasti a mírového života našeho lidu.

Aplikací a rozpracováním závěrů XVII. sjezdu KSČ na podmínky naší armády se 27. května roku 1986 zabývalo jednání celoarmádního stranického aktivu, na němž náčelník HPS ČSLA soudruh generálplukovník PhDr. J. Klícha vytyčil pět základních směrů, obecně platných na kterémkoli stupni velení, jejichž realizace determinuje následné naplnění vojenské politiky strany ve druhé polovině osmdesátých let.

Z hlediska činnosti vyšších štábů a zejména správ a samostatných oddělení MNO jsou hlavní směry branné politiky strany na léta 1986—1990 podrobněji zakotveny v usnesení PUV KSČ ze dne 20. prosince roku 1985.

Nejvýznamnější z hlavních směrů se zákonitě vztahuje k dalšímu zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti armády, za jejíž hlavní cíl je nutné považovat schopnost našich vojsk organizovaně a v krátkých časových lhůtách přejít z mírového stavu na válečný, zmařit agresi a v součinnosti se Sovětskou armádou a ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy zničit nepřitele za všech podmínek zahájení a vedení války.

Na tyto základní požadavky bezprostředně navazují úkoly v oblasti výstavby ČSLA, kde musíme důsledněji plnit poznatky socialistické vojenské vědy, účin-

něji uplatňovat výsledky vědeckotechnického pokroku a zkušenosti socialistických armád, zejména Sovětské armády. Určujícím v tomto směru je dosažení kvalitativního růstu bojové síly ČSLA, zabezpečené v souladu s ekonomickými možnostmi našeho státu, nezbytným přezbrojováním moderní výzbrojí a technikou.

Ke zdokonalování velení, řídicí a organizátorské práce ukládá usnesení PÚV KSČ důsledně uplatňovat princip centralismu a metody leninského stylu práce, prohloubit cílevědomost a zjednodušit systém plánování bojové a politické přípravy, snížit kumulaci kontrol a zvýšit jejich účinnost, zlepšit řídicí práci MNO, koncepční a normotvornou činnost.

Za základní úkol musíme v souladu s usnesením PÚV KSČ z 8. 5. roku 1981 a RMNO č. 012 z roku 1983, považovat rozhodně zvyšování úrovně všech stránek vojenské kázně, a to jak účinnější výchovou vojáků, tak i zkvalitňováním kázeňské praxe.

V kádrové práci s velitelským sborem budeme klást důraz na jeho ideově politickou a odbornou připravenost, třídní a internacionální výchovu a vysoké morální i bojové kvality. Za hlavní úkol v tomto směru je nutné považovat doplňování velitelského sboru přípravou nových důstojníků a praporčíků na vojenských školách.

Přitom však musíme plnou pozornost věnovat přípravě velitelů, štábů i vojsk, aby si v potřebném rozsahu a daném čase osvojili nové poznatky socialistické vojenské vědy, operačního umění a taktiky, zvládli nové zbraně a techniku a měli i odpovídající návyky k tvůrčí aplikaci teoretických znalostí při plánování, organizaci a řízení operace a boje s důrazem na zkracování rozhodovacího procesu.

V přípravě a výchově velitelského sboru i všech příslušníků armády má nezastupitelné místo ideově politická výchova, jejímž cílem je upevňování morálně politického stavu vojsk, který chápeme jako prvořadý úkol velitelů, štábů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací.

Třídně politicky určujícím ze základních leninských principů výstavby a řízení socialistické armády je vedoucí úloha strany, jejíž prohlubování je podmíněno dalším upevňováním ideové, politické a organizační jednoty armádní stranické organizace, jako důležité podmínky zvýšení jejího vlivu na veškerý život ČSLA.

V souvislosti s tím jsou pak vytyčeny i základní požadavky na veškerou stranickopolitickou a ideologickou práci i na stranický charakter činnosti politických orgánů.

Základní předpoklad spolehlivého zabezpečení naší vlasti a země socialistického společenství, jak zdůrazňuje usnesení předsednictva ústředního výboru strany, tvoří jednotu armády a lidu, politická pevnost ČSLA a rozvoj bratrských internacionálních svazků se Sovětskou armádou a ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy.

Zmíněné usnesení PÚV KSČ se zabývá brannou politikou druhé poloviny 80. let v celé jejich komplexnosti, proto vytyčuje i další směry vztahující se na přípravu k obraně státu, branné výchově, civilní obraně, zkvalitnění výzbroje, vědeckovýzkumné základně ČSLA, zlepšování všestranné péče o vojáka a v neposlední řadě i k hospodaření s materiálem a energií, zejména pak zvýšení úrovně ošetřování bojové techniky a materiálu.

Při řešení jakéhokoliv úkolu z uvedených základních směrů si především musíme vždy uvědomovat, v čem spočívá političnost naší práce, umět předvídat

a hodnotit politické vlivy našich rozkazů a nařízení, konkrétních denních opatření. Současně musíme mít neustále na paměti komplexní přístup, poněvadž všechny vytyčené směry se vzájemně podmiňují a pouze jejich společným řešením můžeme zabezpečit, aby naše vojska, všichni příslušníci ČSLA byli všestranně připraveni kdykoli čestně splnit své vlastenecké a internacionální povinnosti při obraně socialismu a míru.

V obecné rovině jsou všechny vytyčené hlavní směry stejně významné. Přesto se však promítají ve společném průsečíku, jímž je nesporně vysoká úroveň bojové a mobilizační pohotovosti, která je koncentrovaným cílem veškerého našeho úsilí v armádě.

Jestliže dnes platí zásada nespokojovat se s dosaženým, pak v oblasti podstatně vyšších požadavků na upevňování bojové a mobilizační pohotovosti je to přímo kategorický příkaz strany, znásobený současnou mezinárodní situací. Tak jednoznačně to na celoarmádním aktivu zdůraznil soudruh ministr národní obrany ČSSR generálplukovník Ing. M. Václavík a upřesnil následovně: „Vojenskopolitická situace nás nutí rychleji a účinněji reagovat na činnost nepřítel. Maximální pozornost je nutné věnovat zjišťování příznaků příprav k nenadálému napadení. Na základě toho včas přijímat adekvátní opatření ke zvýšení stále bojové pohotovosti vlastních vojsk s důrazem na pohotovost příhraničních svazků a hotovostních sil“.

Klíčem k řešení všech aktuálních problémů přípravy a života vojsk i nadále zůstává požadavek cílevědomého zdokonalování veškeré naší řídicí a organizační práce na všech stupních velení, která je alfou i omegou všeho našeho úsilí.

Novost úkolů a požadavků vytyčených vojenskopolitickou linií KSČ naší armádě nespochybává jen v jejich obsahové, ale především v kvalitativní stránce a jsou našemu velitelskému sboru dobře známy. V žádném případě proto nejde o jejich formální zdůrazňování, ale o naléhavý obrat v jejich urychlené a důsledné realizaci v praxi vojsk.

V důsledku dynamičnosti vědeckotechnického rozvoje nebyvale vzrůstají nároky zejména na kvalitativní stránku probíhajících změn ve vojenství a tím především na styl a metody naší práce. Zejména v tom je nutné probíjovat nové přístupy nejen v myšlení, ale souběžně s tím progresivnější, účinnější a efektivnější přístupy v přípravě jednotlivců, celých vojenských kolektivů i štábů všech stupňů včetně správ a samostatných oddělení MNO. V tomto směru má své nezastupitelné místo a významně může napomoci i časopis Vojenská mysl.

Čekají nás náročné úkoly, jejichž plnění je podmíněno v prvé řadě jejich plným pochopením a ztotožněním se s nimi, obětavostí a odhodláním všech příslušníků ČSLA důsledně a co nejkvalitněji je splnit, především dalším prohlubováním vedoucí úlohy strany, která s družným úsilím velitelů, náčelníků a stranických organizací je spolehlivou zárukou našich úspěchů v procesu realizace vojenskopolitické linie XVII. sjezdu KSČ.

Potenciální a reálné bojové možnosti jednotky

Jedním z významných problémů, který provází veškerou řídicí, rozhodovací i prakticko-realizační činnost, je problematika určení, vymezení a odlišení potenciálních a reálných možností skrytých v přírodních, přírodně sociálních i sociálních věcech, jevech a procesech.

Z vlastních praktických zkušeností víme, že i při co nejpřesnějším poznání, zjištění skrytých možností ve věcech, jevech a procesech a při vynaložení veškerého v úvahu přicházejícího úsilí o jejich využití, **existují zpravidla značné rozdíly mezi potenciálními a reálnými možnostmi** na jedné straně a **uskutečněnými možnostmi** na straně druhé.

Současná mírová, výcviková vojenská praxe, stejně tak jako válečná, bojová minulá i současná vojenská praxe o tom poskytl nepřeberné množství příkladů. Ke zjištění příčin uvedeného rozporu mezi potenciálními a reálnými možnostmi a jejich pouze částečnou přeměnou ve skutečnost spolupřispívají mj. teoretické a metodologické závěry kategorií materialistické dialektiky možnost a skutečnost.

Vzhledem k mimořádně politicky a vojensky závažnému aktu, jímž bývá stanovení bojových úkolů jednotce, pokusím se přispět k objasnění této problematiky.

Nekladu si však za cíl kvantifikovat bojové možnosti jednotky, ale upozornit na některé teoretické problémy a metodologické přístupy, které se vztahují k chápání bojových možností jednotky, k nimž je potřebné přihlížet při jejich kvantitativní a kvalitativní analýze a při rozhodování v ožbrojeném zápasu.

Reálné hodnocení, ocenění bojových možností jednotky vyžaduje seriózní kvantita-

tivní a kvalitativní analýzu jednotlivých prvků bojové síly armády, jednotky.

Přistupovat k bojovým možnostem je možné a nutné na různých, nespočetných závažných politických i vojenských úrovních, jako je např. rovina strategická, operační a taktická. Naši pozornost soustřeďujeme především na rovinu taktickou, i když uplatněné teoretické a metodologické přístupy a hlediska mají obecnější platnost.

Možnosti však nejsou všechny stejné. Z toho důvodu musíme mezi nimi diferencovat, rozlišovat. Především je zapotřebí odlišit od sebe **možnost abstraktní** (potenciální) od **možnosti reálné**. Abstraktní možnost není nemožnost, představuje možnost, která se nemůže zatím přeměnit ve skutečnost, v realitu, neboť jejímu přeměnění ve skutečnost zpravidla schází některé objektivní a subjektivní podmínky a předpoklady.

Na rozdíl od abstraktní možnosti, reálná možnost se vyznačuje tím, že se může přeměnit ve skutečnost, neboť pro to existují všechny nezbytné podmínky a předpoklady.

Člověk může vždy do určité míry **volit mezi možnostmi**. Ty totiž působí převážně jako určitým směrem orientované tendence vývoje.

Možnosti nikdy nebyly a nejsou neměnné. Naopak je pro ně příznačné, že sílí i slabnou, vznikají i zanikají. Včasné rozpoznání konkrétního stavu a vývojových tendencí má mimořádný praktický význam zejména v procesu rozhodování.

V té míře, v jaké se konstituuji a vznikají dosud scházející podmínky a předpoklady, dochází k **postupné přeměně abstraktních (potenciálních) bojových možností v reálné bojové možnosti jednotky**.

Avšak i reálné bojové možnosti jednotky jsou stále jen a jen možnostmi, nacházejí se ve stavu „možného“, nikoli „skutečného“ realizovaného, v realitu proměněného.

Přeměna reálných možností jednotky v jejich reálné uskutečnění, v reálné využití, je zpravidla složitý, náročný komplikovaný, rozporuplný proces. Do něho vstupuje velké množství přírodních a sociálních, nutných i nahodilých, objektivních i subjektivních determinujících vlivů, které usnadňují nebo znesnadňují přeměnu reálných bojových možností jednotky ve skutečnost.

Velitelé i štáby v procesu přijímání rozhodnutí, vydávání rozkazů a nařízení podřízeným jednotkám vynakládají značné úsilí, aby na základě studia širokého spektra přírodních — geografických, klimatických, meteorologických, prostorových a časových, ale i přírodních sociálních a sociálních jevů a procesů na vlastní straně i na straně nepřítele stanovili reálné bojové úkoly jednotkám.

Přistupují k uvedeným jevům a procesům jako k realitě, která v sobě zahrnuje, skrývá různé možnosti k praktickému využití v ozbrojeném zápasu.

Ve středu pozornosti velitelů a štábů při stanovení bojových úkolů jednotce jsou zpravidla bojové možnosti dané jednotky. Ty lze vyvodit, stanovit velmi náročnou myšlenkovou činností, která musí podrobit analýze jak věcnou, předmětnou, tak lidskou složku dané jednotky, jak materiální, tak duchovní potence a možnosti.

Při zjišťování bojových možností jednotky jsou zpravidla zkoumány takové faktory, jako početní stav jednotky, kulturně technická úroveň, stupeň vycvičenosti, politické vyspělosti a uvědomělosti, morální kvality, disciplinovanost, bojové zkušenosti, dále i fyzická zdatnost, zdravotní stav příslušníků jednotky. Zvláštní místo zaujímají i organizátorské schopnosti velitelů a pracovníků štábů. Z věcných faktorů je analyzována materiálně technická základna jednotky a v ní především kvantita a kvalita zbraní a ostatních druhů vojenské techniky, jejich takticko-technické parametry atp.

Zkoumání problematiky bojových možností jednotky se zdaleka netýká jen celých organických jednotek. Uvažovat o potenciálních a reálných bojových možnostech je možné a nutné i pokud jde o posuzování **bojových možností jednotlivých příslušníků jednotky i jednotlivých druhů bojové techniky** — samopalu, děla, tanku, bojového vozidla pěchoty atp. Tyto kalkulace je nezbytné dělat přesto, že **bojové možnosti jednotky nejsou dány aritmetick-**

kým součtem, souhrnem bojových možností jednotlivých vojáků a jednotlivých druhů bojové techniky, jimiž je jednotka vyzbrojena.

Při vlastním zkoumání bojových možností jednotky zpravidla abstrahujeme, odhlížíme od řady zejména vnějších přírodních i sociálních jevů a procesů.

Avšak při formulaci závěrů z analýzy bojových možností jednotky nesmíme tuto skutečnost opomenout. Nesmíme ztratit ze zřetel, že při analyzování bojových možností jednotky jsme danou jednotku vyjmuli z celé sítě souvislostí a vztahů přírodních i sociálních povahy, které není možné ignorovat, neboť mohou velmi podstatně pozitivně, co je však zvláště závažné, i negativně ovlivnit bojové možnosti jednotky.

V objektivní realitě totiž neexistují žádné navzájem izolované, nepodmíněné věci, jevy a procesy. Proto k posuzování bojových možností jednotky je nutné přistupovat všestranně, komplexně, brát v úvahu přicházející činitele a jejich vliv na bojové možnosti dané jednotky.

Determinujících vlivů, které působí často rozporuplně na bojové možnosti jednotky, je značné množství. Jednu skupinu z nich tvoří např. **činitele přírodní povahy**. V této souvislosti stačí připomenout např. nezanedbatelný vliv **klimatických a meteorologických jevů a procesů** na živou sílu a vojenskou techniku jednotky. I když vědeckotechnický pokrok využívaný při konstrukci, vývoji a výrobě nových generací zbraní a dalších druhů vojenské techniky do značné míry napomáhá k eliminaci, popřípadě ke snížení negativních vlivů klimatických a meteorologických jevů a procesů na bojové možnosti technických prostředků, stáváme se svědky i opačné vývojové tendence, kdy moderní, na soudobé vědeckotechnické úrovni spočívající vojenská technika je v některých směrech daleko citlivější, závislejší a zranitelnější vnějšími přírodními vlivy než technika méně dokonalá.

Nemalý vliv na míru bojových možností jednotky má i **geografické prostředí válčiště**. Jeho zvláštnosti zpravidla umožňují i znesnadňují efektivní využití takticko-technických parametrů, možností skrytých ve vojenské technice, ale i živé síle.

Nejen vojenská technika, ale i živá síla, příslušníci jednotky jsou v nemalé míře vystaveni vnějším přírodním vlivům — teplotě, vodním srážkám, vzdušnému proudění, fyzikálnímu záření atp., které dosáhne-li určitých extrémnějších rozměrů, mohou závažně ovlivnit bojové možnosti jednotky.

V případě živé síly však nejde zdaleka jen o vlivy tzv. „přírody mimo nás“, ale i tzv. „přírody v nás“. Člověk, příslušník jednotky, není výlučně sociální bytostí, ale i bytostí biologickou, přesněji biosociální. V důsledku toho není vystaven jen vnějším, přírodním a sociálním vlivům, ale i vnitřním přírodním vlivům — fyzikálním, fyziologickým, chemickým, biologickým aj., které podmiňují, spoluurčují jeho fyzické a psychické schopnosti a zdatnost, zdravotní stav, což se rovněž významně promítá do bojových možností jednotky.

Nejen dějiny válek, ale i zkušenosti ze cvičení vojsk, poskytují nemálo příkladů, kdy nebylo možné v důsledku nepříznivých vnějších přírodních podmínek efektivně využít možností zbraní a ostatní techniky, popřípadě některých druhů vojenské techniky nebylo možné vůbec použít. Že to nemohlo zůstat bez vlivu na bojové možnosti jednotky je nadsada.

Při posuzování bojových možností jednotky nelze přehlédnout a nedocenit ani **faktor času**. V případě, že by se podařilo protivníkovi s překvapením a nezanedbatelným časovým předstihem předejít nás v zahájení bojových akcí, nemuselo by se podařit využít bojových možností jednotky, neboť jejich značná část by byla vyřazena a nepoužitelná.

Velmi rozsáhlou skupinou jevů a procesů, které ovlivňují pozitivně nebo negativně bojové možnosti jednotky, představují **sociální činitele**.

Sociální jevy a procesy determinující bojové možnosti jednotky lze rozdělit na činitele **celospolečenské** povahy a činitele **specificky vojenské**; kromě toho na činitele na vlastní straně a činitele, jimiž disponuje nepřítel a jejichž prostřednictvím ovlivňuje bojovou sílu našich jednotek.

Z celospolečenských činitelů se může pozitivně, popřípadě negativně promítnout do bojových možností jednotky především ekonomický potenciál země, státu. Vliv ekonomického potenciálu na bojové možnosti jednotky je většinou zprostředkovaný. Výrobní způsob a v jeho rámci úroveň rozvoje výrobních sil, charakter výrobních vztahů, úroveň technologie výrobních procesů, kulturně technická úroveň výroby materiálních statků, objem vyprodukovaných materiálních hodnot, velikost národního důchodu a jeho rozdělení, prostředky vyčleněné k osobní a společenské spotřebě a z nich prostředky určené pro vojenské účely, to vše se promítá do bojových možností armády jako celku i jejich jednotlivých částí.

Obdobně to platí i o dalším celospolečenském činiteli představovaném vědecko-

technickým potenciálem, jímž stát disponuje. Vědeckotechnické možnosti představované mj. materiálně technickou základnou vědy, kvantitou a kvalitou vědeckovýzkumných pracovníků, dosaženými výsledky ve vědeckovýzkumné činnosti i jejich praktickým využitím v jednotlivých oblastech společenské praxe včetně vojenství atp. se v současnosti rozhodující měrou spolupodílejí na vytváření bojových možností jednotky.

V dokumentech 8. zasedání ÚV KSČ k urychlenému uplatňování vědy a techniky v praxi se připomíná nutnost využívání výsledků vědeckotechnického pokroku při upevňování obranyschopnosti země v závislosti na vývoji mezinárodní situace a zbrojení imperialistických států.

Vědeckotechnický potenciál státu se objektivizuje, zpředměňuje ve vojenské technice, v kulturně technické úrovni příslušníků jednotky, ve způsobech a metodách bojové činnosti, v úrovni řízení a velení vojskům.

Totéž lze říci i o sociálně politickém potenciálu státu, který je vyjádřen mj. tříděmi antagonistickými, popřípadě tříděmi neantagonistickými vztahy mezi sociálními skupinami, třídami, národnostmi a národy, jejich politickou vyspělostí, uvědomělostí, přesvědčením, zaujímanými politickými postoji k vnitropolitickým i zahraničně politickým jevům a událostem, v neposlední míře i jednáním příslušníků uvedených sociálních skupin a tříd.

Závažným způsobem ovlivňují bojové možnosti jednotky činitele specificky vojenské povahy, ať již materiální či duchovní, předmětně věcné i lidské povahy.

Při určitém zjednodušení lze říci, že bojové možnosti jednotky, pokud jde o činitele specificky vojenské povahy, v určující míře závisí na fungování systému „člověk a vojenská technika“ a systému „člověk — člověk“, s nimiž se setkáváme v armádním organismu.

Pokud jde o vojenskou techniku a její místo, úlohu v rámci bojových možností jednotky, mohou být takticko-technické parametry vojenské techniky, její bojové možnosti dosti významně pozitivně nebo negativně ovlivňovány i limitovány přírodními — geografickými, klimatickými, meteorologickými i dalšími fyzikálními jevy a procesy.

Nemalý vliv na zvyšování i pokles bojových možností jednotky má permanentní soupeření tzv. „útočných“ a „obránných“ bojových prostředků, které provázejí vojenství po celou dobu jeho existence.

Stranou naší pozornosti nemůže zůstat ani lidský činitel a jeho rozhodující úloha

při využívání bojových možností vojenské techniky.

O tom, jaké sociální funkce technika vůbec a vojenská technika zvláště bude plnit a v jaké intenzitě, to nezávisí jen na vědeckotechnické úrovni vojenské techniky, ale prvořadě na člověku, uživateli dané techniky.

K tomu, aby bylo využito všech takticko-technických možností vojenské techniky, je nutné splnit celou řadu nezbytných podmínek a předpokladů. Mezi nimi na čelním místě je potřebné uvést mistrovské ovládnutí, osvojení vojenské techniky jednotlivci, obsluhami, osádkami atp.

V míře nikterak zanedbatelné se na využití možností vojenské techniky a tím i na bojových možnostech jednotky podílejí **velitelé a štáby** svou řídící, organizátorskou a rozhodovací činností.

Velitelům a štábům i odborným náčelníkům připadá nezastupitelná úloha v rozhodování o způsobech a metodách i o rozsahu a stupni efektivnosti využití vojenské techniky v bojové situaci i v otázkách materiálního a technického zabezpečení zasažení vojenské techniky i její ochrany před úderem nepřítele.

Veškerá vojenská činnost se odehrává, realizuje výlučně v rámci společenských vztahů formálních, služebních i neformálních, mimořádných povahy. V koncentrované, syntetické podobě jsou vyjadřovány především v morálně politickém stavu jednotlivců i kolektivu jednotky.

Kvalita morálně politického stavu jednotlivců i kolektivu jednotky se zpravidla bezprostředně promítá do bojových možností jednotky.

Všestranně znát morálně politický stav vlastního vojska, organizovat a provádět

aktivní politickou práci k jeho upevnění je velmi důležitou podmínkou úspěchu v boji — uvádí se v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA.

Soudobý ozbrojený zápas má vševojskový charakter. Účastní se ho zpravidla všechny druhy ozbrojených sil, druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb. Proto je nutné při posuzování, hodnocení a stanovení stupně bojových možností jednotky přihlížet k **součinnosti, ke spolupráci, k vzájemné podpoře a posilování bojujících jednotek.**

Sladěné společné použití druhů vojsk a speciálních vojsk v boji a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti umožňuje úspěšné dosažení cílů boje v soudobých podmínkách. **Dobře organizovaná součinnost v bojové situaci zpravidla pozvedá bojové možnosti jednotky na kvalitativně vyšší úroveň.** Totéž ve smyslu opačném zpravidla platí v případě nedostatečně sladěné bojové součinnosti mezi různými jednotkami v bojové situaci.

Míru reálného využití bojových možností jednotky může výrazně ovlivnit již v době míru a zejména pak v průběhu války činnost nepřítele. Z tohoto důvodu je nezbytné **posuzovat reálné bojové možnosti vlastní jednotky vždy vzhledem k reálným bojovým možnostem nepřítele.**

Při organizaci, plánování, rozhodování a vedení ozbrojeného zápasu je nezbytné předvídat a brát v úvahu možná protipatření nepřítele k oslabení a podlomení bojových možností našich jednotek. Kromě toho je nezbytné přijímat potřebná opatření k paralyzování a minimalizování negativních vlivů činnosti nepřítele na bojové možnosti našich jednotek.



Pro praktickou činnost, zejména pro rozhodovací procesy v bojové situaci, má závažný význam požadavek **navzájem nezotožňovat, nezaměňovat, naopak diferencovat a rozlišovat potenciální bojové možnosti jednotky od reálných bojových možností, i v praxi realizované, uskutečněné bojové možnosti od možností reálných.**

Velitelé a štáby v žádném případě nemohou stavět na abstraktních možnostech, potenciálních. Naopak musí vycházet především z **reálných bojových možností** jednotky při stanovení bojových úkolů. Současně však nemohou přistupovat k reálným bojovým možnostem s vědomím, že co je reálně možné, musí se stát také vždy a

za všech okolností realitou. Mezi **reálnými bojovými možnostmi a skutečně využitými možnostmi zpravidla existuje značný rozdíl, nepoměr**, což má celou řadu různě závažných příčin.

Jen bojové možnosti jednotky posuzované v konkrétních časových a prostorových souvislostech umožňují stanovit reálné bojové úkoly.

Skutečnou prověrkou reálných a v praxi ozbrojeného zápasu realizovaných bojových možností jednotky jsou především **výsledky dané jednotky dosažené při plnění bojových úkolů.**

Splnění nebo nesplnění stanovených bojových úkolů konkrétní jednotkou v nej-

lepším případě relativně pravdivě a přesně odráží její reálné bojové možnosti.

Pevné a trvalé vedení vojskům, vytrvalost při dosahování cílů, splnění přijatých

rozhodnutí i stanovených úkolů umožňuje neefektivněji a plně využívat bojových možností vojsk při plnění úkolů, zdůrazňuje Bojový řád pozemního vojska ČSLA.

Psychologická příprava vojáků ČSLA

Prohlubovat bojovou pohotovost a připravenost jednotek a útvarů předpokládá zdokonalovat všechny složky bojové síly. Myšlenky V. I. Lenina o úloze morálního faktoru ve válce jsou stále aktuální a i v nových podmínkách tvoří východisko k řešení problémů jak morálně politické, tak psychologické přípravy našich vojáků, umožňují nacházet neúčinnější cesty, formy, metody a prostředky zvyšování spolehlivosti lidí při plnění bojových úkolů.

Moderní, účinná bojová technika a nové způsoby bojové činnosti nesnižují, ale naopak zvýrazňují úlohu lidského činitele v ozbrojeném zápasu a v současné době neobyčejně prohlubují požadavky také na psychickou připravenost a odolnost jednotlivců a celých jednotek. Zkušenosti z vojskové praxe svědčí o tom, že ve složitých, náročných podmínkách se u nedostatečně psychicky připravených vojáků snižuje spolehlivost výkonu a dochází k většímu výskytu chyb při střelbě z ručních či lafetovaných zbraní, při navádění protitankových řízených střel, obsluze rádiových stanic, radiolokátorů, řízení bojových vozidel, tanků a v dalších činnostech. Nelze spoléhat na to, že podstatně vyššího psychického zakalení se dosáhne až v průběhu ozbrojeného zápasu, ale je potřebné připravovat vojáky na náročné situace již v době míru.

Nezastupitelnou úlohu má v tomto směru psychologická příprava, která je neoddělitelnou součástí celého procesu bojové a politické přípravy vojáků ČSLA. Jde v ní o utváření takových psychických regulačních mechanismů, které zabezpečují přiměřené jednání a chování vojáků při

plnění úkolů v náročných a nebezpečných situacích. Rozvíjejí se v ní jak psychická připravenost jednotlivců s důrazem na funkční spolehlivost poznávacích, senzorických, rozhodovacích procesů, motivačně aktivací dispozice, psychickou odolnost a pohotovost, tak psychická připravenost celých jednotek. Pozitivní výsledky přináší za předpokladu, že se v ní dovedně uplatňují prvky neočekávanosti, nebezpečí, rizika, intenzivní činnosti, jsou-li vytvářeny situace, které mají za následek psychickou zátěž, napětí, obavy a strádání.

V ČSLA se uskutečňuje v souladu s metodickou pomůckou pro psychologickou přípravu vojáků jednotek pozemního vojska Vševojsk-51-13. V souvislosti s hodnocením psychologické přípravy u jednotek a útvarů se setkáváme s řadou odlišných názorů. V některých se vyjadřuje přesvědčení, že v současné době nelze hovořit o koncepčním, cílevědomém a záměrném utváření psychické připravenosti vojáků a v důsledku toho je velmi nízká. Střetáváme se však i se zcela opačnými tvrzeními, že současný systém života a cvik u jednotek je tak náročný, že zabezpečuje okamžité zahájení skutečné bojové činnosti všemi vojáky. Názor většiny vojáků vyjadřuje reálnější pohled na kladné i záporné stránky psychologické přípravy. Z jejich vyjádření vyplývá, že do výcvikového procesu se daří zařazovat řadu situací, které vyvolávají obavy a psychické napětí, jako nezbytné předpoklady prohlubování psychické odolnosti a připravenosti jednotlivých vojáků i celých jednotek. Patří k nim zejména noční střelby z tanků, obrněných transportérů, bojových

vzidel pěchoty, dále pobyt pod vodou s použitím dýchacího přístroje, překonávání vodních překážek jízdu tanků pod vodou, plavbou na transportérech a bojových vozidlech, překonávání ohnisk požárů, opouštění hořících bojových vozidel, přesuny na velké vzdálenosti, sesedání z dopravních prostředků za jízdy, odmořování výstroje a výzbroje cvičnými a náhradními látkami a další.

Část vojáků však s některými důležitými situacemi nemá potřebné zkušenosti. Týká se to i nočních střelb z ručních zbraní, házení ostrých ručních granátů, překonávání zamořených úseků cvičnými imitačními prostředky, překonávání ohnisk požárů, praktického hašení různých hořících směrů, přestřelování vojáků dělostřelectvem, překonávání vodních překážek v úplné výstroji a na výpomocných prostředcích, nácviku sebeobrany a boje zblízka a dalších.

K posouzení účinnosti psychologické přípravy značně přispívá analýza vývoje vybraných prvků osobnosti struktury vojáků v průběhu dvou let základní služby. Z hodnocení změn rysů a vlastností, které souvisí s psychologickou připraveností a uskutečnění je nadřízení i vojáci základní služby, je zřejmé, že jde o problém velmi složitý. Při posuzování nacházíme celou řadu rozporů. Na jedné straně svědčí o tom, že někteří velitelé neznají své podřízené a v důsledku toho ani nemohou účinně utvářet jejich osobnost. Na druhé straně ukazují, že část vojáků základní služby nemá vytvořen reálný a správný obraz o svých přednostech, nedostatech, o své odolnosti a psychologické připravenosti.

Shoda existuje v tom, že ve všech důležitých rysech a vlastnostech dochází k pozitivním výsledkům. Jednotné jsou také názory na to, že k největším změnám dochází v dovednostech a návycích potřebných pro život v polních podmínkách, pro vedení bojové činnosti v zímě a v noci, ve schopnostech překonávat obavy a strach z konkrétních bojových prostředků nebo činnosti (z tanků, z letu v letadle nebo ve vrtulníku, ze střelby, z vody, ohně apod.). Větší pozornost si zasluhuje prohlubování představ o bojových prostředcích a způsobech činnosti nepříteli, o ničivých účincích jeho zbraní. Nevyužití možnosti nacházíme při rozvíjení tvořivého přístupu k řešení cvičných bojových situací.

K důležitým předpokladům vysoké psychologické připravenosti vojáků v základní službě řadíme důvěru ve své velitele, v jejich bojové mistrovství i pozitivní vztahy k ostatním příslušníkům jednotky, které se projevují v náročných a svízelných situa-

cích. Naše zkušenosti ukazují, že ve vztazích mezi příslušníky jednotek (včetně velitelů) nedochází k tak výrazným posunům jako např. ve vztazích k technice a v prohlubování vědomostí, návyků a dovedností, které jsou potřebné k jejímu ovládnutí ve složitých podmínkách. Příčiny jsou nutné hledat nejen v osobnosti vojáků základní služby, ale také v úrovni vědomostí, návyků a dovedností nadřízených potřebných k jednání s příslušníky jednotek, k řešení konfliktů mezi vojáky, k motivování před plněním důležitých úkolů apod.

Při prohlubování psychologické připravenosti vojáků v základní službě je důležité znát, které situace nebo aspekty vojenského života jim způsobují potíže, popřípadě jsou pro ně zdrojem psychologické zátěže. Zkušenosti potvrzují, že jsou to zejména ty stránky života, které jsou spjaté s nutností podřizovat své zájmy bojové pohotovosti. To souvisí s omezenými možnostmi volně nakládat se svým časem.

Ze situací a činností, které se úzce dotýkají výcvikového procesu, jim způsobuje největší těžkosti nedostatek spánku při některých zaměstnáních a dlouhodobá činnost s nasazenými ochrannými maskami a dalšími prostředky ochrany. Naše poznatky svědčí o tom, že část má potíže se zrychlenými přesuny pěšky, s nácviky bojové činnosti v zímě a po použití zbraní hromadného ničení.

K velmi diskutovaným problémům při utváření psychologické odolnosti a připravenosti vojáků patří strach. Podobně jako u lidí v jiných oblastech společenského života i u vojáků se můžeme setkat s jeho rozdílnou kvalitou. V nejjednodušší podobě jej zpravidla nazýváme úlekem. Vzniká vlivem neočekávaného narušení vztahu mezi jedincem a jeho prostředím (neočekávaná fyzická bolest, ztráta rovnováhy, náhlý zvuk silné intenzity apod.). Tento druh strachu vyvolávají podněty, které velmi rychle a neočekávaně působí na vojáka a vyžadují okamžitou odpověď. Strachová reakce je zpravidla vrozená a má velmi rychlý průběh. Na biologické úrovni interakce s prostředím je zpravidla úspěšná nebo aspoň neškodná. V činnosti vojáků však může mít „lekavost“ nepříznivé důsledky na výkon (např. nižší schopnost adaptovat se na střelbu z kanónu, děl i ručních zbraní může nepříznivě ovlivnit práci příslušníků obsluhy, družstva a tím i přesnost střelby).

Dále se u nich setkáváme se strachem osvojeným v průběhu života, neboť již dříve se naučili něčeho bát. Je vyvoláván konkrétními předměty a jevy, jako např. ohněm, hloubkou, vodou, uzavřeným pro-

storem apod. V některých případech je osvojený strach prospěšný a potřebný. Může se ovšem osvojit i strach neopodstatněný a z hlediska plnění funkčních povinností nevhodný. Při jeho odstraňování vycházíme ze skutečnosti, že byl-li získán učením, lze jej zpravidla vhodným postupem eliminovat.

Vojáci mohou prožívat strach i v podmínkách, v nichž bezprostřední objektivní ohrožení chybí, a který je nejčastěji nazýván úzkostí. Jde o neurčitý, anticipovaný strach, kdy voják prožívá obavy z určitých, často blíže nespecifikovaných a pouze možných nepříznivých jevů a jejich důsledků. Úzkost zpravidla nedosahuje takové hloubky jako např. aktualizovaný strach při prvním setkání s padákem, prvním pobytu s dychacím přístrojem v přetlakové komoře apod., ale na rozdíl od něho trvá poměrně dlouho. Může mít podobu nejen okamžitého, či aktuálního, ale i dlouhodobého, obvyklého psychického stavu právě proto, že není důsledkem konkrétního nebezpečí. Úzkostný jedinec snadněji podléhá strachovému efektu a úzkost se tak mění ve strach ze zcela určitého jevu nebo předmětu, z konkrétní výcvikové situace.

Příčiny vzniku a prohlubování úzkosti spočívají nejčastěji v omezených možnostech uspokojovat některou ze základních potřeb, v častém prožívání nebezpečí ve formě předmětného strachu, nebo také v jeho silném zážitku někdy v minulosti. Spočívá dále v nepřesných představách a neznalosti budoucího vývoje událostí, což v důsledku bohaté obrazotvornosti vede k nejistotě. Z hlediska činnosti vojáků je nutné poznamenat, že poznání reálného nebezpečí může vést ke zklidnění, uvolnění úzkostného očekávání a napětí. Podle úlohy úzkosti v psychické regulaci chování je možné konstatovat, že se může stát předzvěstí obranných a adaptačních procesů (součástí přípravy na vyrovnání s náročnou situací), nebo důsledkem jejich narušení či selhání. Ve druhém případě vede k stereotypním odpovědím spojeným s neúměrným strachem vůči podnětům, které narušují integritu osobnosti.

Kvalitativně odlišným druhem strachu je obava o něco. V tomto případě nedominuje v prožívání vojáka strach o sebe, ale o objekt, či o něco, k čemu má silný pozitivní vztah a co nechce ztratit. Obava provází vztah k nejbližším lidem, skupinám, vlasti, ale také k idejím. Mívá aktivizující účinek a vede k prožitkům nenávisťi vůči tomu, kdo ohrožuje objekt, k němuž se člověk pozitivně vztahuje. Podstatné je, že v jedné neprevládá orientace na vlastní ochranu, ale něčeho jiného a

voják je v dané situaci schopen riskovat zdravím, popřípadě obětovat i vlastní život.

Analýza vlivu vybraných činností a situací na prohlubování psychické odolnosti a připravenosti vojáků v základní službě ukazuje, že v průběhu výcviku se musí vyrovnávat s řadou náročných podmínek a situací. Současně se potvrzuje, že některé nemusí být funkční z hlediska přípravy na soudobou bojovou činnost. Různé těžkosti a strádání vojenské služby přispívají k růstu psychické připravenosti, jsou-li důsledkem náročné bojové přípravy. Jestliže jsou samoúčelné, nebo vyplývají ze špatné, či nízké úrovně organiza-torské práce a nedostatečné péče o lidi, pak negativně ovlivňují postoje ke službě, vztah ke svému útvaru a další prvky motivační struktury, což se nutně odráží v poklesu psychické připravenosti.

Zkušení velitelé a političtí pracovníci v psychologické přípravě důsledně respektují zvláštnosti, které vyplývají z funkčního zařazení vojáků. V současné době se neobyčejně rozšířil počet vojenských odborností a funkcí jak u motostřeleckých a tankových, tak u speciálních vojsk. Některé z nich jsou podobné, ale většinou každá specializace klade odlišné požadavky na psychické vlastnosti a regulaci chování. Činnost střelce operátora PTRS se značně liší od té, kterou uskutečňuje průzkumník a jeho postup je podstatně jiný než práce počtářů u dělostřeleckých jednotek, či řidičů bojových vozidel pěchoty.

Důsledný rozbor činnosti jednotlivých specialistů i podmínek, za nichž ji uskutečňují, tvoří nezbytné východisko jejich kvalitní psychologické přípravy. Jde v ní zejména o analýzu těch momentů, které jsou zvláště náročné a složité. Praxe potvrzuje, že pozornost věnovaná této problematice vždy neodpovídá jejím potřebám a zpravidla jsou analyzovány jen nejdůležitější odbornosti, zatímco jiné zůstávají mimo zájem velitelů a dalších funkcionářů. Řešíme-li např. střelce operátora BVP, je nutné také analyzovat činnost velitele, řidiče, popřípadě dalších příslušníků družstva, s nimiž společně plní bojové úkoly. Podobně musíme postupovat v případě osádky tanku, obsluhy děla a dalších jednotek. Zkušení důstojníci v této souvislosti často používají přirovnání k řetězu, kdy jeho celkovou sílu určuje nejslabší článek.

Poznatky potvrzují, že pro všechny vojáky, kteří zastávají různé funkce, je velmi důležité, aby prožili složité situace charakteristické pro jejich bojovou činnost a získali z jejich řešení potřebné zkušenosti. Problémem však není pouze kvalita výcvikových situací (popřípadě

druh psychické zátěže), vytypovaných podle druhu vojska a specializace, ale také jejich kvantitativní stránka. Mám tím na mysli jak počet náročných situací, které má absolvovat řidič tanku, BVP, počtář apod., tak frekvenci jejich procvičování, aby nedošlo k „vyhasnutí“ získaných dovedností.

Zkušenosti z vojenské praxe potvrzují, že většina vojáků vytypované náročné situace řeší bez větších problémů, i když zpočátku prožívá obavy a zvýšené psychické napětí, které se však postupně ztrácí. U určitých částí však nedochází ke zklidnění ani po několikerém opakování situace. V těchto případech je třeba použít specifických metod při snižování emočního napětí, utvářet návyk reagovat ve svizelných situacích klidně. Důkladně s nimi je nutné analyzovat činnost, v níž se u nich objevuje úzkost a pozornost zaměřit na momenty, v nichž kulminuje. Postupným „přehráváním“ situace v jejích představách jim pomoci hlouběji proniknout k podstatě chyb a dosáhnout snížení napětí a obav.

Naše poznatky ukazují, že pozornost vyžaduje nejen psychická připravenost jednotlivců, ale také odolnost celých jednotek. Potvrzuje se, že přítomnost dalších vojáků rozhodujícím způsobem ovlivňuje jednání jednotlivců nejen v běžném životě, ale také při vyrovnávání se s náročnými situacemi a spychickou zátěží.

Úspěšné plnění úkolů psychologické přípravy je podmíněno řadou činitelů, mezi nimiž zaujímají významné místo důstojníci zařazení na stupni čtyř až praporu. Již studiem ve vojenských školách získávají budoucí velitelé nezbytné teoretické základy v této oblasti. Bez poznatků o poslání, cílech, úkolech, metodách a způsobech psychologické přípravy, bez znalostí psychické regulace chování a jednání vojáků a utváření psychické připravenosti podřízených nemohou kvalitně plnit požadavky Vševojsk-51-13.

Způsoby, formy a metody prohlubování připravenosti plnit úkoly psychologické přípravy jsou na vojenských školách rozmanité. Radíme k nim především výchovně vzdělávací proces včetně výuky vojenské psychologie, pedagogiky, stranickopolitické práce, vojenskoodborných předmětů a dalších disciplín. Velmi perspektivní cestou zvyšování přínosu pro psychologickou přípravu je prohlubování interdisciplinárního přístupu, což vyžaduje pečlivé promyšlení vstupu učitelů různých kateder do vybraných zaměstnání jak na učebnách, tak v terénu.

Významnou roli sehrává polní výcvik,

zejména dlouhodobější pobyty posluchačů ve vojenských výcvikových prostorech, táborová soustředění apod. Rovněž zařazování na velitelské a jiné funkce v době stáží u vojsk je velmi účinnou cestou k prohlubování dovedností a návyků z oblasti psychologické přípravy. Vlastní psychickou připravenost posluchačů silně ovlivňuje celý systém školy a v něm zvláště úroveň stranickopolitické práce, uplatňování požadavků denního řádu, organizace samostatného studia, osobního vclna a práce zájmových kroužků. Důležité místo v tomto procesu mají učitelé, velitelé, ale také kolektivy učebních skupin, či školních jednotek a celková sociálně psychologická atmosféra školy, v níž se odráží úroveň vztahů mezi jejími příslušníky, převažující náladu, veřejné mínění, tradice a další jevy ze života školy.

Velmi důležitou podmínkou kvalitní přípravy posluchačů je vysoká úroveň materiálně technické základny, zabezpečující kvalitní plnění požadavků psychologické přípravy. Jde zejména o imitační materiál, různé druhy modelů a maket, prostředky umožňující reprodukovat zvukové a světelné efekty boje, vhodné výcvikové filmy, trenážery, simulátory a další výcvikové pomůcky.

Ke zvýšení toretické připravenosti posluchačů utvářet psychickou připravenost podřízených je nutné hlouběji zapracovat výsledky výzkumů k těmto otázkám do výchovně vzdělávacího procesu (do výuky vojenské psychologie, pedagogiky, metodik jednotlivých příprav jako taktické, střelecké, ženijní apod.). Šířeji je možné využít konferencí a seminářů posluchačů k problémům psychologické přípravy vojáků, průběžného seznamování posluchačů s výsledky zkoumání jejich vlastní psychické připravenosti i individuálního a skupinového poradenství. Osvědčuje se rozvíjení vědecké odborné činnosti posluchačů k této problematice a využívání vědeckých sil z řad posluchačů k řešení dílčích otázek psychologické přípravy vojáků základní služby i posluchačů vojenských škol.

Příprava důstojníků k plnění úkolů psychologické přípravy v průběhu výkonu funkcí u bojových útvarů bezprostředně navazuje na výsledky dosažené ve vojenských školách. Potvrzuje se, že posloupnost a návaznost při utváření připravenosti důstojníků plnit úkoly v této oblasti jsou zcela nezbytné. I když ve srovnání s obdobím studia se v tomto procesu nesmírně zvyšuje úloha jejich vlastní činnosti, není možné podceňovat možnosti dalších forem, jako jsou velitelská příprava, marxisticko-leninská příprava, semi-

náře s vedoucími PŠM a jiné. Dobrých výsledků dosahují u těch útvarů, kde do nich zařazují teoretická i praktická zaměstnání k problematice psychologické

přípravy, organizují ukázková zaměstnání a speciální nácviky k hlubšímu zvládnutí metodických postupů utváření psychické připravenosti podřízených.



Zkušenosti z vojenské praxe potvrzují, že v současné době se neobyčejně prohloubily požadavky na psychickou odolnost a připravenost jednotlivců a celých jednotek. Dále ukazují, že k významným cestám jejich zvyšování patří psychologická příprava, při jejímž uskutečňování mají nezastupitelnou roli důstojníci na stupni jednotky. Z rozboru výcvikového procesu v uplynulých letech vyplývá, že je do něj zařazována celá řada prvků spojená s nebezpečím, rizikem a napětím. Zároveň se ukazuje, že určitá část vojáků některé z náročných situací vůbec neabsolvuje, a tudíž nemá potřebné zkušenosti.

Uvedený poznatek se nevztahuje jen na bojové útvary, ale s určitými zvláštnostmi také na posluchače vojenských škol. U nich je třeba důsledněji respektovat skutečnost, že se musí naučit ovládat v náročných situacích nejen sebe, ale dokázat v těchto podmínkách vést své podřízené. V přípravě je nutné přihlížet ke skutečnosti, že jádrem jejich budoucí činnosti jsou řídicí procesy, v nichž zaujímají důležité místo vědomosti, návyky a dovednosti jednat s podřízenými nejen v běžných, ale také v nebezpečných situacích. Nevyužití možnosti při utváření psychické připravenosti je zapotřebí hledat ve všech složkách školy podílejících

se na realizaci plánů komunistické výchovy. Značné spočívají v přizpůsobení obsahu, metod, prostředků a forem psychologické přípravy specializaci a individuálním vlastnostem posluchačů. Více je nutné docenit úlohu sebevýchovy, sebevzdělávání, samostatného studia i podmínek, které jsou k nim vytvářeny.

Ze strany učitelů vojenskoodborných předmětů vedle vojenskoodborných a technických otázek musí být hlouběji řešena úloha lidí a jejich spolehlivosti při plnění úkolů v náročných podmínkách. Prohlubovat návyky a dovednosti posluchačů, cílevědomě navozovat situace s prvky neočekávanosti, náhlých změn, napětí, rizika, nebezpečí, zkracování rozhodovacího procesu apod. Rozvíjet jejich schopnosti posuzovat a utvářet psychickou připravenost jiných i svou vlastní, regulovat psychické stavy v zátěži.

Při prohlubování realizačních schopností důstojníků je nutné cílevědomě pokračovat v podmínkách bojových útvarů. Do velitelských, metodických, politických a jiných forem příprav důstojníků je třeba více zařazovat teoretická i praktická zaměstnání k problematice psychologické přípravy a v jednotkách usilovat o zpracování a ověření „vzorových“ postupů při jejím plánování, organizování, kontrolování a hodnocení.

NĚKTERÉ OTÁZKY PŘÍPRAVY ODRAŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Možnost rozpoutání a vedení agresivní války proti socialistickým státům ekonomicky i vojensky silnou koalici imperialistických států nutně vede k závěru, že odražení agrese nepřítel je možné jen při účelném a cílevědomém využití všech sil, prostředků a zdrojů, které má socialistická společnost a jen v těsném internacionálním spojení socialistických zemí.

Opatření ke spolehlivému zabezpečení obrany proti ozbrojené agresi musí vycházet z možného způsobu a formy ozbrojeného napadení, množství a připravenosti sil a prostředků, které jsou k dispozici, i místa a úlohy země v rámci obrany států socialistického společenství.

Cílem článku je naznačit některé nové problémy, které vystupují do popředí v současné době v souvislosti se změnami bojových možností vojsk, a uvést některé názory na možné způsoby jejich řešení.

Ozbrojené síly států NATO, umístěné již nyní v Evropě, jsou udržovány ve vysoké pohotovosti, zvláště raketové jaderné zbraně, letectvo a průzkumné prostředky. Příprava válčiště na území států NATO v Evropě zabezpečuje řízení a navedení letectva i rozvinutí odolné spojovací soustavy (ve velmi krátké době) k velení ozbrojeným silám. Připravená letištní síť umožňuje rozptýlení letectva po letkách. Je zřízen silný systém protivzdušné obrany, vybudována hustá síť komunikací, která zajišťuje uskutečnění rozsáhlého manévru silami a prostředky, v krátké době vytvoření silných uskupení vojsk a zabezpečuje potřebné přísuny materiálu. Vytvořená síť skladů a zásoby materiálu všeho druhu, soustředěné již v míru, dávají možnost v plném rozsahu organizovat týlové a speciální technické zabezpečení raketových jaderných sil, pozemního vojska a vojenského letectva od zahájení ozbrojeného napadení do doby plného rozvinutí týlu.

To vytváří podmínky silám a prostředkům států NATO zahájit ozbrojené napadení socialistických států v Evropě bez předchozích **mimořádných opatření** pouze těmi silami, kterými disponuje v míru.

Bez předcházejícího doplnění může být, podle mého názoru, v pásmu proti ČSSR během několika hodin uvedeno do pohotovosti k zahájení agrese uskupení

pozemního vojska v síle až 8 divizí, lehkého obrněného pluku a 3 brigád. Z toho může tvořit první operační sled 5 divizí (z nichž 2 tankové), lehký obrněný pluk a do 3 brigád. První operační sled může mít kolem 1800 tanků, více jak 1000 děl, minometů a raketometů, přibližně 2000 protitankových zbraní a více jak 150 bitevních vrtulníků.

K letecké podpoře i při zahájení agrese nenadálým napadením může být použito více jak 300 letounů stíhacího bombardovacího a stíhacího letectva, z nichž může být asi 150 letounů — nosičů.

Z operačně taktických prostředků jaderného napadení (ŘS Lance, Pershing 1A, Pershing 2) může být v pásmu proti ČSSR kolem 60 až 90 odpalovacích zařízení.

S těmito silami a prostředky může pravděpodobný nepřítel na důležitých směrech vytvořit v krátké době silné útočné uskupení pozemních vojsk schopné vést silné údery a zabezpečit jejich leteckou podporu.

I bez předcházejícího rozsáhlého přeskupení vojsk má možnost od samého zahájení agrese uskutečnit překvapivé ničivé údery jak jadernými, tak i konvenčními zbraněmi do celé hloubky rozmístění ozbrojených sil států Varšavské smlouvy na válčišti.

V současné době vyvíjené a do výzbroje armád států NATO zaváděné průzkumné a palebné i další zbraňové systémy se vyznačují vysokým stupněm pohotovosti k vedení účinných úderů, velkou manévrovostí, přesností zásahu a ničivostí. Spolu s možností vytvořit silná útočná uskupení bez rozsáhlejších předchozích příprav k zahájení ozbrojeného napadení a jejich utajení počítá velení NATO s rozpoutáním ozbrojeného konfliktu pouze za **použití konvenčních zbraní, s překvapením** a důsledným uplatněním koncepce **kombinovaného vzdušného a pozemního boje**.

Možné změny v metodě i rozsahu napadení zásadně ovlivní cíl, obsah i způsoby přípravy a vedení operací na počátku války.

Z hlediska příprav a způsobů odrazení možné nepřátelské ozbrojené agrese vychází vojenská **doktrína** států Varšavské smlouvy především z těchto základních **závěrů**:

— Nepřítel bude především usilovat o ozbrojené napadení s překvapením, v době pro něho výhodné. Lze však předpokládat, že se podaří zjistit přípravy nepříteli k ozbrojenému napadení alespoň v nejnútnejším rozsahu a že bude k dispozici aspoň minimální lhůta k uskutečnění nejnútnejší činnosti k odrazení agrese.

— Opatření k odrazení nepřátelského ozbrojeného napadení je nutné co nejvíce **utajit**. Za současných podmínek, kdy nepřítel svými prostředky je schopen vést průzkum do celé hloubky válčiště a získat zprávy v reálném čase, je bezpodmínečně nutné utajit realizovaná opatření k odrazení nepřátelské agrese i zámysl prvních operací, zabránit nepříteli zjistit a zničit rozhodující objekty v sestavě vlastních vojsk.

— Rozhodující úlohu v příští možné válce budou mít raketová vojska strategického určení. Významnou úlohu si však ponechává i pozemní vojsko.

— V současných podmínkách jsou jen pozemní vojska schopna využít jaderných i ostatních palebných úderů k dokončení zničení nepřátelských uskupení, ovládnout důležité prostory v hloubce jeho území a zabránit nepříteli v pokračování ozbrojené agrese.

— Hlavním druhem operací pozemního vojska jsou proto útočné operace. Přesto však není možné vyloučit vedení obrany, která může nabýt i formy

obraně operace. Při zahájení nepřátelského ozbrojeného napadení je možné, že dojde k situaci, kdy vlastní vojska budou nucena odrazet je obranou nejen na směrech, kde se předem předpokládalo zaujmout obranu, ale v některých případech i na směrech, kde bylo plánováno přejít do útoku.



Změny v možném způsobu a rozsahu nepřátelského ozbrojeného napadení vyžadují dále hledat a rozpracovat možné **způsoby přípravy a vedení operací na počátku války.** Vzhledem k možnostem nepřítele zahájit ozbrojené napadení je nutné při plánování a přípravě jeho odrazení věnovat pozornost především vedení nepřetržitěho **průzkumu** s cílem rozpoznat přípravy nepřítele k zahájení ozbrojené agrese. Přitom se zvláště zaměřit na zjištění doby a prostorů rozvinutí průzkumných a palebných systémů nepřítele, jeho míst velení, řízení i navedení letectva a prostředků PVO, rozmístění a přípravu k napadení nepřátelských jaderných prostředků, taktického letectva a pozemních vojsk. Včas upřesnit rozvíjení a přeskupení sil i prostředků nepřítele, směry a prostory vytváření jeho útočných uskupení i jejich složení.

Myslím, že je zapotřebí, aby štáby včas **upřesnily zámysl** odrazení nepřátelského ozbrojeného napadení a vedení operací na počátku války v závislosti na možných podmínkách jejich zahájení, ale také způsob jaderného a palebného ničení nepřítele a vytvoření uskupení k odrazení nepřátelského napadení.

Při přípravě operací na počátku války v soudobých podmínkách je určujícím hlediskem **odrazení nepřátelského ozbrojeného napadení** i za situace, kdy se nepříteli podaří předstihnout naše vojska v rozvinutí a dosáhnout převahy v silách a prostředcích. Je nutné mít trvale na zřeteli, že od samého zahájení napadení bude nepřítel vést ničivé údery do celé hloubky sestavy vojsk prvního strategického sledu s maximální intenzitou na sestavu vojsk prvního operačního sledu.

Použitím vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek bude vytvářet i rozsáhlá ohniska úporné bojové činnosti v hloubce sestavy našich vojsk.

Z těchto důvodů se pro přípravu úspěšného odrazení nepřátelského ozbrojeného napadení a vedení operace na počátku války projevují některé **nové požadavky na způsob vedení bojové činnosti i plánování a přípravu operací.**

I když v podstatě zůstávají v platnosti hlavní dosavadní zásady i obsah plánování a přípravy operací, je nutné vyjádřit v plánech způsoby i formy odrazení nepřátelských palebných úderů vedených do celé operační hloubky armády i frontů prvního sledu, jak předstihnout nepřítele v palebných úderech i úderech letectva, jak ničit vzdušné výsadky a aeromobilní jednotky vysazené do hloubky sestavy, jak zabezpečit volnost manévru k vytvoření uskupení k aktivní bojové činnosti, jak získat iniciativu a vytvořit podmínky k vedení převládající bojové činnosti. Přitom je zapotřebí připravit a realizovat opatření k maximálnímu utajení zámyslu operace, uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti a zaujetí operační sestavy při trvalé dezinformaci nepřítele.

Jednou ze soudobých zásad plánování operace na počátku války je požadavek připravit obrannou operaci a vedení obranné činnosti k odrazení nepřátelské ozbrojené agrese i na směrech, kde zamýšlíme přejít do útoku se zahájením napadení. K odrazení nepřátelského útoku je tedy nutné plánovat **útočnou, ale i obrannou operaci.** Z nich se pak uskuteční ta, která bude odpovídat situaci bezprostředně před a při zahájení napadení. Jen tak je možné realizovat

optimální varianty bojové činnosti za různých možných podmínek rozpoutání války. Je nutné počítat s tím, že od zjištění příprav nepřítele k napadení do zahájení bojové činnosti bude jen velmi málo času na upřesnění úkolů vojsk. Proto některé zkušenosti ze cvičení vedou k závěru, že mnoho opatření vyžadovaných v plánu obranné i útočné operace na počátku války musí být společných.

Při přípravě prvních operací k odrazení nepřátelské agrese budou štáby značnou část opatření připravovat i uskutečňovat již v míru. Kromě přijetí rozhodnutí a zpracování plánu operace to mohou být především některá opatření ženijního zabezpečení v pásmu překrytí státní hranice, příprava míst velení i určených prostorů, spojovací soustavy, systému velení, některých opatření zabezpečení součinnosti, všestranného zabezpečení operace, z nichž především vedení průzkumu ve vymezeném rozsahu, vytvoření, rozmístění a ochrana určených materiálních zásob, příprava zařízení speciálního technického zabezpečení i opatření k uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti, ale také příprava a údržba komunikací.

Všechny tyto úkoly je nutné plnit skrytě, dosáhnout maximálního utajení zámyslu odrazení nepřátelské agrese a klamat nepřítele o skutečném použití vojsk.

Současné možnosti nepřátelského průzkumu (s využitím technických prostředků, které pracují již v míru) a vedení účinných palebných úderů i konvenčními zbraněmi do značné hloubky vyžadují hledat nové způsoby jak skrýt přípravy k odrazení napadení a jak bránit vojska před nepřátelskými údery. Z toho hlediska bude zřejmě účelné využívat **skrytého zmobilizování** některých svazků a útvarů v posádkách, bez zjevných změn v jejich každodenním plnění úkolů. Jsem toho názoru, že zmobilizování vojsk v posádkách dává i určitou ochranu před technickým průzkumem i údery vysoce přesných zbraní založených na principu infračerveného napadení.

Při včasném zjištění příprav nepřítele i ke zvýšení připravenosti vlastních vojsk k odrazení jeho napadení a utajení zámyslu první operace může být někdy účelné vyvést některé svazky a útvary do výcvikových prostorů nebo prostorů cvičení v blízkosti státních hranic.

V závislosti na podmínkách je potom zapotřebí upřesnit plány prvních operací, ve kterých vyjádřit i způsob jejich zahájení, tj. zda se vojska budou přesunovat k zaujetí operační sestavy nebo na čáry zasazení buď přímo z posádek, nebo z prostorů cvičení (výcvikových prostorů).

V soudobých podmínkách nutná zásada — připravovat se k odrazení nepřátelské agrese útočnou i obrannou operací a přistoupit k vedení té, která bude odpovídat vzniklé situaci — přináší vysoké požadavky zejména na **vytváření uskupení vojsk** frontu i armády k vedení první operace a z toho vyplývající požadavky i na uspořádání výchozího prostoru.

Složitým problémem je především vytvoření a **učlenění operační sestavy**. Základem obrany je soustředit úsilí na směru očekávaného útoku hlavního uskupení nepřítele a připravit protiúder do prostoru, kde se nepřátelské uskupení vklínílo do sestavy vlastních vojsk. V útočné operaci pak bude hlavní uskupení vytvářeno zpravidla na směrech, kde je nepřítel nejslabší, mimo očekávaný směr jeho útoku. Tento problém vyplývající ze zdánlivě rozporných, protichůdných požadavků je třeba řešit především s ohledem na konkrétní složení, rozmístění, stav bojové pohotovosti vojsk a jejich skutečné bojové možnosti.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že při hlubokém zhodnocení možností nepřítelů i vlastních vojsk je možné volit takové **učlenění operační sestavy**, které umožní rychlý přechod k vedení toho druhu bojové činnosti, jenž bude odpovídat vzniklé situaci při zahájení napadení. Jsem toho názoru, že je účelné plánovat zaujetí operační sestavy armád prvního sledu tak, aby vševojskové svazky se stály bojovou pohotovostí nebo s velmi krátkou dobou dosažení plné bojové pohotovosti, popřípadě první sledy a v dalším i druhé sledy svazků, které postupně dosahují plné bojové pohotovosti a jejich první sled je schopen plnit určené bojové úkoly, zaujaly spolu s posilovými prostředky určené výchozí prostory v prvním sledu. Částí sil mohou s předstihem zaujímat pásmo příkrytí státní hranice. Na směru očekávaného útoku silného uskupení nepřítelů může být do pásma příkrytí státní hranice vyčleněna většina sil divize prvního sledu nebo i celá s posilovými prostředky. Výchozí prostory divizí prvního sledu jsou připravovány tak, aby umožnily i vedení obrany k odražení útoku nepřítelů. Při přechodu k vedení obranné operace pak vytvářejí hlavní pásmo obrany.

Na směru, kde byla do pásma příkrytí vyčleněna celá divize a kde v hloubce není vhodnější čára pro přípravu předního okraje hlavního pásma obrany, může být stanoven jeho přední okraj na výhodné čáře v pásmu příkrytí. V takovém případě jej budou budovat a bránit hlavní síly divize, která byla vyčleněna do pásma příkrytí státní hranice. Před předním okrajem této obrany mohou mít připravená postavení pásma příkrytí úlohu předstředního postavení.

Svazky s delší dobou dosažení plné bojové pohotovosti mohou postupně zaujímat určené prostory ve druhém sledu. Budou je obsazovat z prostorů soustředění po bojovém poplachu a prostorů zmobilizování. Myslím, že není reálné předpokládat, že při odražení nenadálého napadení by tyto svazky dokončovaly mobilizaci v posádkách, protože by byly vhodným cílem pro nepřátelské vzdušné a raketové úder. S ohledem na počet a bojovou sílu těchto svazků je účelné pro ně určovat prostory ve druhém sledu tak, aby tvořily součást úderného uskupení při přechodu do útoku a po krátkém přesunu mohly být zasazeny i do prvního sledu. Tyto svazky však musí být připraveny vytvořit i hloubku obrany a podle situace vést protiúder ke zničení nepřátelského uskupení, kterému se podařilo proniknout do hloubky výchozího prostoru. Z těchto důvodů je účelné stanovit prostory pro uvedené svazky v hloubce 40—60 km od předpokládaného předního okraje hlavního pásma obrany (v případě přechodu k vedení obranné operace).

V hloubce 80—100 km (od plánovaného předního okraje hlavního pásma obrany) je účelné volit prostory pro divize, které budou do sestavy armád předány později. Je možné předpokládat, že v době, kdy tyto divize budou předávány do sestavy armády, bude vhodné upřesnit jejich bojové použití na základě skutečného vývoje situace.

Při takovémto učlenění operační sestavy může **hloubka výchozího prostoru** vševojskové armády dosahovat 120—140 km.

Pro **druhý sled frontu** budou určovány prostory zpravidla ve vzdálenosti 150—250 km, pro svazky vševojskové zálohy 100—300 km od možného předního okraje obrany. Tyto prostory musí odpovídat požadavku uskutečnění jednoduchého manévru k zasazení druhého sledu i svazků vševojskové zálohy k vytvoření útočného uskupení při přechodu do útoku nebo narůstání síly úderu v něm. Tyto prostory mají zabezpečit i podmínky pro jednoduchý manévr k ve-

dení frontového protiúderu nebo vytvoření hloubky obrany na směru, kde se nepříteli daří pokračovat v útoku.



V článku jsem uvedl jen některé soudobé problémy přípravy odražení nepřátelského napadení na počátku války a ukázal možné směry jejich řešení. Potvrzuje se jako vysoce aktuální úkol dále zkoumat a vyhodnocovat způsoby vedení bojové činnosti nepřítel, možnosti jeho zbraňových systémů a technických prostředků a v souvislosti s tím hledat nejvýhodnější formy rozvoje příprav k odražení nepřátelského napadení.

ZVLÁŠTNOSTI PŘÍPRAVY A VEDENÍ ÚTOČNÉ OPERACE A BOJE K OVLÁDNUTÍ VELKÝCH ZASTAVĚNÝCH PROSTORŮ

V podmínkách Západního válčiště se budou vojska často setkávat s různými velkými zastavěnými prostory. Myslím, že na počátku je vhodné si ujasnit, že nejde jen o města, ale o prostory, které zvláště v posledních letech je třeba vážně brát v úvahu, neboť představují značné umělé překážky, jež nebude možné obejít a mohou být tak rozsáhlé, že se budou přibližovat šířce útočného pásma armády.

Na území Německé spolkové republiky žije více jak 80 % obyvatel ve městech a ve velkých zastavěných prostorech, z toho více jak 60 % bydlí ve velkých městech s více jak 20 000 obyvatel. Z hlediska zástavby území NSR je na každých 60—80 km velké město, na každých 20 km střední a na každých 10 km malé město. Kromě toho na území NSR je více jak 22 500 osad, které zabírají 20 % celkového území.

Z toho vyplývá, že v útočném pásmu armády může být v průměru okolo 1600 osad, 25 středních a do 5 velkých měst.

Kromě toho je vyhodnoceno, že na území NSR je kolem 24 tzv. velkých aglomerací (nebo jak je v poslední době nazýváno — urbanizovaných prostorů), které jsou značnou překážkou pro činnost vojsk. Z těchto 24 prostorů je nejdůležitějších devět, a to: Hamburg, Bremen, Hannover, Nürnberg, München, Rhein-Main, Rhein-Neckar, Ruhrgebiet, Stuttgart, šest z nich představuje značně rozsáhlou souvislou zástavbu několika desítek kilometrů do šířky i hloubky, koncentrací obyvatel kolem jednoho miliónu, s hustotou více jak 1000 obyvatel na 1 km².

Takováto rozsáhlá aglomerace v dnešních podmínkách má tři prvky — jádro (velké město), periferii a přilehlý prostor (pod periferií rozumíme sídliště a

průmyslové prostory a pod přilehlým prostorem — osady spojené s těmito prvky).

Je tedy možné dojít k závěru, že velká aglomerace představuje souvislý prostor s vysokou koncentrací průmyslu, obyvatelstva, sídlišť a charakteristickou infrastrukturou.

Touto problematikou se zabývala v roce 1985 i vojenskovědecká konference pozemního vojska NLA NDR.

S řešením problematiky přípravy a vedení útočných operací v podmínkách těchto rozsáhlých prostorů v pásmech činnosti armády a frontu vyvstává otázka — **budeme je obcházet nebo bude nutné tyto prostory ovládat z chodu.** Ve většině případů, z hlediska jejich značného prostoru, se nám nepodaří je obcházet, a proto je zapotřebí štáby i vojska připravovat k jejich ovládnutí a zabývat se touto problematikou na cvičeních, v přípravě velitelů, štábů a vojsk.

Ovládnutí takovéto aglomerace bude operačním a v některých případech i operačně strategickým úkolem. Přitom ani v budoucnu nemůže jít o úkol taktického rozsahu. Při ovládnutí velkých zastavěných prostorů se na rozdíl od stati 9 (boj o město), hlavy 4 Bojového řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) bude vyskytovat řada zvláštností, které je nutné respektovat a které v tomto článku uvádím.

Velení NATO se intenzivně zabývá vedením bojové činnosti v aglomeracích. V bojových řádech NATO, zejména v Polním řádu FM-90-10 jsou o této činnosti konkrétní ustanovení. Z hlediska obrany těchto prostorů předpokládají vojska NATO soustředit úsilí obrany na přístupech vytvářením tří linií, z nichž dvě jsou v předpolí a třetí přímo v aglomeraci.

Při řešení problematiky ovládnutí velkých zastavěných prostorů musíme vycházet z existujících podmínek, kdy v těchto aglomeracích bude řada betonových staveb, výškových budov, různé druhy komunikací s mimoúrovňovým křížováním atd. Rovněž nutno brát v úvahu, že stojící automobily budou představovat překážku pro pohyb techniky vlastních vojsk, což bude také ovlivňovat způsob jejich ovládnutí. Nepřítel je může vhodně využívat při vytváření zatarasených prostorů v kombinaci s výbušnými a zápalnými látkami. Kromě toho je zapotřebí rozlišovat, že v aglomeraci jsou stará města, kombinovaná nebo nově postavená.

Podle názorů NATO se nepředpokládá v kompaktních prostorech aglomerací organizovat obranu s velkými hustotami, protože vychází z teorie, že vojska Varšavské smlouvy budou pronikat do hloubky a nebudou se zdržovat.

Vycházíme-li však z reálné zkušenosti, dojdeme k závěru, že nelze úspěšně vést armádní útočnou operaci, nebudou-li ovládnuty i velké aglomerace. A jejich ovládnutí se všemi součástmi je možné jen za předpokladu zničení nepřítelů v předpolí a vytvoření si tak podmínky k ovládnutí jádra (velkého města).

Značný význam bude mít dobře organizovaný a vedený průzkum, který kromě obvyklých úkolů musí zjistit charakter obranných postavení na přístupech, obvodu aglomerace i ráz obrany v jejích jádru a dále, které objekty nepřítel připravil k ničení. Při boji v tomto jádru hlavní pozornost průzkumu je zapotřebí soustředit na uzly obrany, komplexy budov, hlavní ulice, náměstí, podzemní komunikace a objekty.

Způsoby, které budou voleny k rozvrácení obrany nepřítelů, mohou být různé. Zřejmě se vojska nevyhnou průlomů obrany v předpolí aglomerace a postupnému ovládnutí obrany jádra a v dalším rozvíjení operace. Současně bude nutné počítat i s obklíčením zastavěného prostoru, případně blokováním jeho

části. Boje v předpolí budou fakticky bojem v otevřeném terénu, vedeném podle zásad hlavy 4, Všeob-Ř-1. Podle mého názoru zde nebudou zvláštnosti. Nejtypičtějším pro ovládnutí velkých aglomerací je jejich dobývání z chodu. V těchto podmínkách bude zapotřebí připravit i plánovat rozvíjení operace do celé hloubky a blokováním přístupů k prostoru aglomerace (v řadě případů odrazet vojska, která nepřítel může přisunovat k posílení obrany v tomto prostoru).

V období přípravy a organizování boje (operace) by měli velitelé a štáby mít plány, charakteristiky objektů, pozemní a letecké snímky konkrétního prostoru, což by značně usnadnilo jejich činnost.

Při ovládnutí prostoru velké aglomerace bude nutné předpokládat, že tempo postupu našich vojsk zřejmě nepřevyší 500—1000 m za hodinu.

Při boji v tomto prostoru je zapotřebí počítat s tím, že koeficient účinnosti útočících vojsk se sníží na 0,4—0,7 ve srovnání s činností v otevřeném terénu (tento propočít získali pracovníci VABE Drážďany při modelování činnosti divize). Z toho vyplývá nutnost vyčleňovat (při boji v jádru aglomerace) 2—3krát více sil a prostředků než v normálních podmínkách. (Např.: aby bylo docíleno převahy 3 : 1, je nutné fakticky mít síly na normální poměr 6 : 1).

Zatímco obránce může plně využít možností zbraní, aniž bude snížena jejich účinnost, útočník je bude mít sníženy, a proto bude nutné použít 2—3krát více zbraní než v normálních podmínkách.

V bojové činnosti za ovládnutí velké aglomerace mohou být v dostatečné míře uplatněny kromě pozemních vojsk výsadková úderná vojska, která budou typickým druhem při boji v tomto prostoru.

Při boji v aglomeraci nebude výhodné používat operační manévrovací skupinu, protože její určení je zcela jiné. Přesto však může být využita ve prospěch vojsk, která vedou útočnou činnost v zastavěném prostoru, k přehrazení přístupů záloh nepříteli.

Velký význam má použití **letectva**. Stíhací letectvo může v součinnosti s prostředky PVO blokovat nepříteli v jádru aglomerace ze vzduchu a současně zabezpečovat PVO vlastních vojsk. Stíhací bombardovací a bitevní letectvo bude vhodné použít k ničení nepřátelských objektů, zejména opěrných uzlů, přičemž vojenské letectvo může bezprostředně podporovat vojska. Letectvo vede úderu na opěrné body nepříteli, vybudované ve zvlášť odolných budovách, na jeho zálohy a prostředky jaderného i chemického napadení. Vliv na jeho činnost však bude mít výška staveb. Ke zvláštností použití vrtulníků bude patřit to, že mohou působit na širokých ulicích, zatímco v jádru aglomerace nebude možné použít z nich ani PTRS. Vrtulníky budou v široké míře používány pro převoz výsadkových úderných jednotek, zvláště k vysazení jednotek v síle čtyř až roty.

Z hlediska použití **raketového vojska** při ničení prostředků jaderného napadení nebude rozdílu, i když bude ztížen průzkum jednotlivých zbraní nepříteli, které mohou používat jaderné náboje.

Při použití **dělostřelectva** je nutné předpokládat ztížení ničení palebných prostředků, ukrytých za vysokými překážkami. Může být vhodně použita palba minometů. Dělostřelectvo bude účelné více decentralizovat do čet, maximálně baterií, k podpoře úderných odřadů a skupin. Myslím, že je pravděpodobné i jiné jeho uskupení. Na úkor divizních dělostřeleckých skupin mohou být posíleny plukovní dělostřelecké skupiny. I dělostřelecká podpora útočících jednotek nebude moci být uskutečňována jako v normálních podmínkách, rovněž

půjde o decentralizaci, formou podpory může být soustředění palby. Zvláštního významu v jádru aglomerace bude nabývat palba prostředků pro přímou střelbu, ke které je možné používat i děla velkých ráží.

Při řešení otázek **protivzdušné obrany** prostředky PVO zpravidla rozmísťujeme na okraji jádra aglomerace, zatímco uvnitř něj nebude možné zaujímat kruhovou bojovou sestavu. Prostředky PVO je vhodné rozvinovat především na volných prostranstvích, stadiónech a v parcích, přenosné raketové komplety a protiletadlové kulomety na střechách budov. V ulicích bude obtížné protivzdušnou obranu organizovat.

V průběhu bojové činnosti v jádru aglomerace může nepřítel v široké míře využívat minové zátarasy, zvláště nebude-li možné určité prostory obejít. Rovněž je třeba počítat s rozsáhlými prostory závalů. Proto **ženijní vojsko** bude zřizovat průchody v zátarasech, upravovat přechody přes překážky, trhavinami ničit budovy bráněné nepřitelem, odminovávat a upravovat průjezdy pro přesun vojsk. Proto bude spotřeba ženijní munice 5–6krát vyšší. Překonávání vodních překážek může být zvlášť složité, zejména z toho důvodu, že řeka může mít několik ohybů i vysoké břehy a vojska ji mohou překonávat i několikrát v jednom směru. Pontonovou soupravu bude možné využívat často jen spuštěním jednotlivých pontonů za sebou, protože zpravidla charakter vodní překážky nebude umožňovat nájezd z boku ke spuštění pontonů na vodu najednou. Přepravu vojsk pomocí pásových samohybných soulodí organizujeme jen v tom případě, když nebudou vybudovány jiné přepravy a bude dostatek vjezdů i výjezdů pro tato soulodí.

Pokud se útočícím vojskům nepodaří zničit hlavní síly nepřitele v předpolí, je nutné plánovat jeho ničení v jádru aglomerace, kde bojová činnost bude charakterizována dobýváním jednotlivých městských čtvrtí, uzlů obrany, ulic a budov.

Při stanovení úkolů jednotkám je zapotřebí rozlišovat i šířku ulic, které rozdělujeme na úzké (8–15 m), střední (15–25 m a široké (25–40 i více m).

Šířka útoku může dosahovat:

- msč: 1–2 úzké ulice,
- msr: 1–2 ulice (100–200 m),
- mspr: 2–5 ulic (400–500 m až do 1 km),
- msp: 7–12 ulic (1–3 km),
- msd: (5–10 km).

Hloubka útoku může být:

- msč: 2–3 budovy (60–100 m),
- msr: 3–6 budov nebo průmyslový objekt (100–200 m),
- mspr: 2–3 ulice (1–2 bloky) nebo 2 široké ulice (1 čtvrt, závod); bližší úkol: 100–200 m, následující úkol: 500–1000 m,
- msp: 2–3 široké ulice, do 7 úzkých ulic, městský rajón; bližší úkol: 1 až 1,5 km, následující úkol: do 5 km,
- msd — bližší úkol: 3–5 km, následující úkol: do 8 km, další úkol: 8–10 kilometrů.

Při organizaci **součinnosti** je nutné kromě obvyklých otázek věnovat pozornost sladění činností předsunutých odřadů, operační manévrovací skupiny i výsadekových úderných jednotek za bojové činnosti v předpolí. V jádru aglomerace je důležité skloubit působení vševojskových jednotek s druhy vojsk, letectvem, se vzdušnými výsadky a výsadekovými údernými jednotkami. Musíme počítat i s vydáním doplňujících signálů.

K důsledné přípravě štábů bude vhodné již v míru zpracovat a připravit konkrétní podklady charakteristik velkých aglomerací, aby se v období bezprostřední přípravy útočné operace nemusely štáby zabývat získáváním potřebných materiálů.

Myslím, že bude účelné plánovat v přípravě štábů a vojsk i jejich činnost při ovládnutí velkých aglomerací, protože nejen neprůchodný prostor, ale i tyto velké zastavěné (urbanizované) prostory omezují manévr v útočném pásmu a jejich obejítí na stupni armády nebude možné. Těmto otázkám by měla být věnována pozornost i ve vojenských vysokých školách a akademiích.

Jsem toho názoru, že by mělo dojít také ke zdokonalení vojenskogeografického vyhodnocování terénu s důrazem na hodnocení uvedených otázek.



Ovládnutí rozsáhlých zastavěných prostorů je v soudobých podmínkách vážným problémem. Je nutné, aby velitelé a štáby s ním počítali při přípravě operace a rozpracovávali nové přístupy k ovládnutí těchto prostorů.

Zvláštnosti, které se při bojové činnosti o tyto prostory projevují, musí být záležitostí jak vševojskových velitelů a štábů, tak štábů druhů vojsk i speciálních vojsk.

NĚKTERÉ POZNATKY A ZKUŠENOSTI Z VŠČ

V únoru tohoto roku bylo uskutečněno s příslušníky stálého stavu VA AZ velitel-sko-štabní cvičení na mapách s výjezdem do terénu na téma „Příprava první útočné operace vševojskové armády na počátku války, a její vedení za použití konvenčních vysoce přesných zbraní“.

Cvičení proběhlo ve dvou obdobích:

1. období — plánování útočné operace na počátku války (v trvání 44 hodin),

2. období — vedení operace za použití konvenčních vysoce přesných zbraní (v trvání 34 hodin).

Výchozí situace stran odpovídala soudobým mírovým podmínkám vojsk NATO a států Varšavské smlouvy, při čemž „Západní“ uplatňovali ve vývoji vojenskopolitické situace ve světě politiku nebezpečného zvyšování napětí a konfrontace se zeměmi socialistického společenství.

Plně byla brána v úvahu situace, že „Západní“ pokračují v plnění plánu rozmístování řízených střel s plochou dráhou letu, řízených střel Pershing-2 a ve výzkumu protiraketových systémů s prvky umístěnými v kosmu.

Naproti tomu „Východní“ dávali přednost jednání o otázkách důležitých pro mírovou budoucnost světa. Avšak vzhledem ke kvalitativním změnám ve výzbroji a způsobech vedení bojové činnosti bylo na-

řizeno Hlavním velením nově zpracovat dokumentaci k vedení prvních obranných a útočných operací.

Plnění tohoto úkolu mělo specifické požadavky, které musel cvičící štáb armády brát plně v úvahu. Šlo především o:

— různé varianty zahájení agrese nepřitelem,

— řešení zaujetí operační sestavy a vytváření úderných uskupení vzhledem k možné překvapivé agresi ve variantách, a to buď přímo z mírových posádek, prostorů soustředění po bojovém poplachu nebo po zaujetí výchozího prostoru pro útok, přičemž dodržet zásadu vedení operace bez většího a složitějšího přeskupení vojsk,

— otázky zvyšování úsilí vojsk v závislosti na postupném dosahování plné bojové pohotovosti, což znamená včas, na základě vývoje situace, posilovat hoto-vostní síly a bojové prostředky raketového vojska, PVO, letectva a jejich vyvezení do prostorů bojového rozmístění, v blízkosti míst stálé dislokace, zejména těch, které se zúčastní prvního jaderného úderu frontu nebo úderu na cíle prvního pořadí,

— efektivní použití, v souladu s cílem operace, výsadkových úderných útvarů (jednotek) a vzdušných výsadků, jakož i cílevědomé a včasné, přitom překvapivé

zasazení operační manévrovací skupiny do sražení.

Je zřejmé, že tyto požadavky na přípravu a plánování prvních operací jsou vysoce náročné na úroveň připravenosti, organizaci a metodiku práce velitelů a štábů v přípravném období. Zkušenosti potvrdily, že za takto vytvořené situace je nutné na přípravu operace v plném rozsahu na stupni armády plánovat 2–4 dny.

Cvičící štáb armády po obdržení směrnic a nařízení frontu zahájil práci s vědomím, že stanovený úkol vyžaduje specifický přístup k přijetí zámyslu velitele armády. V prvním pořadí proto byla řešena otázka překrytí státní hranice silami a prostředky, které měla armáda okamžitě k dispozici. Dále byl přijat zámysl, který vyjadřoval možné variantní způsoby použití sil a prostředků po jejich postupném doplnění a zmobilizování.

Po operační orientaci zahájil štáb armády přípravu podkladů pro rozhodnutí velitele. Tato činnost byla usměrněna jasně formulovanými operačními úkoly, které bude zapotřebí postupně řešit, a to do a se zahájením agrese, do splnění bližšího a dalšího úkolu armády.

V tomto období činnosti byla uplatňována široká a konkrétní součinnost uvnitř štábu, vzájemně ujasňovány společné problémy, kalkulace a propočty. Ze střediska velení byly postupně vydávány další potřebné informace pro práci, které vznikly hlubším ujasněním úkolu, zhodnocením situace (nepřítele i vlastních vojsk) s cílem, aby podklady pro rozhodnutí jednotlivých náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a týlu byly co nejkonkrétnější a obsahovaly optimální návrhy na jejich použití v plánované operaci.

Některé poznatky z 1. období cvičení

— při hodnocení situace nepřítele, jeho předpokládaného zámyslu použití sil a prostředků je správné uvažovat s různými možnými variantami v závislosti na možné vzniklé operační situaci; to vyžaduje vědeckou předvídatost založenou na hlubokých znalostech jeho nejnovějších názorů na zahájení a vedení ozbrojeného střetu,

— kalkulace, propočty časových možností přeskupení vojsk k zaujetí operační sestavy (buď z míst stálé dislokace, nebo z prostorů soustředění po bojovém poplachu) musí být plně v souladu s postupným nárůstem bojové pohotovosti; grafikon přeskupení vojsk je nutné sladit prostorově a časově s činností všech prvků operační sestavy armády; v této činnosti se plně prokázal organizátorské schopnosti náčelníka štábu, náčelníka operačního od-

dělení a úroveň připravenosti plánovací skupiny operačního oddělení, které je hlavním vykonavatelem této jedné z nejdůležitějších a nejnáročnějších činností štábu armády v 1. období,

— při řešení použití výsadečného úderního praporu je zapotřebí jasně stanovit cíl jeho použití a z toho vyplývající úkoly, které musí být plně v souladu s jeho možnostmi, i jeho všestranné zabezpečení; jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, výsadečkový úderní prapor je vzhledem ke svým bojovým možnostem schopen při vedení útočné bojové činnosti ovládnout a zničit (vyřadit) 1–2 objekty, které brání nepřátelská rota, a bránit úsek široký 3–5 km a hluboký 3 km,

— z použití operační manévrovací skupiny armády jsou již několikaleté poznatky i zkušenosti z operačních cvičení; přesto se ukazují některé nejistoty při přijímání rozhodnutí o směru, době jejího zasazení a stanovení úkolů, které má po zasazení plnit; OMS by měla být zasazována do sražení na směru největšího úspěchu vlastních vojsk, po zničení hlavních sil a překonání souvislé obrany svazků prvního sledu armádních sborů nepřítele a do vzniklých mezer v jeho sestavě; přitom však vycházet z jejich možností a specifiky vedení bojové činnosti prvky její bojové sestavy (kalkulace a propočty dokazují, že ke zničení, vyřazení jedné baterie Pershing-2 je nutné vyslat přepadový odřad v síle zesíleného praporu až pluku),

— při řešení organizace průzkumného úderního kompletu a otázek velení tohoto prvku operační sestavy armády jsme získali určité poznatky, které byly plně využity pro vojenskovedeckou konferenci; dospěli jsme k závěru, že vyčleňování jeho jednotlivých částí z vojsk armády v přípravném období operace je příliš složité a málo efektivní; s tím úzce souvisí i otázka velení.

Některé poznatky z 2. období cvičení

V druhém období bylo procvičována přijetí zámyslu i rozhodnutí velitele armády k rozvíjení útočné operace a organizace součinnosti v terénu k zasazení operační manévrovací skupiny armády do sražení.

Situace na frontě si vyžadovala od cvičících její důkladnou a všestrannou analýzu, přípravu značného množství propočtů a kalkulací.

Štáb v tomto období řešil zabezpečení přesunu a zasazení OMS i druhého sledu armády, násilný přechod široké vodní překážky v součinnosti s výsadečkovou úderní brigádou, zabránění útoku nepř-

tele na směru jeho hlavního úderu a v součinnosti se sousední armádou vytvoření podmínek pro obklíčení a postupné ničení jeho hlavního uskupení.

Vymezení hlavních operačních úkolů přispělo k jednotnému pochopení a přístupu štábu k jejich realizaci, což se plně projevilo v jednotlivých stručných, jasných a zdůvodněných podkladech a návrzích odborných náčelníků.

Přijaté rozhodnutí velitele armády bylo reálné, stanovené úkoly svazkům odpo-

vídaly jejich možnostem a dané situaci.

K efektivní práci štábu přispělo plné využití výpočetní techniky. V průběhu 2. období cvičení bylo připraveno celkem 228 vypočtů, z toho 181 pro VS, 31 pro TVS a 16 pro cvičící operační skupinu OMS armády.

Organizace součinnosti v terénu k zabezpečení zasazení OMS splnila svůj cíl a přispěla k vyřešení všech otázek jejího všestranného zabezpečení.

Na VŠC jsme získali určité poznatky a zkušenosti při řešení přípravy a plánování soudobých prvních armádních operací. Tyto poznatky byly plně uplatněny při VŠC na mapách s posluchači posledních ročníků postgraduálního studia, ke zkvalitnění úrovně učebních fondů kateder, jakož i zvýšení teoretické úrovně příslušníků velitelsko-pedagogického sboru VA AZ. Na cvičení byly taktéž sledovány otázky zjednodušení dokumentace na operačním stupni, které jsou obsahem vědeckovýzkumného úkolu řešeného na VA AZ.

K VŠEVOJSKOVÝM TAKTICKÝM CVIČENÍM

V souvislosti s vydáním Bojového řádu Všeob-Ř-1, 2, 3 bylo nutné přistoupit k novelizaci zásad organizace a provádění vševojskových taktických cvičení, neboť dosavadní pomůcka Všeob-P-33 již plně neodpovídala současným úkolům a požadavkům.

Na velitelském shromáždění uskutečněném v roce 1985 byly upřesněny nové zásady organizace a provádění taktických a velitelsko-štabních cvičení v terénu a bylo stanoveno jejich uplatňování v polním výcviku velitelů, štábů a vojsk.

V současné době připravujeme nový předpis, s účinností od 1. 11. 1986.

V článku objasním, s využitím zkušeností ze cvičení podle uvedených zásad, některé nejdůležitější změny.

V souvislosti s tím je nutné si uvědomit, že **cvičení jsou hlavní formou polního výcviku svazků, útvarů a jednotek a tím i důležitým prostředkem zvyšování bojové připravenosti vojsk.** K tomu, aby umožňovala přípravu vojsk k vedení soudobého boje, je na místě hluboce pochopit jejich obecné cíle, a to:

— zdokonalit bojovou sladěnost a polní výcvik svazků, útvarů a jednotek k dovedné a rozhodné činnosti při plnění úkolů v různých druzích boje,

— prohloubit praktické návyky velitelů a štábů v organizování boje, nepřetržitém velení, zabezpečení a udržování součinnosti mezi svazky, útvary a jednotkami druhů vojsk, výsadkového vojska, vojenského letectva v podmínkách radioelektronického boje a v jeho všestranném zabezpečení,

— rozvíjet u všech cvičících vysoké bojové, morálně politické a psychologické vlastnosti, zvýšit fyzickou zdatnost vojáků,

— zdokonalit formy a metody politické práce v různých druzích boje, mobilizovat vojáky k úspěšnému splnění úkolů za podmínek blízkých bojové situaci,

— dále zlepšovat způsoby vedení vševojskového boje, zvyšovat efektivnost v používání zbraní a bojové techniky a ověřovat nové teoretické poznatky tak-
ticky,

— zdokonalit organizaci nepřetržitého materiálního a zdravotnického zabez-
pečení vojsk.

K naplnění těchto cílů je zapotřebí vytvářet složité, dynamické a poučné si-
tuace, které jsou charakteristické pro soudobý boj a středoevropské válčiště.
To vyžaduje i zahrnování prvků překvapení, nebezpečí a odpovídajícího rizika.
Obtížné podmínky je nutné vytvářet i pro velení vojskům a řízení palby, a to
tak, aby nutily velitele k samostatným a smělým rozhodnutím a vojska k od-
hodlané a odvážné činnosti i k plnění nenadálých úkolů. Musíme je učit doved-
nému jednání jak za použití jaderných zbraní a ostatních druhů ZHN, tak
i v podmínkách použití konvenčních prostředků. Uskutečňovat přesuny na vel-
ké vzdálenosti pochodem i kombinovaným způsobem, vést údery na nepřítele
do velké hloubky a útočit ve vysokém tempu s plným využitím bojových mož-
ností zbraní a bojové techniky, v kterékoli denní a noční době, jakož i vedení
aktivní obrany. Předpis dále uvádí učit příslušníky motostřeleckých a tanko-
vých jednotek i ostatních druhů vojsk a speciálních vojsk odtarasovat a zata-
rasovat cesty a terén.

Velení vojskům a jejich činnost musí být uskutečňovány při silném leteckém
a radioelektronickém působení nepřítele.

Na každém cvičení je nutné vytvářet situace, které vedou k manévru, a to
jak jednotkami, tak palbou. Velitele a vojska je třeba učit zásadám a způso-
bům boje s vysoce přesnými zbraněmi nepřítele. Předpis stanoví, že při každém
taktickém cvičení je nutné vyčlenit nejméně 30 % času k vedení aktivního boje
v noci s využíváním osvětlovacích prostředků.

Uvedené úkoly jsou velmi náročné a rozsáhlé, přesto se neobejdeme bez sou-
stavného hledání nových forem a metod při organizování a provádění cvičení,
nesmíme připouštět jakoukoli šablonovitost, pasivitu a pomalou činnost vojsk.

Předpis stanoví zásadu, že taktická cvičení se vševojskovými svazky, útvary
a jednotkami a velitelsko-štábní cvičení v terénu jsou organizována jako **dvou-
stranná nebo jednostranná**. Protože byly doposud značně rozdílné názory na vy-
mezení obsahu „jednostranné“ a „dvoustranné“ cvičení, je tento problém
v předpise upřesněn.

Za dvoustranné taktické cvičení považujeme takové cvičení, při kterém mají
protistojící strany rovnocennou hodnotu. Např. divize proti divizi, pluk proti
pluku apod.

Proti divizi na divizním taktickém cvičení můžeme za druhou stranu určit
svazek, který má divizní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk.

Ve výjimečných případech, převažuje-li v tematice a zamýšleném průběhu
cvičení jeden druh boje, je možné jako dvoustranná cvičení provádět i taková,
kde protistojící strana má hodnotu o stupeň nižší. Např. současně s plukov-
ním taktickým cvičením s převažující útočnou tematikou může na druhé straně
probíhat praporeční taktické cvičení s obrannou problematikou. O této výjimce
rozhoduje nadřízený, který schvaluje cvičení [v uvedeném příkladu velitel ar-
mády]. Vymezení dvoustranných cvičení — viz **tabulka**.

Považují za účelné připomenout, že při dvoustranném taktickém nebo velitels-
ko-štábním cvičení v terénu je zapotřebí dodržovat zásady organizace a takti-
ky Československé lidové armády u obou cvičících stran, zatímco na jedno-
stranných cvičeních činnost protější strany značujeme vyčleněnými jednotka-

Tabulka

Cvičící strana	Protistojící strana	Řídí	Poznámka
Divizní taktické cvičení	divizní taktické cvičení	velitel armády (velitel okruhu)	
	divizní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	velitel armády	
	plukovní taktické cvičení	velitel armády	výjimečně – převládající druh boje; o charakteru dvoustranného cvičení rozhoduje velitel okruhu
Divizní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	divizní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	velitel armády	
	plukovní taktické cvičení	velitel armády	
Plukovní taktické cvičení	plukovní taktické cvičení	velitel divize (velitel armády)	
	plukovní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	velitel divize	
	praporeční taktické cvičení	velitel divize	výjimečně – převládající druh boje; o charakteru cvičení rozhoduje velitel armády
Plukovní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	plukovní velitelsko-štábní cvičení s částečným vyvedením vojsk	velitel divize	
	praporeční taktické cvičení	velitel divize	
Praporeční taktické cvičení	praporeční taktické cvičení	velitel pluku	
	rotní taktické cvičení	velitel pluku	výjimečně – převládající druh boje; o charakteru cvičení rozhoduje velitel divize
Rotní taktické cvičení	rotní taktické cvičení	velitel praporu	

mi, maketami a soustavou terčů podle zásad organizace a taktiky pravděpodobného nepřítele. Pochopitelně s jednotkami určenými ke značkování uskutečňujeme taktické cvičení, jehož téma je sladěno se zámyslem (plánem provedení) jednostranného cvičení.

Významnou úlohu k naplnění cílů cvičení má **rozhodčí služba**. Vytváří se k poučnému rozehrávání boje, a to tím, že včas zabezpečuje narůstání taktické situace, nahrazuje skutečný boj těch prvků, které na cvičení chybí, uskutečňuje trvalou kontrolu cvičících a přísné dodržování stanovených bezpečnostních opatření. Proto kromě **vojskových** mohou být podle potřeby určováni i **úsekovi a směroví rozhodčí**.

V této souvislosti však chci připomenout, že využití úsekových a směrových rozhodčích je spojeno s dvoustranným cvičením (výjimečně s jednostranným) a o jejich počtu a úkolech rozhoduje řídící cvičení. Myslím, že bude účelné, když se zmíním o některých zásadách jejich činnosti.

Určitá složitost tkví v pochopení dvou podstatných, na první pohled protichůdných zásad. **Činnost úsekového (směrového) rozhodčího je prostorově omezena oproti vojskovému rozhodčímu pouze na vyčleněný úsek (úseky) nebo směr (směry) a v nich zpravidla ještě jen na vymezenou část činnosti vojsk.** Na druhé straně však **v tomto úseku (směru) jsou pokyny (nařízení) úsekových nebo směrových rozhodčích pro rozehrávání boje stran i k dalším otázkám průběhu cvičení závazné pro všechny vojskové rozhodčí, cvičící velitele, štáby a vojska.**

Úsekový rozhodčí se určuje z počtu vševojskových důstojníků a jeho funkce či vojenská hodnota nesmí být nižší než u vojskového rozhodčího, který působí v daném úseku. Jeho hlavním úkolem je poučně rozehrávat bojovou činnost stran v souladu s pokyny řídícího cvičení. Úsekový rozhodčí je podřízen řídícímu cvičení i náčelníkovi štábu ředitelství cvičení a je povinen:

- podílet se na všech opatřeních, která mají vztah ke cvičení a která uskutečňuje v jeho úseku řídící cvičení nebo náčelník štábu ředitelství cvičení,
- znát hranice úseku rozehrávání bojových činností vojsk a se všemi podřízenými důstojníky pečlivě prostudovat terén v celém úseku, instruovat podřízené směrové rozhodčí, důstojníky a vojáky o způsobech rozehrávání boje a dodržování bezpečnostních opatření,

- nepřetržitě udržovat spojení s vojskovými rozhodčími, se štábem ředitelství cvičení při příchodu útvarů (jednotek) do prostoru (na čáru) jejich střetnutí,

- přijímat od vojskových rozhodčích údaje o rozhodnutích cvičících velitelů a o skutečném rozmístění vojsk před jejich vyjitím do úseku rozehry,

- informovat vojskové rozhodčí o způsobu rozehrávání činnosti stran v úseku,

- hlásit řídícímu cvičení (náčelníkovi štábu ředitelství cvičení) dobu, kdy vojska dosáhla úseku rozehry a podle jeho pokynů upravovat a rozehrávat bojovou činnost stran,

- kontrolovat a určovat správnou činnost útvarů (jednotek), objektivně ji hodnotit a v prostorech použití zbraní hromadného ničení nepřítelem také úplnost a včasnost splnění opatření k odstranění následků jejich použití,

- po skončení rozehry informovat řídícího cvičení (náčelníka štábu ředitelství cvičení) o skutečné činnosti stran, bojeschopnosti a bojové sladěnosti útvarů (jednotek), připravit a předložit materiál ke všeobecnému rozboru.

Povinnosti **směrového rozhodčího** vyplývají z předcházejících a patří k nim zejména:

- uskutečnění rekognoskace svého stanoviště (čáry, směru) a prostudování možných varianty činnosti stran,

- znalost situace na svém směru, sledování činnosti vojsk, informování o ní úsekového rozhodčího a podle jeho pokynů vykonání rozehry činnosti stran,

- včasná informace úsekového rozhodčího o skutečné činnosti vojsk a o jejich výsledcích na určeném stanovišti (čáře, směru).

Příprava cvičení je základem k naplnění cílů cvičení, dosažení jejich vysoké efektivity a poučnosti pro cvičící. Zahrnuje plánování (zpracování operačně taktických a organizačně metodických dokumentů), přípravu příslušníků ředitelství cvičení a rozhodčí služby (kontrolních, výzkumných a dalších skupin), jakož i přípravu vojsk a prostoru cvičení.

Předpis stanoví nejzazší termíny zahájení prací na jeho přípravě. U divizního (brigádního) cvičení je to 6 týdnů, plukovního 5 týdnů a praporečního 3 týdnů před jeho zahájením. Zároveň však mluví o **včasném zahájení**, pod čímž rozumíme rozdílné podmínky u jednotlivých štábů. Mezi ně patří kvalita a zkušenosti zpracovatelů, složitost tematiky, naplněnost plánu v období přípravy a další ukazatele. Nelze tedy jednoznačně říci, že např. uvedených 6 týdnů bude v každém případě dostatečná doba pro kvalitní přípravu divizního taktického cvičení. V konkrétních podmínkách může být i doba dvou měsíců na přípravu málo. To musí posoudit řídící cvičení i náčelník štábu již při tvorbě plánu bojové a politické přípravy a schvalování kalendářního plánu přípravy.

Považuji za nutné pozastavit se u některých otázek **plánování cvičení**. Zkušenosti svědčí o tom, že někteří funkcionáři opomíjejí povinnosti řídícího cvičení nebo si je vysvětlují po svém. V řadě případů se setkáváme s takovým postupem, kdy zpracovatel (důstojník operačního oddělení, skupiny) zahájí přípravu zámyslu cvičení sám, bez jakýchkoli pokynů nebo podle „pokynů“, které si sám zpracuje a nadřazený mu je bez připomínek schválí, aniž by se nad základními otázkami zamyslel a ovlivil tak od počátku celou přípravu. Setkáváme se i s tím, že řídící cvičení až po zpracování „prvního“ zámyslu uplatňuje řídící povinnost — osobně ovlivnit zahájení přípravy cvičení. Stává se, že jeho představy nejsou v souladu s názory zpracovatelů, a proto je nutné připravit nový zámysl.

Tyto skutečnosti uvádím proto, že naprosto zdůvodněná a opodstatněná povinnost řídícího cvičení právě **na počátku přípravy cvičení osobně stanovit a upřesnit výchozí údaje** má nesmírný význam pro zajištění cílevědomé a efektivní práce všech zainteresovaných příslušníků štábů a je jednou z rozhodujících podmínek kvalitní přípravy cvičení.

Řídící cvičení je tedy povinen zahájit osobně přípravu cvičení a zejména:

- ujasnit téma a stanovit cíle cvičení,
- upřesnit složení stran a přibíraných útvarů (jednotek), dobu a prostor cvičení,
- určit složení ředitelství cvičení a rozhodčí služby, spotřebu kilometrů a materiálu,
- upřesnit základní otázky zámyslu cvičení,
- vydat nařízení ke zpracování potřebných dokumentů.

(Pokračování v příštím čísle)

ÚLOHA ŘEDITELSTVÍ CVIČENÍ A ROZHODČÍ SLUŽBY

K efektivní přípravě a úspěšnému splnění cílů i úkolů cvičení značně přispívá také ředitelství cvičení (ŘC) a rozhodčí služba (RS) — vojskoví, úsekoví a směroví rozhodčí, kontrolní a v případě potřeby i výzkumné skupiny. Tyto orgány mají zvláštní význam zejména na vševojskových taktických cvičeních.

Složení ředitelství cvičení, rozhodčí služby a ostatních skupin se stanoví v Organizačním nařízení.

Přípravu vševojskového divizního taktického cvičení nebo ukázkového divizního taktického cvičení řídí od počátku hlavní funkcionáři štábu armády (okruhu). Velitel před zahájením prací vydá zpracovatelům potřebné podklady. Hlavní funkcionáři armády (okruhu) tvoří současně základ ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Ředitelství cvičení, rozhodčí služba, kontrolní a výzkumné skupiny vytváříme z generálů a důstojníků, kteří mohou zabezpečit organizaci a provedení cvičení na vysoké úrovni.

Jak potvrzují zkušenosti, ředitelství divizního taktického cvičení může být ve složení:

- řídící cvičení,
- zástupce řídícího pro věci politické,
- štáb ředitelství cvičení v čele s náčelníkem štábu — prvním zástupcem řídícího cvičení,

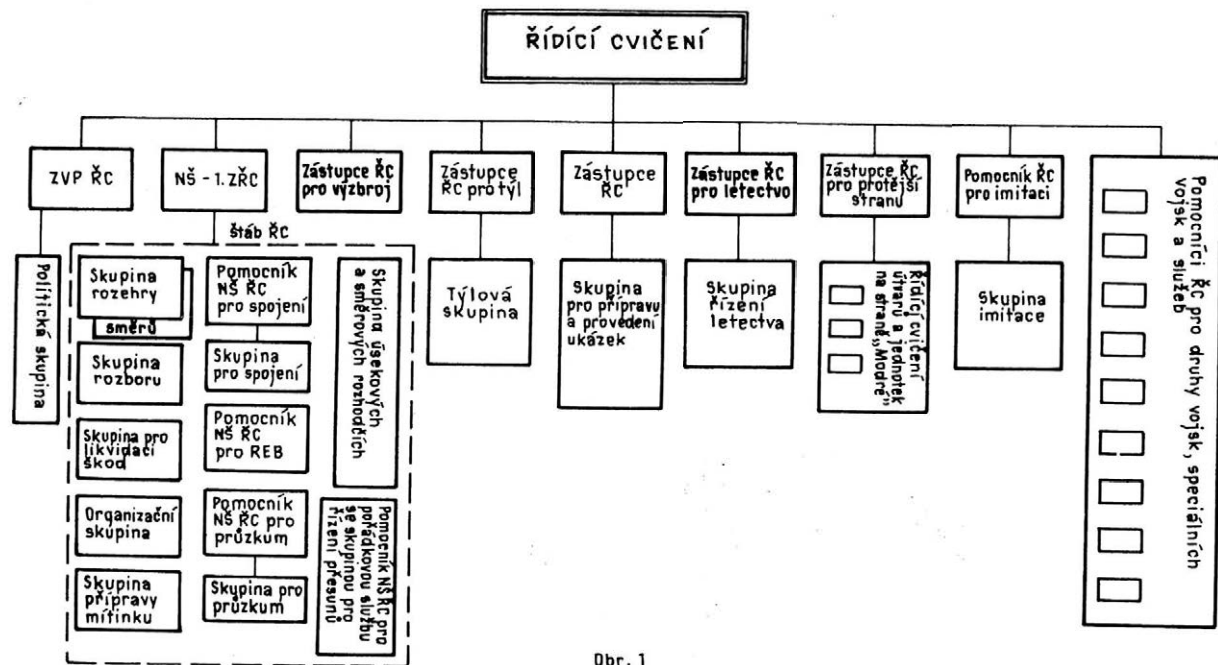
- zástupce řídícího pro protější stranu,
- zástupce řídícího cvičení pro letectvo, týl a výzbroj,
- pomocníci řídícího cvičení pro druhy vojsk, speciální vojska a služby,
- pomocník řídícího cvičení pro imitaci.

Do ŘC je možné zařadit i jiné funkcionáře, např. k zabezpečení ukázek apod. Je účelné vytvářet i skupinu směrů za cvičícími svazky, útvary, posílovými prostředky vybavenou předepsanými spojovacími prostředky (neutajené, utajené telefonní i šifrové spojení), která může pracovat samostatně, nebo jako součást skupiny rozehry. Možné složení ředitelství cvičení na ukázkovém divizním taktickém cvičení — viz obr. 1.

Povinnosti jednotlivých funkcionářů ředitelství cvičení jsou uvedeny v Pomůcce k přípravě a řízení vševojskových taktických a velitelsko-štábních cvičení v terénu, kterou vydala správa bojové přípravy MNO, a proto se touto otázkou nebudu zabývat.

Je nutné, aby generálové a důstojníci určení do ŘC a RS znali požadavky bojových řádů, předpisů, zásady a normy přípravy druhů vojsk i speciálních vojsk a základní dokumenty pro bojovou přípravu.

Vlastní řízení cvičení musí vytvářet pro cvičící takové podmínky, které se maximálně přibližují bojovým, nedovolit jejich



zlehčování a zjednodušování. Je zapotřebí, aby příslušníci rozhodčí služby znali bojové možnosti útvarů (jednotek) a povinnosti těch velitelů, ke kterým jsou určeni, jakož i možnosti a způsoby bojového použití výzbroje i bojové techniky v různých druzích boje. Musí být schopni přijímat správné závěry k činnosti cvičících velitelů, štábů, vojsk a objektivně je hodnotit, projevovat vysokou náročnost v otázkách kázně, při plnění bezpečnostních opatření, ochrany státního a vojenského tajemství i ochrany majetku, zevšeobecňovat a předkládat štábu ředitelství cvičení materiály o činnosti cvičících velitelů, štábů i vojsk pro všeobecný rozbor cvičení a uskutečňovat dílčí rozbor.

Ředitelství cvičení je např. vůči cvičícímu velitelství svazku v úloze nadřízeného štábu. Proto je třeba, aby důsledně (s využitím důstojníků směrů i druhů vojsk a týlu) vyžadovalo všechna hlášení a vydávalo bojové rozkazy (předběžná bojová a odborná nařízení) ve stanovených lhůtách.

Se zahájením cvičení a po doručení taktického námětu kontrolují příslušníci ŘC a rozhodčí u velitelů i štábů činnost funkcionářů, která vyplývá z výchozí situace. Vedou cvičící k samostatnosti a iniciativě, rozvíjejí v nich umění předvídání vývoje a předem určovat charakter možného boje i pravděpodobné úkoly, učí je plnit funkční povinnosti. Ve stanovených lhůtách informují o výsledcích své činnosti štáb ředitelství cvičení (zpravidla v době určené pro přípravu rozehry na další den nebo po ukončení jednotlivých období cvičení).

Po doručení nebo vydání bojového rozkazu (předběžného bojového nebo bojového nařízení) kontrolují činnost velitelů a štábů, učí je správné organizaci a plnění všech opatření k přípravě boje v plném rozsahu včetně hlubokého ujasnění úkolu a hodnocení situace. Zvláštní pozornost věnují práci velitelů a štábů v terénu k upřesnění přijatého rozhodnutí a organizaci součinnosti. V souladu se situací je učí konkrétnosti, včasnému předávání bojových úkolů a nařízením vojskům, úplnému a kvalitnímu zpracování bojových dokumentů a všestrannému zabezpečení boje.

Rozhodnutí velitelů cvičících stran schvaluje řídící cvičení na místech velení příslušných velitelů. V případě, kdy nemůže řídící cvičení vyslechnout obě strany, vyslechne rozhodnutí jedné ze stran náčelník štábu ředitelství cvičení nebo zástupce řídícího cvičení pro protější stranu a informuje řídícího cvičení. Rozhodnutí, která jsou přijímána v průběhu boje, hlásí cvičící velitelé a vojskovi rozhodčí osobně řídícímu cvičení.

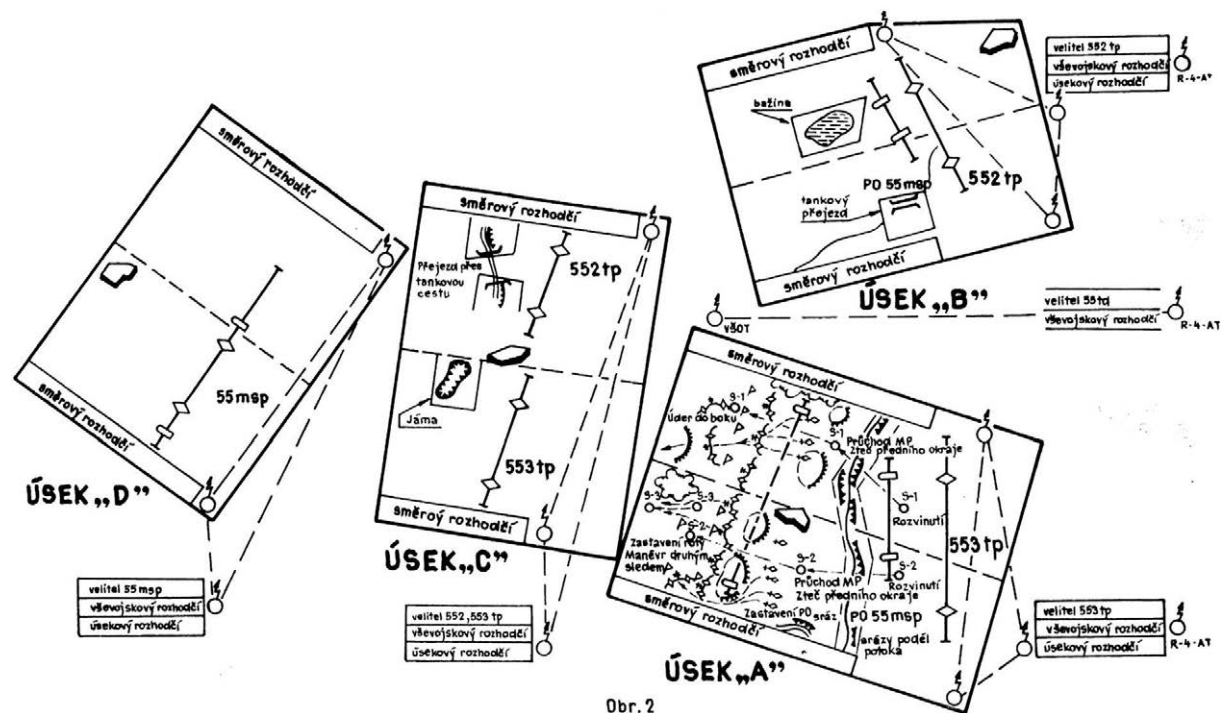
Řídící cvičení rozehrává bojovou činnost v každém období cvičení na základě rozhodnutí cvičících velitelů a jimi vydávaných nařízení i skutečné činnosti vojsk. K přípravě a uskutečnění rozehry využívá příslušníky ŘC a RS. Stanovený způsob rozehry bojové činnosti je zakreslován do mapy a upřesněn v terénu. Na základě toho vydá řídící cvičení štábu ŘC a rozhodčí službě potřebná nařízení k jejímu vykonání. V souladu s těmito nařízeními zabezpečují úsekoví rozhodčí rozehrávání bojové činnosti útvarů a jednotek ve svých úsecích a vhodnými opatřeními vytvářejí cvičícím odpovídající situaci. Pokyny úsekových rozhodčích předávají cvičícím velitelům vojskovi rozhodčí. Kontrolou a zabezpečením jejich splnění jsou pověřeni směroví rozhodčí.

Ze zkušeností vyplývá, že centralizované řízení cvičení vyžaduje ponechat větší samostatnost úsekovým a vojskovým rozhodčím.

Význam **úsekové rozhodčí služby** spočívá v tom, že řídící cvičení jejím prostřednictvím může účinněji prosadit splnění cílů cvičení podle skutečné situace a rozhodnutí cvičících velitelů. V případě, že jednotka bude vést boj v souladu s bojovým řádem, správně reagovat na činnost nepřítelů, terénní podmínky atd., je jí přiznán úspěch. Nebude-li však tuto činnost uskutečňovat správně, bude zastavena, bude ji nahrazeno vyřazení potřebného množství bojové techniky (tanků, OT apod.) i vojáků a úspěch rozhodčí přízná protější straně.

Aby tyto úkoly mohla úseková rozhodčí služba plnit, je nutné již při přípravě cvičení zpracovat zámysl a schéma použití rozhodčí služby pro průběh celého cvičení. Na schématu je vhodné vyjádřit počty úseků i směrů v jednotlivých úsecích, hlavní obsah kontroly a rozehry typických situací a složení úsekové rozhodčí služby. Možné schéma úsekové rozhodčí služby na ukázkovém divizním taktickém cvičení — viz **obr. 2**.

Zkušenosti z ukázkového divizního taktického cvičení potvrzují, že je účelné, aby byli úsekoví rozhodčí označeni např. bílou páskou s písmenem „U“ a měli k dispozici vyprošťovací i spojovací prostředky (R-4-AT, RF-10), zdravotnické i dopravní vozidlo a byli určeni z počtu vševojskových důstojníků, jejichž vojenská hodnota není nižší než rozhodčích u cvičících pluků. Jejich hlavní povinností je zabezpečit rozehru boje stran v souladu s rozhodnutím cvičících velitelů, skutečně vzniklou situací a na základě pokynů řídícího cvičení. Ke splnění úkolů úsekového rozhodčího na jednotlivých směrech a místech je vhodné



určit 2 až 3 směrové důstojníky (označit je bílou páskou s písmenem „S“), které vybavit spojovacími prostředky (RF-10) pro spojení s úsekovým rozhodčím a tříbarevou svítilnou. Rovněž se nám osvědčilo přidělit jim skupinu vojáků k vyznačení nebezpečných míst a další skupinu k řízení postupu jednotlivých stran (vybavenou svítilnami, bílými a červenými prapory o rozměru 1 x 1 m). Signály pro řízení postupu jednotlivých stran jsme zvolili tak, aby byly co nejjednodušší. (Při vztyčení a mávání červeným praporem byl zastaven postup strany „Červené“, při vztyčení a mávání modrým praporem byl zastaven postup strany „Modré“).

Úsekového rozhodčího je zapotřebí podřídit řídícímu cvičení a náčelníkovi štábu

ředitelství cvičení a směrového rozhodčího úsekovému rozhodčímu. Protože jejich povinnosti jsou známé a navíc je uvádí ve svém článku plukovník Ing. Karel Kuba, nebudu se jimi zabývat.

Tato organizace ředitelství cvičení a rozhodčí služby se nám při ukázkovém divizním taktickém cvičení plně osvědčila. Byla dodržena zásada, aby ředitelství cvičení tvořil štáb ZVO a rozhodčí službu štáb armády. Diferencovaným výběrem příslušníků štábu armády (k odpovídajícím cvičícím funkcionářům svazku) jsme zabezpečili řízení a ovlivňování činností přímo podřízených. Např. velitel armády byl rozhodčím u velitele svazku, NPO armády u NPO svazku atd.



Příprava a řízení vševojskových taktických cvičení obsahuje komplex opatření, která zabezpečují kvalitní splnění učebních úkolů a cílů. Stále výrazněji působí nové požadavky zvláště v oblasti tvorby cvičení. To klade vyšší nároky především na dokonalou přípravu řídících orgánů. Jde zejména o rozšiřování nových forem a metod vševojskového boje i použití druhů vojsk. Nejúčinnějším prostředkem k získání správ-

ných návyků jsou a budou praktická zaměstnání, která vrcholí v jejich nejvyšší formě — taktickém cvičení. Ta nám umožňují na základě získaných teoretických znalostí utvářet schopnosti velitelů štábů a vojsk a vedení soudobé operace a boje. Toho však lze dosáhnout jen za předpokladu dokonalé přípravy cvičení — řídících dokumentů a řídícího aparátu.

K DÍLČÍM NÁCVIKŮM BOJOVÉ POHOTOVOSTI

Rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok 1985-1986 hodnotí, že v minulém výcvikovém roce nadále trvala nízká úroveň dílčích nácviků bojové pohotovosti. Byla to i jedna z příčin opakujících se nedostatků, zjišťovaných při prověrkách bojové pohotovosti. Kořeny těchto problémů můžeme kromě jiného spatřovat i v povrchně a nedůsledně uskutečňovaných dílčích nácvicích bojové pohotovosti. Proto se tímto problémem zabývaly všechny stupně velení v rámci velitelských shromáždění, kde byly sjednoceny postupy v přípravě dílčích nácviků, jejich posloupnost a metody.

V RMNO je stanoveno zvyšovat úroveň přípravy a provádění nácviků bojové pohotovosti a zkvalitnit úroveň dozorců služby. Tento úkol je dále konkrétně rozpracován v plánovacích dokumentech bojové a politické přípravy na výcvikový rok v nových formách, které zdůrazňují důležitost dílčích nácviků bojové pohotovosti v tom, že velitelé útvarů mají za povinnost organizovat dílčí nácvik s každým praporem (oddílem) jednou za období na nejsložitější problematiku. Ve směrnících je nařízeno podstatně zkvalitnit dílčí nácviky bojové pohotovosti a uskutečňovat je v metodické posloupnosti se samostatnými ro-

tami (bateriemi) a prapory (oddíly) jedenkrát měsíčně, kromě měsíců, kdy je komplexní nácvik u útvaru a v posádce, za řízení organických velitelů. Je nutné, aby velitelé a štáby útvarů při přípravě a provedení těchto nácviků poskytovali účinnou pomoc.

Pro úspěšnou přípravu dílčích nácviků bojové pohotovosti je nutné stanovit odpovídající cíle, abychom jejich splněním dosáhli takové připravenosti jednotek a štábů, která by zajistila přechod z mírového stavu na válečný. Myslím, že cílem by mohlo být připravit jednotlivce k plnění osobních úkolů bojové pohotovosti ihned po nástupu vojenské základní služby a v dalším období společného výcviku zdokonalit činnost od nástupu až po dosažení plné bojové pohotovosti v prostoru soustředění. Obdobné cíle je možné stanovit i pro výcvik jednotky a u útvarů se sníženými počty navíc nacvičit činnost zvláštních skupin. Je zapotřebí, aby tuto přípravu přísně diferencovaně na určeném stanovišti uskutečňovali náčelníci zvláštních skupin. Pro zdokonalení připravenosti jednotlivců a jednotek k plnění opatření bojové pohotovosti se nám osvědčilo využití všech ostatních příprav, včetně každého plánovaného nástupu záloh. Některé

úkoly bojové pohotovosti jsou obsahem odborného předmětu (např. příprava vozidla k provozu v zimě).

Dílčí nácviky praporů řídí velitelé praporů se svými štáby a velitelé rot (i samostatných) za účinné pomoci nadřízených. Pomoc je nutné zaměřit na přesné a kvalitní plnění součinnostních úkolů a úkolů, které přesahují rámec jednotky. Dílčí nácvik bojové pohotovosti je účelné řídit jako každé jiné zaměstnání, tj. na základě písemné přípravy a podle stanovených cílů jednotlivých učebních otázek. Nácviky neuskutečňujeme s překvapením, uvádíme je v plánech bojové a politické přípravy a rozvrzích zaměstnání. Aby byly splněny stanovené cíle, je nutná především kvalitní příprava velitského sboru k řízení dílčího nácviku.

Praxe potvrzuje, že bez dokonalé přípravy podřízených velitelů k tomuto zaměstnání nemůžeme očekávat splnění stanovených cílů. Nesmíme dopustit, aby dílčí nácviky bojové pohotovosti byly zjednodušeny jen na vyhlášení bojového poplachu nebo v průběhu jednoho dílčího nácviku byly procvičovány učební otázky od opuštění rajónu jednotky, přes činnost v parku, ve shromaždištích, až po úkoly plněné v záložních prostorech soustředění. V celém komplexu otázek, zejména u útvarů na snížených počtech, nesmíme opomíjet procvičování činnosti zvláštních skupin (nakládacích, míst technické pomoci, skupin pro přípravu nedotknutelných zásob techniky apod.). Tady vystupuje do popředí důkladná příprava řídicí skupiny, protože většina techniky je uložena, nebo je v nedotknutelných zásobách. Stejný stav je i u materiálu všeho druhu, a proto se může zdát, že jednotky nebo skupiny nemají s čím cvičit. S tímto názorem se můžeme setkat zejména u velitelů, kteří dříve zastávali funkce u útvarů stále bojové pohotovosti, nebo u těch, kteří nastoupili po skončení školy. Zde nelze dát jednoznačnou radu, protože u útvarů na snížených počtech je specifika každé jednotky jiná. To vyžaduje hloubkou znalost organizační struktury a dokonalou individuální přípravu na dané zaměstnání. Umět najít to, co je skutečně nejdůležitější a hlavní v této problematice. Např. řídicí učít odkonzervovat a připravit k provozu techniku, nakládací skupinu naučit (s efektivním využitím sil i prostředků a při nejnižším fyzickém vypětí) v co nejkratší době naložit a vyvézt munici i materiál atd. V dílčích nácvicích je nutné nacvičit všechny i zdánlivě detailní úkony. Nesmíme podceňovat známou skutečnost, že voják se musí naučit plnit jednotlivé úkoly tak, aby je mohl

vykonávat „automaticky“. Dobře víme, že řada činností bude ve skutečnosti plněna pod tlakem času, mnohdy v nepříznivých povětrnostních podmínkách, v noci apod. Proto i při těchto zaměstnáních musíme dbát na pedagogické zásady výuky. Při nácvicích je nezbytné dodržet posloupnost, od jednoduššího ke složitějšímu, nácvik uskutečnit v rajónech, v parcích, ve shromaždištích a v závěru v prostoru soustředění. Činnost procvičovat nejdříve ve dne a po jejím zvládnutí pokračovat za snížené viditelnosti. Pokud je to možné, na ukázce předvést čeho musí vojáci dosáhnout po skončení nácviků. Myslím, že je nevhodné, aby velitelé při prvních nácvicích vytýkali nesplnění časové normy. Naopak je správné, když na základě cvičičnosti jednotky jsou stanoveny normy, kterých musí být dosaženo na závěr nácviku. Tyto časové lhůty pak dále zkracovat, až k dosažení nařízených norem. Každou učební otázku (nacvičovaný úkon) je zapotřebí vyhodnotit a nedopustit stereotypní opakování úkonů bez řádného vyhodnocení. Jako příklad je možné uvést opuštění ubytovacího prostoru. Mnohdy je tato učební otázka opakována několikrát, ale nepoukazuje se na příčiny nesplnění časové normy, nepřesvědčí se o úplnosti a uložení veze výstroje atd., což vede ke špatným návykům, které se potom těžko napravují.

K zabezpečení vysoké bojové pohotovosti je potřebné řešit i zastupitelnost, kterou v průběhu dílčích nácviků bojové pohotovosti také nacvičovat. V žádném případě ji však nelze chápat jako změnu v zařazení, v určení příslušníků jednotky do jiné skupiny. V této oblasti má rozhodující úlohu promyšlené a kvalitně prováděné denní bojové rozdělení. Osvědčila se zásada, že je nutné vojáky učit vždy jedné činnosti. Podle mého názoru není správné improvizovat a při dílčích nácvicích je připravovat pokaždé k jiné činnosti a měnit trvalé zařazení ve skupinách, neboť se může stát, že v případě potřeby nebudou plnit funkce podle svého určení. Uvádění útvarů do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti může mít za následek řadu nepředvídaných problémů a když k tomu přičteme špatnou cvičičnost vojsk, mohlo by dojít i k nesplnění úkolů.

Při dílčích nácvicích bojové pohotovosti, které řídí velitelé praporů (oddílů) nebo útvarů, je nutné, aby velitelé rot, výkonní praporčíci, technici rot a velitelé čet (vojáci z povolání) cvičili podle zařazení v bojovém rozdělení. Protože cílem dílčích nácviků není jen výcvik vojáků základní služby, ale i příprava vojáků z povolání. Myslím, že bez nich je možné procvičovat

pouze počáteční činnost, tj. do opuštění rajónu, kasáren a parku. K plnění úkolů v tomto období je zapotřebí důsledně připravovat zástupce z řad vojáků základní služby, kteří velí jednotkám do příchodu velitelů — vojáků z povolání.

Zkušenosti z prověrek bojové pohotovosti svědčí o tom, že jedním z nejdůležitějších období je právě počáteční, na kterém mnohdy záleží splnění úkolů jednotky i útvaru. Je to období stanovených časových norem k opuštění rajónu, kasáren, povolání vojáků z povolání k velení jednotkám, které do jejich příchodu zabezpečují dozorní orgány a zástupci velitelů. Tento požadavek se odráží a je zvýrazněn v RMNO na výcvikový rok, ve kterém je stanoveno zkvalitnit úroveň dozorní a hotovostní služby. Význam dozorních orgánů, zástupců velitelů rot a jejich připravenost spočívá v tom, že do příchodu příslušných velitelů zabezpečují plnění úkolů. Ke zkvalitnění připravenosti dozorních orgánů je, podle mého názoru, účelné zabezpečit v systému dílčích nácviků také pravidelnou přípravu dozorních orgánů všech stupňů, a to formou nácviků i úkazek.

Měla by být dodržena zásada, aby dozorní orgány připravovali osobně velitelé, náčelníci štábů nebo určení funkcionáři přímo na stanovišti. Po provedení teoretických a praktických znalostí je nutné vydat konkrétní úkoly k zabezpečení stálé bojové pohotovosti, kontrolní činnosti a údržbě stálých zařízení. Nesmíme dopustit podceňování osobní přípravy, zejména vojáků z povolání, kteří chodí do služeb často a v jejichž práci převažuje rutinnost. Právě u této kategorie vojáků je největší nebezpečí selhání vzhledem k podcenění přípravy. Důležitou otázkou je také výběr dozorních orgánů počínaje dozorním rotou, parku a dozorním útvaru.

Předpokladem úspěšného plnění úkolů bojové pohotovosti a efektivní organizace dílčích nácviků je uložení a označení materiálu vyváženého při bojovém poplachu.

Nácviky bojové pohotovosti uskutečňujeme na základě jednotného plánu zmobilizování a uvádění svazku (útvaru) do bojové pohotovosti a Směrnice velitele svazku k zabezpečení splnění úkolů, stanovených RMNO pro přípravu vojsk v ČSLA ve výcvikovém roce. Z důvodu dvou nástupních termínů je však nutné obsahovou náplň dílčích nácviků v průběhu výcvikového roku rozdělit na dva cykly, přičemž je nutné stanovit několik cílů. Pro jednu skupinu příslušníků jednotky to může být zdkonalit a pro druhou naučit.

Významným pomocníkem v efektivním nácviku bojové pohotovosti je socialistická

soutěž, kterou je nutné motivovat vojáky k dosažení co nejlepších výsledků.

Obecná posloupnost dílčích nácviků bojové pohotovosti je stanovena ve Sborníku zkušeností uvádění vojsk ZVO do bojové pohotovosti. Je závislá na úrovni vycvičenosti jednotlivce i jednotky, a proto je v podmínkách každého svazku jiná. U svazku (útvaru) na snížených počtech je výhodné přípravu jednotlivce, jeho činnost od vyhlášení bojového poplachu až do opuštění kasáren uskutečňovat v odděleném výcviku v příjímáči (v dubnu a říjnu), a to tak, aby voják přišel k jednotce připraven a příslušný velitel mohl zahájit po stmelení vojenského kolektivu přípravu celé jednotky.

Těžiště dílčích nácviků bojové pohotovosti útvarů na snížených počtech by mělo být zaměřeno na činnost jednotky od vyhlášení bojového poplachu do opuštění kasáren a na činnost zvláštních skupin, kde věnovat pozornost praktické přípravě spojek pro svolání vojáků z povolání a spojek pro povolání záloh do organizačního jádra.

Zvláštní místo zaujímají skupiny technické pomoci, skupiny pro přípravu nedotknutelných zásob techniky k výjezdu, nákladací skupiny a skupiny likvidace písemností a přebytečného materiálu. Jejich přípravu je potřebné organizovat souběžně s přípravou vykonavatelů v regulačním místě, skupině kontroly doplnění, přijímacímu středisku osob, motorových vozidel a vstrojovacích střediscích.

Analogicky platí stejné zásady pro dílčí nácviky bojové pohotovosti ve štábech útvarů a svazku. Myslím, že při stanovení učebních cílů i učebních otázek je vhodné vycházet z jednotného plánu zmobilizování a uvádění svazku (útvaru) do bojové pohotovosti a ze stupně připravenosti příslušníků štábu. Jak potvrzují zkušenosti, je účelné zpracovat na zimní a letní výcvikové období samostatný plán nácviků bojové a mobilizační pohotovosti, ve kterém vyjádřit určitou posloupnost výcviku a přípravy štábu i zabezpečujících jednotek. Plán by měl respektovat specifické podmínky daného útvaru (svazku). Těžiště nácviků zaměřit na vyrozumívání a svolání vojáků z povolání, samostatné plnění úkolů ve speciálních skupinách, na rozvinutí systému spojení a velení i mobilizačních pracovišť, na přípravu spojek pro příjem záloh, samostatné vyrozumění organizačního jádra, vývoz materiálu a bojové techniky. Tyto dílčí nácviky kladou velké požadavky na přípravu a vlastní činnost zvláště proto, že zaměstnání je uskutečňováno v několika skupinách. To vyžaduje, aby velitel (náčelník štábu) provedl doko-

nalou rozehru a zabezpečil odpovědnou přípravu zástupců, kteří budou jednotlivé skupiny řídit. Přitom je nutné sladit průběh dílčího nácviku co do času a prostoru tak, aby mohly být procvičovány i součinnostní otázky. Je zapotřebí sladit výjezd vozidel, zaměstnání jiných útvarů, které podle bojového rozdělení vyčleňují síly k plnění úkolů ve štábu. Zkušenosti svědčí o tom, že je výhodné v průběhu nácviků prověřit praktickou činnost, kterou není možné vždy vykonávat. Např. naložení materiálu nedotknutelných zásob velitelské roty, PHM, munice apod. Tímto způsobem je vhodné ověřit reálnost zpracovaných plánů v praxi. K tomu je třeba předem připravit a vyčlenit potřebný počet vozidel a mechanizačních prostředků, které by jednotka dostala z národního hospodářství. Někdo může namítnout, že toto je posláním komplexních nácviků bojové pohotovosti. To je pravda, ale ne všechno můžeme ponechat až na komplexní nácvik. Těžko budeme učit vykonavatele zacházet s manipulačními vozíky nebo daný úkon opakovat několikrát. Může se rovněž stát, že uložený materiál v paletách není možné naložit vzhledem k nevhodnému uspořádání atd. Navíc velitel (náčelník štábu) má možnost osobně prověřit danou skupinu, jak plní úkol a jak je připravena. V tomto směru je dílčí nácvik nenahraditelný.

Tak jako u jednotek, kde vyhodnocení učebních úkolů probíhá průběžně, je nutné, aby velitel (náčelník štábu) konkrétně vyhodnotil celé zaměstnání podle jednotlivých úkolů. Je výhodné toto uskutečnit v rámci celého štábu s využitím závěrů jednotlivých pomocníků řídicího zaměstnání a osobních poznatků. Závěr by měl vyústit v konkrétní úkoly k odstranění zjištěných nedostatků se stanovením doby jejich splnění. Před dalším dílčím nácvikem bojové pohotovosti je nutné, aby velitel zabezpečil následnou kontrolu k zjištění odstranění nedostatků z minulého nácviku.

Mnohdy je snaha potlačovat význam dílčích nácviků bojové pohotovosti daného štábu a omezit je pouze na svolání vojáků z povolání. To je nepochopení poslání a důležitosti nácviků ve štábech, zvláště při přechodu orgánů velení z mírového stavu na válečný, a může zapříčinit neorganizovanost a narušení počátečního velení útvarům (jednotkám).

Úkolem štábů je všemi formami připravit jejich příslušníky k činnosti ve skupině velení a řízení mobilizace. Zkušenosti svědčí o tom, že je výhodné učební otázky uvedené ve Sborníku zkušeností podrobně rozpracovat a důsledně připravit příslušníky štábu na plnění úkolů. Jen kvalitní příprava velitelů, štábů a vykonavatelů zaručuje splnění úkolů bojové a mobilizační pohotovosti.

TVORBA PROGRAMOVÉHO DIELA PRE RVD VŠEVOJSKOVEJ ARMÁDY

Zavádzanie moderných zbraňových systémov do výzbroje vojsk má zmysel len vtedy, keď budú všestranne využité na splnenie stanovených cieľov vedených operácií. Na prvom mieste je využitie ich údernej a palebnej sily. Prax v činnosti operačných štábov ukazuje, že nezastupiteľnú úlohu pri riešení tohto problému má cesta zdokonaľovania velenia a riadenia vojsk. Toto zdokonaľovanie je nerozlučne spojené so zavádzaním a využívaním výpočtovej techniky a prostriedkov automatizácie velenia.

V zdokonaľovaní velenia s využitím automatizovaných systémov sú v RVD ČSĽA niekoľkoročné skúsenosti. Na 4. vojensko-vedeckej konferencii RVD ČSĽA, ktorá prejednávala problémy spojené so zavádzaním a využívaním výpočtovej techniky, boli pre túto oblasť stanovené úlohy pre ďalšie obdobie:

- náčelníkmi a veliteľmi RVD všetkých stupňov prijať účinné opatrenia pre efektívne využitie stávajúcich automatizačných prostriedkov,

- dokončiť rozpracované programy, začať ich inováciu a doplnenie programového vybavenia podsystému velenia RVD s prihliadnutím na počítač MOMI 2.

Na základe týchto návrhov pracovná skupina prišla k ich rozpracovaniu. Pri príprave súboru úloh sa vychádzalo:

- zo stupňa podsystému velenia RVD ČSĽA s využitím mobilného počítača MOMI 2 a jeho väzby so systémom velenia ČSĽA,

- zo stavu rozpracovania projektových úloh pre štáb RVD vševojskovej armády,

- z technického vybavenia vševojskovej armády,

- z metodiky štábu RVD vševojskovej armády,

- z požiadavky zabezpečiť vysokú operatívnu prácu veliteľov a štábov pri velení RVD. Za najpodstatnejšie kritérium velenia sa považovala vysoká efektívnosť použitia RVD a palebných prostriedkov ostatných druhov vojsk,

- z prijatia optimálnych a zdôvodnených rozhodnutí,

— zo zásad plánovania a organizovania bojovej činnosti podľa nových bojových poriadkov.

Po analýze pracovná skupina pri riešení vedeckej úlohy pod označením RACIO vypracovala štruktúru úloh a stanovila zámysel výpočtových úloh, ktoré riešia komplexné palebné ničenie nepriateľa (KPNN) ako hlavného spôsobu jeho vyradenia v operácii (boji), vedenej bez použitia jadrových zbraní. Bola zvolená nasledujúca štruktúra úloh:

1. Zadané podmienok pre KPNN.
2. Uskupenie delostrelectva pre KPNN.
3. Vyčlenenie síl raketového vojska s využitím konvenčných náplní pre KPNN.
4. Vyčlenenie úsilia letectva v KPNN.
5. Porovnanie potrieb a možností síl využitých v KPNN.
6. Rozdelenie cieľov medzi druhy vojsk v KPNN.
7. Štruktúra KPNN v palebnom zabezpečení presunu vojsk a v palebnej príprave.

Uvedená štruktúra úloh nadväzuje na doteraz vyriešené a využívané úlohy v štábe RVD vševojskovej armády. Zároveň vytvára vhodné podmienky pre ich ďalšie rozpracovanie.

Úlohy vychádzajú z novo zostavenej banky dát, perspektívne využiteľnej aj pre iné automatizované systémy velenia. V banke dát sú uložené kvantitatívne a kvalitatívne údaje o vlastných vojskách a o nepriateľovi, ako i ďalšie údaje a normy využívané pri riešení úloh.

Podstata jednotlivých úloh je nasledovná:

Zadané podmienok pre KPNN

Cieľom úlohy je zhromaždiť údaje pre výpočet času trvania jednotlivých období KPNN. Vstupnými údajmi sú:

- vzdialenosti jednotlivých čiar a rýchlosti postupu vojsk,
- šírka pásma prielomu nepriateľskej obrany,
- názvy období KPNN.

Výstupom je schematická zostava, ktorú si môže užívateľ vytlačiť pre svoju orientáciu a dátový súbor využívaný pri riešení ďalších úloh.

Uskupenie delostrelectva pre KPNN

Cieľom úlohy je z vytvorených delostreleckých skupín na operáciu vyčleniť tie sily a prostriedky RVD armády, ktoré sa budú zúčastňovať v KPNN. Vstupnými údajmi sú:

- rozhodnutie o účasti delostreleckých skupín na KPNN,
- ďalšie údaje čerpané z banky dát.

Výstupom je tlačová zostava „Vyčlenenie delostrelectva pre KPNN“ a dátový sú-

bor pre riešenie ďalších úloh. V zostave sú názvy jednotiek, zostava skupín, prepočet delostreleckých zbraní na jednotnú výpočtovú zbraň [JVZ] a účasť v obdobiach palebného ničenia.

Vyčlenenie síl raketového vojska s využitím konvenčných náplní v KPNN

Cieľom úlohy je určiť účasť jednotiek raketového vojska a počty konvenčných náplní. Výstupom je prehľadná tabuľka.

Vyčlenenie síl letectva v KPNN

Cieľom úlohy je určiť počty vzletov jednotlivých typov lietadiel a bojových vrtulníkov. Výstupom je tabuľka s prepočtom úsilia letectva na JVZ a jednotný výpočtový granát [JVG].

Zostava nepriateľa v KPNN

Cieľom úlohy je určenie objektov nepriateľa pre ničenie v KPNN. Vstupom je zadané názvu nepriateľských jednotiek s uvažovaním strát alebo zadané jednotlivých druhov cieľov a ich počtom, prípadne zadané ich kombináciou.

Výstupom je zostava, v ktorej sú uvedené nepriateľské jednotky a jednotlivé ciele (objekty) pre ničenie s udaním ich počtu, potreby JVZ a JVG. Úloha vytvára dátový súbor pre ďalšie využitie.

Porovnanie potrieb a možností síl, využitých v KPNN

Vstupom sú dátové súbory z predchádzajúcich úloh. Úloha rieši súlad medzi potrebou JVZ a JVG na ničenie nepriateľa podľa zadaného požadovaného stupňa ničenia a palebnými možnosťami jednotlivých druhov vojsk vyčlenených pre KPNN. Konečným riešením úlohy je záver, či možno dosiahnuť požadovaný stupeň operačného ničenia alebo nie, pričom uvádza potrebu JVZ na jeho dosiahnutie.

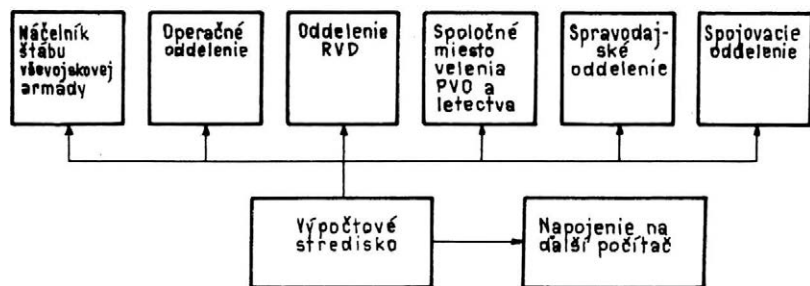
Rozdelenie cieľov medzi druhy vojsk v KPNN

Vstupom sú súbory z predchádzajúcich úloh, kde na základe palebných možností a stanovených váh pre jednotlivé druhy objektov sa pridelia ciele druhom vojsk.

Štruktúra KPNN v palebnom zabezpečení presunu vojsk a palebná príprava

Cieľom úlohy je vypracovanie grafikonu prvého a druhého obdobia KPNN. Obsahom úlohy je rozdelenie cieľov (objektov) nepriateľa do období a v rámci období do palebných prepádov. Vstupom sú dátové súbory z predchádzajúcich úloh s možnosťou využitia tvorivého dialógu užívateľom.

Riešenie uvedených úloh podstatne zjednodušilo zavedenie mobilnej správy MO-MI 2, ktorá samostatne pracuje ako miest-



Obr.

na terminálová sieť na veliteľskom stanovišti. Umiestnenie terminálov na štáboch RVD umožnilo realizovať dialógový vstup. Tým možno podľa potreby a konkrétnej situácie na bojisku aktualizovať vstupné informácie dané do počítača, vzájomne vymieňať informácie medzi vzdialenými užívateľmi, vykonávať vzdialenú prípravu programových modulov. Nová kvalita je daná aj tým, že jedno výpočtové stredisko

môžu využívať užívatelia rôznych podsystémov velenia. Jedná sa o kvalitatívne novú úroveň nesprostredkovaného prístupu s dôrazom na obojstrannú výmenu dát, ktorá prebieha v reálnom čase.

Tým efektívnosť operačného a bojového plánovania nezávisí od úrovne výpočtovej techniky ale v značnej miere je limitovaná možnosťami a dokonalosťou aplikačného programového vybavenia.

Tabuľka

Por. čís.	Činnosť	Zodpovedá	Čas trvania
1.	Vyhodnotenie nepriateľa v úseku prielomu (KPNN). Vyhodnotenie možných objektov pre ničenie	Náčelník spravodajského oddelenia	priebežne
2.	Zadanie východiskových podmienok pre KPNN. Stanovenie pomeru síl a požadovaného operačného stupňa palebného ničenia s využitím súboru úloh ALEX	Zástupca náčelníka operačného oddelenia	5 min
3.	Vyčlenenie síl pre KPNN: – raketového vojska a delostrelectva, – letectva, – iné druhy vojsk	Náčelníci druhov vojsk	3 min
4.	Výber objektov vhodných pre jednotlivé druhy vojsk a ich pridelenie vykonávateľom	Zástupca náčelníka operačného oddelenia	2 min
5.	Optimalizácia potrieb a palebných možností síl využitých v KPNN	Zástupca náčelníka operačného oddelenia	2 min
6.	Riešenie nesúladu	Náčelník štábu	7 min
7.	Odozvdanie výsledných údajov náčelníkom druhov vojsk	Zástupca náčelníka operačného oddelenia	3 min
8.	Spracovanie grafikonu KPNN (po vyriešení štruktúry období palebného ničenia v jednotlivých podsystémoch velenia na počítačoch)	Náčelník štábu	10 min

Možná schéma terminálovej siete na veliteľskom stanovišti armády je uvedená na obr.

Technické možnosti mobilnej súpravy MOMI 2 umožnili riešiť úlohy v rozsahu metodiky činnosti skupiny pre plánovanie jadrového a palebného ničenia nepriateľa.

Metodika činnosti skupiny pre plánovanie jadrového a palebného ničenia môže byť za využitia terminálovej siete — pozri **tabuľku**.

Metodika činnosti s určeným časom trvania bola stanovená z čiastkových štatistických údajov získaných na cvičení a jednak metódou kvalifikovaného odhadu. Z uvedenej metodiky a získaných výsledkov možno vyvodíť tieto čiastkové závery:

— v porovnaní s využívanou metodikou činnosti skupiny KPJN bez využitia úloh riešených na terminálových pracoviskách došlo k podstatnému zmenšeniu počtu činnosti, čo viedlo k značnej časovej úspore a plne je možné výsledky výpočtov využiť pre rozhodnutie veliteľa vševojskovej armády. Metodika sa v podstate zakladá na riešení uvedených výpočtových úloh,

— optimalizácia pri výbere a pridelení cieľov (objektov) jednotlivým druhom vojsk je vykonávaná s ohľadom na ich palebné možnosti, stanovené váhy pre jednotlivé druhy cieľov (objektov) a nezávisí od

subjektívneho prístupu funkcionárov. Váhy pridelené pre jednotlivé druhy cieľov (objektov) spolu s ostatnými údajmi možno podľa konkrétnej situácie meniť tvorivým dialógom,

— nesúlad potrieb a palebných možností možno riešiť zmenou zámyslu veliteľa armády v čiastkových oblastiach, pribráním ďalších prostriedkov ničenia (výnimočne znížením požadovaného stupňa operačného ničenia alebo znížením počtu objektov pre ničenie),

— nesúlad možno riešiť aj tým spôsobom, že skupina pre plánovanie jadrového a palebného ničenia vyriešením úloh pod poradovým číslom 1 až 6 určí požadovaný stupeň operačného ničenia, ktorý potom veliteľ armády využije vo svojom rozhodovacom procese,

— jednotlivé činnosti vykonávajú funkcionári zo svojich štábov okrem činnosti pod poradovým číslom 8, čím sa zvýši čas na riadenie štábu. Konečné rozhodnutie sa premietne na display a vytlačí na tlačiarňach terminálových pracovísk.

Po skončení tejto činnosti pokračuje konkrétne plánovanie po jednotlivých druhoch vojsk v KPNN s využitím ich automatizovaných podsystémov velenia. V RVD sa riešia úlohy jednotlivých období KPNN.



Je pochopiteľné, že uvedený prístup využitia automatizovaných systémov velenia je jeden z možných a nerieši celú problematiku velenia RVD. Napriek tomu možno konštatovať, že využívanie programového diela na súčasných prostriedkoch automatizácie štábní vševojskových armád od-

straňuje náročné ručné výpočty a umožňuje získať v krátkom čase dostatočne hodnotovné podklady pre palebné ničenie nepriateľa a rozhodnutie veliteľa vševojskovej armády. To sa jednoznačne potvrdilo na vykonaných operačných cvičeniach.

MOŽNOSTI LETECTVA PŘI ZABEZPEČOVÁNÍ PŘEPRAVY TECHNIKY A MATERIÁLU PRO OMS

Operační manévrovací skupina (OMS) frontu v síle 2—3 divizí nebo v síle armádního sboru bude vyzbrojena nejnovější soudobou tankovou technikou, letkou vojskového letectva (do 20 vrtulníků typu Mi-24 D, V, Mi-17, Mi-8 TB), mobilní částí jiných druhů vojsk a speciálních jednotek.

OMS je určena k:

- rozvíjení dosaženého úspěchu vojsky frontu,
- vedení vysoce manévrové bojové činnosti,
- přepadové činnosti v operační hloubce nepřítele,
- zničení raketových jaderných zbraní nepřítele,
- zamezení manévru zálohami nepřítele a jejich zničení,
- vedení úderu do boku a týlu hlavního uskupení vojsk nepřítele,
- obsazení letišť, základen zásobování i jiných důležitých objektů a prostorů v týlu nepřítele.

Celková doba činnosti OMS bude ovlivněna tím, že je zapotřebí, aby působila do celé hloubky operace po dobu jejího zasazení do sražení, ke kterému zpravidla dojde v D2—D3 a někdy i v D4.

Samostatnou činnost tedy operační manévrovací skupina frontu může vést průměrně 9 až 10 dnů a armádní 4 až 5 dnů, při dosahovaném tempu postupu v průměru 80 až 100 km za den.

Ke splnění těchto úkolů se kladou na OMS tyto hlavní požadavky:

- musí mít vysokou údernou a palebnou sílu, být vysoce mobilní na zemi i ve vzduchu (přítom vzdušnou pohyblivost je nutné řešit posílením výsadkovými přepadovými útvary, vojskovým letectvem vlastním a někdy i posilovým),

- bude působit v hloubce obrany nepřítele v odtržení od hlavních sil; přisun veškerého materiálu se bude uskutečňovat převážně vzduchem, proto bude nutné zabezpečit podmínky pro přijetí zásob s přistáním na letiště nebo pro shoz ze vzduchu do vybraných prostorů (to znamená zabezpečit obsazení letišť, přistávacích ploch apod.),

- musí být vysoce odolná při plnění samostatných úkolů v operační hloubce především proti úderům ze vzduchu; proto bude nutné řešit otázky ochrany, obrany a podpory boje OMS stíhacím a stíhacím bombardovacím letectvem a některými pohyblivými prostředky PVO ze sil a prostředků frontu; časové možnosti obrany a podpory boje OMS frontu — viz **tabulku 1**,

- důležitou otázkou je zabezpečení pevného a nepřetržitého velení a řízení bojové činnosti OMS velitelem frontu; pro velení letectvu je účelné vyslat do řídicí skupiny frontu skupinu řízenou zástupcem velitele letectva frontu (ZV LA) s 2 až 3 důstojníky operačního směru, 2 až 3 důstojníky zpravodajského směru, 1 až 2 důstojníky inženýrské letecké služby, důstojníka skupiny bojového velení a spojovací skupinu v síle 2/2/20.

Pro zabezpečení velení a navádění letounů i vrtulníků je zapotřebí přidělit této skupině 6 až 8 obrněných transportérů s leteckými návodčími. Do obrněných transportérů je nutné zabudovat pro spojení s frontem a pozemními armádami rádiové stanice R-130, R-137 a T-219, s vrtulníky 2×R4 AT a s letouny R-845 (R-849). Zároveň je vybavit prostředky pro označení „Jsme vlastní vojska“ a k vytyčení ploch pro přistání a vysazování.

Letectvo frontu bude plnit úkoly spojené s leteckou ochranou, podporou a materiálním zabezpečením z letišť vzdálených 70–200 km od linie fronty (státní hranice), vojskové letectvo z letišť (ploch) vzdálených do 15 km od linie fronty (státní hranice).

Podle současných možností letectva frontu lze vzdušný přisun materiálu OMS zabezpečit třemi způsoby:

1. **Padákovým** — s použitím letounů typu AN-12, AN-26 při rychlosti letu 480–550 km . h⁻¹, kdy se bojová technika a materiální prostředky vysazují z letadel na padácích nebo speciálních brzdících zařízeních. Při vzdálenosti OMS od linie fronty 50 km musíme počítat s dobou letu 5 minut 30 sekund, 100 km — 11 minut, 150 km — 16 minut 30 sekund.

Shoz z letounů bude nutné uskutečňovat ve třech řadách. Je vhodné interval shozu stanovit na 1,5–2 sekundy, počet intervalů — 10, trvání shozu — 20 sekund při délce plochy 1,5–2 km. Rychlost letounů v době shozu — 360 km . h⁻¹. Některý materiál může být shazován i bez padáků. Musí však být zabalen ve speciálních obalech.

Sestava pluku bude v rojích v proudu, vzdálenost mezi roji 1 km a mezi letkami 3–5 km, což stanoví hloubku pluku 16–22 km. Shoz materiálu se uskuteční za 3–4 minuty.

Podle získaných zkušeností z taktických cvičení letecký pluk (vyzbrojený letouny AN-12, AN-26 při rychlosti letu 480–550 km . h⁻¹) potřebuje pro let k cíli a pro shoz bojové techniky (materiálu) a odlet od cíle tyto časy:

- při vzdálenosti OMS 50 km od linie fronty bude letecký dopravní pluk

15 minut nad územím nepřítele (5,30 minuty let k cíli, 5,30 minuty let zpět, 4 minuty nad cílem),

— při vzdálenosti 100 km od linie fronty již 26 minut nad územím nepřítele, při vzdálenosti 150 km — 37 minut, 200 km — 48 minut, 250 km — 58 minut.

Doba dopravního letectva nutná pro let k cíli, shoz a návrat na vlastní území musí být zabezpečena silami stíhacího letectva před úderem nepřítele, je zapotřebí vyčistit prostor shozu od letectva nepřítele a ochránit dopravní pluk

Tabulka 1

Časové možnosti obrany a podpory boje OMS frontu

s použitím letounů typu MiG-21 F, MF, MiG-23 BN, SU-22, SU-7 s konvenční výzbrojí

Čas přiletu SL (SBoL) nad čelo OMS od výzvy

Vzlet z pohotovosti č. 1 u VPD:

5 min.

Vzlet z pohotovosti č. 1 z rozptylu:

8 min.

Čas proniknutí rozkazu ke slp (sbojp) od výzvy:

3 min.

	Vzdálenost letiště SL, SBoL od linie fronty	Vzdálenost OMS od linie fronty				
		50	100	150	200	250
Pohotovost č. 1 u VPD	50	16'	20'	24'	28'	32'
	100	20'	24'	28'	32'	
	150	24'	28'	32'		
Pohotovost č. 1 v rozptylu	50	19'	23'	27'	31'	35'
	100	23'	27'	31'	35'	
	150	27'	31'	35'		

Čas přehrazování nad OMS letkou SL, SBoL

Vzdálenost letiště SL, SBoL od linie fronty	Vzdálenost OMS od linie fronty				
	50	100	150	200	250
50	33'	25'	17'	9'	2'
100	25'	17'	9'	2'	
150	17'	9'	2'		

Časové možnosti přehrazování nad OMS nebo podpory boje úsilím 1p/v SL, SBoL

Vzdálenost letiště SL, SBoL od linie fronty	Přehrazování letkou					Přehrazování po rojích				
	vzdálenost OMS od linie fronty									
	50	100	150	200	250	50	100	150	200	250
50	100'	75'	50'	25'	2'	300'	225'	150'	80'	18'
100	75'	50'	25'	2'		225'	150'	80'	18'	
150	50'	25'	2'			150'	80'	18'		

v době shozu potřebného materiálu (časové možnosti pro stíhací letectvo — viz **tabulku 1**).

Stíhací bombardovací letectvo pro zabezpečení splnění úkolů dopravního pluku musí vyčlenit nutné bojové úsilí k ničení PVO v pásmu průletu do hodnoty 1 až 2 pluků stíhacího bombardovacího letectva.

Tento způsob zabezpečení vzdušného přísunu techniky a materiálu pro OMS nelze v současné době, podle mého názoru, v našich podmínkách plně realizovat.

2. Přistáním na letišti, při němž se bojová technika nebo materiál vykládá z letadel po přistání. Dopravní letecký pluk (32 letounů) při dodržení podmínek intervalu na přistání dvou minut bude vzdálenost mezi letouny na přistání 10–12 km a nutný počet intervalů bude 32.

Potřebný čas pro přistání 10 letounů tohoto typu je 20 minut, pro přistání 32 letounů na jedno letiště 64 minut. Vycházím-li z času, že pro pojiždění je 10 minut a čas potřebný pro vykládání je rovněž 10 minut, potom doba nutná od prvního přistání do posledního startu je 84 minut pro dopravní pluk a do 40 minut pro letku. Tato doba spolu s časem potřebným od přeletu linie fronty po návrat nad vlastní území musí být zabezpečena stíhacím letectvem.

Letectvo nepřítele má daleko lepší možnosti. Jeho doba letu k cíli vzdálenému do 50 km bude 3 minuty 30 sekund, 100 km — 7 minut, 150 km — 10 mi-

Tabulka 2

Vzdálenost přistávací plochy DVL od linie fronty (na území nepřítele)	Čas pro přistání a vysazení		Čas letu DVL nad územím nepřítele		Celkový nutný čas zabezpečení SL	
	letka	pluk	letka	pluk	letka	pluk
50 km	40'	84'	11'	13'	47'	85'
100 km	40'	84'	22'	24'	58'	96'
150 km	40'	84'	33'	35'	69'	107'
200 km	40'	84'	44'	46'	80'	118'

Tabulka 3

Vzdálenost přistávací plochy DVL od linie fronty (na území nepřítele)	Čas přehrazování jednoho roje	Celkový nutný čas ochrany DVL		Potřebné úsilí SL pro ochranu DVL	
		letky	pluku	letky DVL rojů	pluku DVL rojů
50 km	25'	47'	85'	2	8
100 km	17'	58'	96'	4	12
150 km	MiG-21 MF 9'	69'	107'	8	24
	MiG-23 ML 50'			1–2	4
200 km	MiG-23 ML 42'	80'	118'	2	6

Poznámka: Pro kalkulaci úsilí SL počítáno: letku DVL chránit vždy současně 1 rojem SL, pluk DVL vždy současně dvěma roji SL.

nut 30 sekund. Přitom vydrží nad cílem vzdáleným 50 km od svého letiště 40 minut, 100 km — 37 minut, 150 km — 33 minut.

Potřebný čas zabezpečení činnosti DVL stíhacím letectvem — viz **tabulku 2**.
Možnosti stěhu ve vzduchu roje MiG-21 MF (vzdálenost letiště slp od linie fronty=80—100 km) — viz **tabulku 3**.

Letouny typu SU-22 mohou působit nad cílem vzdáleným 150 km od letiště po dobu 36 minut, 200 km — 29 minut, 250 km — 23 minut, 300 km — 16 minut, 350 km — 9 minut.

Letouny typu MiG-23 BN mohou působit nad cílem vzdáleným 150 km od letiště do 23 minut, 200 km — 16 minut, 250 km — 10 minut, 300 km pouze do 3 minut.

Letouny SU-7 mohou působit nad cílem vzdáleným od letiště 150 km pouze 9 minut a vzdáleným 200 km pouze 3 minuty.

Je možné říci, že tento způsob zabezpečení OMS je vcelku pro vojenské letectvo výhodný a lze jej uskutečňovat. Vycházím z těchto propočtů a mohu udělat tento závěr:

Pro zabezpečení letu k cíli, přistání, vykládání a odlet pro pluk vyzbrojený letouny typu AN-12, AN-26 je třeba chránit prostor stíhacím letectvem po dobu 84 minut. Pro letku (10 letounů typu AN-12, AN-26) je třeba stíhacím letectvem chránit prostor po dobu 40 minut. Při letech na výzvu k zabezpečení podpory boje OMS naše letectvo přiletí vždy minimálně o 10 až 15 minut později než nepřítel.

Nepřítel má daleko lepší možnosti. Doba letu k cíli je minimálně o polovinu času kratší, možnost letu v prostoru cíle je o polovinu větší než našeho letectva. Jeho bojové úsilí proto bude minimálně o 2/3 menší.

Stíhací bombardovací letectvo pro splnění úkolu musí vyčlenit bojové úsilí pro ničení PVO, umlčování dělostřelectva, raket, operačních a taktických záloh a k letecké podpoře boje OMS. Přitom doba letu k cíli je o více jak polovinu větší než u nepřítelů a doba letu nad cílem se o polovinu zkracuje.

Časové možnosti — viz **tabulku 4**.

Přistání na letišti nebo připravených plochách dopravním vrtulníkovým plukem s použitím vrtulníků typu Mi-8 TB, Mi-17 při rychlosti 200 km . h⁻¹.

Doba letu pluku na vzdálenost 50 km — 15 minut, 100 km — 30 minut, 150 km — 45 minut, 200 km — 60 minut.

Podmínky vyložení:

Čas vyložení jedné letky je až 5 minut.

Tabulka 4

Předpokládané časy vzletu roje od výzvy

Činnost		Trvání činnosti	Vzlet na cíl	
			známý	neznámý
Proniknutí výzvy (min)		5'–10'		
Příprava osádky (min)		10'		10'
Vzlet v hotovosti	č. 1	8'	13'–18'	–
	č. 2	18'	23'–28'	33'–38'

Doba přiletu nad cíl a působení nad cílem
 $V = 900 \text{ km.h}^{-1}$

Vzdálenost cíle od letiště (km)			150	200	250	300	350
Doba letu v min.			10'	13'20''	16'30''	20'	23'20''
Přilet nad cíl od požadavku	č. 1	známý	23'–28'	26'–31'	30'–35'	33'–38'	36'–41'
		neznámý	–	–	–	–	–
	č. 2	známý	33'–38'	36'–41'	40'–45'	43'–48'	46'–51'
		neznámý	43'–48'	46'–51'	50'–55'	53'–58'	56'–61'
Typ letounu			Doba setrvání nad cílem				
SU-22			36'	29'	23'	16'	9'
MiG-23 BN			23'	16'	10'	3'	–
MiG-21 MF			13'	7'	0'	–	–
SU-7			9'	3'	–	–	–

Působení nepřitele

Doby přiletu nad cíl a působení nad cílem

$V = 900 \text{ km.h}^{-1}$

Vzdálenost (km)	50	100	150
Doba letu k cíli (min.)	3'30''	6'30''	10'
Typ letounu	Doba setrvání nad cílem		
F-15, F-16, Jaguar	49'	42'	36'
Tornado	57'	50'	44'
Mirage F 1 C	61'	54'	48'
F-4	67'	60'	54'
$V = 600 \text{ km.h}^{-1}$			
A - 10			
Doba letu k cíli	5'	10'	15'
Doba setrvání nad cílem	43'	38'	33'

Způsob přistání v letce je závislý na tom, zda každá letka má svou přistávací plochu a nevypíná motor. Čas setrvání na ploše současně pro tři letky bude 7 minut, ale má-li každá letka svou plochu a musí-li motor vypnout, potom čas setrvání na ploše současně pro tři letky bude do 15 minut.

Při celkovém času letu na vzdálenost 50 km OMS od linie fronty je doba letu 37—45 minut ze základního letiště (15 minut let k cíli, 7—15 minut vykládání, 15 minut let na vlastní letiště). Ze základního letiště na vzdálenost 100 km je to 67—75 minut, na vzdálenost 150 km 97—105 minut, 200 km 127—135 minut.

Na základě těchto propočtů můžeme udělat závěry:

Pro zabezpečení vrtulníkového pluku je nutné využít bojového úsilí stíhacího letectva do 18–20 letek, vzhledem k prodloužení doby letu za linií fronty. Bojové úsilí Sbol bude nutné vyčlenit do 2–3 leteckých pluků Sbol.

Přepravení možnosti vrtulníkového dopravního pluku jsou následující:

— 40 vrtulníků Mi-8, Mi-17 unese do 80 t, nebo do 800 výsadkářů, popřípadě do 320 barelů benzínu, nafty, PL-6, odveze 800 raněných sedících a do 480 ležících,

— jedním vzletem je schopen v barelech dopravit PHM pro 70 tanků.

Dopravní vrtulníkový pluk potřebuje pro své zabezpečení 83 m³ LPH na 1 plukovní vzlet (koeficient 0,8) a spotřebuje na něj 144 PTRS [0,6], 3072 S-5 NR [0,4], 5600 ks střeliva 12,7 mm [0,7] a 12 t pum [0,3].

Jedním plukovním vzletem (40 Mi-8 TB, Mi-17) je schopen zničit s:

- 6 PTRS — do 80 tanků, s NRS nebo pumami 7–10 tanků,
- PTRS — do 80 oz Lance, s NRS (pumami) do 7–10 oz Lance,
- PTRS — do 80 H-203,2 mm, nebo 14–20 s NRS nebo pumami,
- PTRS — do 4 tankových rot za přesunu a do 1–1,5 roty NRS nebo pumami,

Podle mého názoru je zabezpečení OMS technikou a materiálními prostředky dopravním vrtulníkovým plukem nejvýhodnější a je v našich možnostech tento způsob uskutečňovat.

3. Kombinovaným způsobem, kterého využívají všechny typy letounů a vrtulníků vojenského a frontového letectva k zabezpečení dopravy části bojové techniky a materiálních prostředků.

Je třeba si uvědomit, že při tomto způsobu zabezpečení přepravy techniky a materiálu OMS se značně ztíží letecké zabezpečení bojové činnosti OMS i dopravního letectva stíhacím bombardovacím a stíhacím letectvem.

Velmi důležitou podmínkou vedení bojové činnosti, zabezpečení přepravy techniky a materiálu OMS vzduchem je vybojování taktické nadvlády ve vzduchu v prostoru rozmístění. Kromě těchto obecných podmínek pro vybojování taktické nadvlády bude nutné:

— zabezpečit RL informace nad prostorem činnosti OMS, k čemuž využít stanoviště PLRV (RL, P-40) a řešit přímou součinnost s PLRV při odražení nepřátelského letectva,

— mít ve výzbroji stíhací letouny třetí generace stíhacího letectva, vybavené moderní palubní radioelektronickou výzbrojí, které jsou schopny samostatné činnosti nad územím nepřítele a mají dokonalé vybavení pro REB; proti nepřátelským letounům F-15, F-16, F-18 nelze nad územím nepřítele úspěšně bojovat letouny MiG-21 bez souvislé RL informace a navádění z NS,

— uvědomit si velké nároky na průzkumné letectvo; to povede vzdušný průzkum do operační hloubky (do 500 km), s poměrně velkým bojovým úsilím; důležité místo bude mít především průzkum terénu, pochodových os, letišť, ale i ploch pro přistání,

— vzít v úvahu, že trvale zabezpečit obranu a podporu OMS letectvem frontu nebude možné; při zabezpečování přepravy materiálních prostředků pro OMS by byly pro tento úkol vyčerpány téměř všechny síly stíhacího letectva frontu a přitom v té době by nebylo možné plnit jiné úkoly,

— aby veškerá činnost letectva frontu probíhala v přízemních a malých výškách, což bude mít značný vliv na dolet letounů; při činnosti OMS v hloubce nad 100 km bude její zabezpečení letectvem frontu velmi problematické a bude odčerpávat velké úsilí.

Nosnost letounů — viz **tabulku 5**, přepravní možnosti dvp — viz **tabulku 6** a dvrp — viz **tabulku 7**.

Tabulka 5

Typ	Tun	Výsadkářů	200 l barelů	Ranění	
				sedící	ležící
AN-12	16	60	32	90	60
AN-26	4	30	16	39	24
L-410	1	10	—	14	6
Mi-8	2	20	8	20	12
Mi-24 D	3	8	—	8	4

Tabulka 6

Jednotka a typ letounu	Tun	Výsadkářů	200 l barelů	Ranění	
				sedící	ležící
letka AN-12, AN-24	56	480	256	648	408
letka L-410	12	120	—	168	60
letka Mi-8	40	400	160	400	240
CELKEM	108	1000	416*)	1216	708

Poznámka: *) 416 barelů = 83 200 l = 83 tanků

Tabulka 7

Počet a typ	Tun	Výsadkářů	200 l barelů	Ranění	
				sedící	ležící
40 × Mi-8	80	800	320	800	480

Vysoká dynamika bojové činnosti, rychlé změny situace, vedení bojové činnosti a odtržení od hlavních sil frontu, vysoká manévrovost, nutnost stálé a hlavně včasné palebné podpory bude klást zvlášť zvýšené požadavky na bojové úsilí frontového a vojskového letectva.

Hlavní úsilí frontového a vojskového letectva musíme soustředit na rozhodující období operace OMS, tedy taková období, která budou vyžadovat rychlý a včasný úder zaměřený především ke zničení nebo umlčení cílů bránících postupu vojsk, které toto nebude vlastními palebnými prostředky ničit.

Přeprava materiálních prostředků pro OMS může často nabýt na takovém rozsahu, že překročí rámec možností daných vyčleněným úsilím dopravních útvarů frontového letectva. V souladu s úkolem přepravy materiálu bude nutné řešit též letištní manévry frontového i vojskového letectva. Způsoby přísunu materiálu bude určovat letecký velitel v dohodě s veliteli pozemních vojsk.

PRÁCE ŠTÁBU SVAZKU PVOS PŘI VYPRACOVÁNÍ ROZHODNUTÍ VELITELE

Proces zpracování a přijetí rozhodnutí je cilevědomá činnost štábu svazku, která musí mít určitý řád, na kterém se podílejí všichni odborní náčelníci a příslušníci štábu svazku za řízení náčelníka štábu svazku. Vlastnímu zpracování předchází všestranné zhodnocení situace nepřítele a vlastních vojsk. Rozhodnutí přijímá velitel na základě:

- bojového úkolu, který obdržel od nadřízeného,
- upřesnění úkolu svazku,
- změny bojové sestavy nebo jejího přeskupení např. z důvodů řešení obnovy bojeschopnosti po hromadných úderech nepřítele.

Přijímané rozhodnutí je základem plánu bojové činnosti a zabezpečení splnění

úkolů v protivzdušné operaci. V průběhu vedení bojové činnosti velitel přijímá rozhodnutí k jejímu dalšímu vedení, popřípadě k účasti ve vzdušné nebo protivzdušné operaci. Plán bojové činnosti je proti rozhodnutí podrobnější. Čas, který má štáb na jeho zpracování, umožňuje udělat podrobnější rozbor možností nepřítele a vlastních vojsk, zdůvodnit použití sil a prostředků a ve větší míře toto podložit výpočty, popřípadě grafy, tabulkami, názornými pomůckami atd.

Plán bojové činnosti se bude většinou zpracovávat k účasti svazku PVOS v protivzdušné operaci.

Jestliže velitel bude řešit obnovu bojeschopnosti nebo účast vlastních vojsk ve vzdušné operaci, půjde o proces časové

prohlašující již v průběhu vedení bojové činnosti, nejpravděpodobněji mezi hromadnými údery nepřátelských prostředků vzdušného napadení (NPVN) a ještě většinou v nočních hodinách.

Jedním z nejdůležitějších faktorů, na který se v procesu přípravy nesmí zapomenout, je že souběžně s tvorbou rozhodnutí se musí řídit podřízené útvary (formou předběžných nařízení) a vytvářet tak podmínky pro včasné a kvalitní plnění úkolů na nižších stupních velení a u bojových jednotek. Předběžná nařízení vytvářejí především podmínky pro přípravu jednotek a útvarů k plnění rozhodujících úkolů při odražení hromadných úderů (HÚ) nebo hromadných jaderných úderů (HJÚ). Dále se používají např. při organizaci přesunů bojové techniky, pro přípravu nebo přeskupení sil a prostředků. Musí vycházet ze zámýslu velitele svazku a být v jednotě s pravděpodobnými variantami plnění daného úkolu.

Pro zpracování rozhodnutí je důležité přesně rozplánovat práci štábu tak, aby návrhy odborných náčelníků byly navzájem sladěny a podloženy výpočty. K rozplánování práce štábu se již dnes plně využívá i výpočetní technika.

Pro posouzení návrhů jednotlivých náčelníků velitel svazku vyslechné informační zprávy a upřesní navrhovaná řešení. Při plánování bojové činnosti v přípravném období je možné řešit jednotlivé problémy podrobněji, naopak při přípravě rozhodnutí o přestávkách mezi HÚ není nutné přijímat informace všech náčelníků, ale omezit je pouze na závěry. Tím se potom i zkrátí podstatně rozhodovací proces.

Velitel a štáb svazku upřesní po přijetí rozhodnutí znovu činnost podřízených formou předběžných nařízení. Tímto vytvoří časový prostor i pro souběžné plánování podřízených štábů a činnost bojových jednotek. Zkušenosti z VŠC a TC ukazují, že právě v této oblasti se vyskytují často nedostatky, protože podřízené nedostávají včas informace. Potom vznikají i tzv. pasivní časy v rozhodovacím procesu, ale zároveň se vytvářejí pro příslušníky podřízených štábů stresové stavy způsobené nedostatkem času při zpracování a realizaci jejich rozhodovacího procesu.

Zrychlení rozhodovacího procesu dosáhne:

- zkrácením analytické činnosti štábu (využitím výpočetní techniky, pomocí připravených a rozpracovaných variant řešení různých situací, předem připravených a zpracovaných výpočtů ve formě tabulek, grafů atd.),

- vytvořením časových podmínek u podřízených štábů k souběžnému plánování bojové činnosti např. formou předběžných nařízení,

- omezením návrhů odborných náčelníků na závěry z dané oblasti nebo služby,

- přípravou bojových nařízení souběžně s etapou rozpracování rozhodnutí a schvalovacího řízení rozhodnutí velitelem PVOS,

- diktováním textu bojového nařízení přímo do stroje, vyhotovením černé pásky s cílem zamezit zbytečné opisování pro přenos na šifrovacími přístroji.

Pro doručení nařízení k podřízeným je optimální tato varianta:

- předběžná nařízení se odesílají pomocí šifrovacího přístroje, kódových tabulek s požadovanou kryptologickou hodnotou a ZAS,

- bojová nařízení se odesílají pomocí šifrovacího přístroje ke vzdáleným štábům a kurýrní poštou do vzdálenosti 30 až 40 km.

Rozhodnutí velitele svazku PVOS obsahuje tyto hlavní body:

1. Závěry hodnocení nepřítele, které vycházejí z:

- vyhodnocení varianty pravděpodobné činnosti nepřítele,

- obecného zhodnocení situace pozemních vojsk (linie fronty, bojových prostředků nepřítele, které mohou ovlivnit činnost zejména u vlastních pravoslodových jednotek),

- síly a techniky nepřítele, které mohou působit s největší pravděpodobností v daném prostoru svazku, z bojových možností nepřítele a jeho silných a slabých míst,

- bojových úkolů NPVN, z cílů, a proti kterým objektům a jakými silami bude činnost nepřátelských prostředků vedena s pravděpodobností časového napadení a ničení,

- nejvýhodnějších náletových směrů při letu k cíli, možného profilu trati letu a příletové doby,

- způsobů vedeného boje, které taktické prvky budou v daném prostoru nejvýhodnější z hlediska nepřítele, aby mohl splnit stanovený úkol,

- morálně politického stavu vojsk nepřítele,

- opatření, které je nutné přijmout při přípravě vlastních sil a prostředků a prostorů bojové činnosti.

V průběhu rozhodovacího procesu odesílá zpravodajský náčelník svazku k útvarům zpravodajské informace, aby umožnil souběžně připravovat piloty, obsluhy navigačních stanovišť, protiletadlových rake-

tových kompletů a radiolokátorů pro střetnutí s nepřítelem.

2. Zámysl pro vedení bojové činnosti, jenž začíná slovy: „Rozhodl jsem...“ a dále řeší následující problémy:

- jakými silami a prostředky ničit nepřitele,

- kam soustředit hlavní úsilí při ničení NPVN (na které směry, na jaké prostředky),

- na co položit důraz (PVO bráněných míst, PVO pozemních vojsk — kde, přechodů řek atd.),

- jakými prostředky zahájit bojovou činnost a jak zabezpečit narůstání úsilí,

- jak organizovat bojovou sestavu po jednotlivých směrech (kdo s kým v součinnosti povede bojovou činnost na výhodných směrech),

- stanovit způsob ničení NPVN prostředky PLRV v malých, středních a velkých výškách,

- stanovit způsob ničení NPVN prostředky SL na vzdálených a blízkých přístupech, po jednotlivých směrech ve velkých, středních a malých výškách, z jakých prostorů střehu a v jakých prostorech odpovědnosti slp působit, jak organizovat součinnost mezi SL a PLRV ve společných prostorech bojové činnosti,

- stanovit způsoby vedení bojové činnosti RTV (bojové možnosti uvědomování a zabezpečení navedení SL, jaké radiolokační pole je potřeba vytvořit a jak zabezpečit bojovou činnost aktivních prostředků),

- stanovit prostory varování na jednotlivých náletových směrech a způsob styků se sousedními svazky PVO,

- jak zabezpečit přelety dálkového letectva a přesunující se vojska prostorem bojové činnosti,

- bojové úsilí jednotlivých druhů vojsk v 1. HÚ a na první den bojové činnosti.

3. Bojové úkoly stanovené pro jednotlivé útvary svazku, které obsahují:

Pro útvar PLRV:

- složení útvarů, s kým v součinnosti budou plnit bojový úkol,

- kam soustředit hlavní úsilí, koho ničit a koho bránit,

- podle výšek rozdělit cíle, na které bude vedena centralizovaná palba a na které decentralizovaná palba,

- od koho budou přijímat prvotní, druhotnou radiolokační informaci a přímé uvědomování,

- kde aktivovat pozorovací a předsunuté pozorovací hlásky,

- pokyny pro vybudování záložních a

klamných postavení a úkoly pro technické oddíly,

- jak řešit přímou obranu pro a to,
- stanovení bojového úsilí, kolik raket udržovat v prolu,
- místo VS a ZVS.

Pro útvar SL:

- společně a v součinnosti s kým plnit bojový úkol, koho ničit, kdy, v jakém prostoru a co zabezpečit a kam soustředit hlavní úsilí,

- z jakých prostorů střehu a na jakých čarách zasazení vést bojovou činnost, jaké vyčlenit síly a prostředky k ničení letounů systému AWACS a průzkumných a palubních systémů,

- jak zabezpečit narůstání sil a prostředků připravených k vedení bojové činnosti, jakým způsobem a v jakých prostorech ničit nízko letící cíle (NLC) a řízené střely s plochou dráhou letu (ŘS),

- z jakých letišť plnit bojový úkol, stanovení bojového úsilí v 1. HÚ a na první den bojové činnosti (na HÚ a den),

- jak připravit vyčleněné zálohy,
- místo VS a ZVS.

Pro útvar RTV:

- v jaké sestavě, v součinnosti s kým plnit bojový úkol, co a kde zjistit, co zabezpečit a jakým způsobem vyhodnocovat a uvědomovat o vzdušné situaci,

- na kolik cílů vytvořit podmínky pro navedení, od jakých čar zabezpečit radiolokační informaci ve výškách 100, 300, 500, 2000 a 10 000 m a od jakých výšek předávat RL informaci jednotlivých čar zasazení SL do boje,

- stanovit prostory varování, koho zabezpečit prvotní, druhotnou radiolokační informaci a přímým uvědomováním,

- jak předávat informaci pro ASV aktivních prostředků, jaké síly a prostředky vyčlenit do zálohy velitele PVOS, skrytého systému a k posílení malovýškového pole,

- místo VS a ZVS.

Pro útvar REB:

- s kým v součinnosti vést rádiový průzkum VKV spojovacích sítí, radiotechnický průzkum palubních RL taktického letectva,

- na kterých směrech rušit a jaké prostředky, jaké prostory chránit před radiolokačním průzkumem a mířeným použitím palubních zbraní nepřítelem,

- způsob připojení objektu na automatizovaný zdroj informací o vzdušné situaci,

- místo VS a ZVS.

Pro naváděcí stanoviště:

— čáry zasazení SL do boje, prostory střežení ve vzduchu, proti jakým cílům vést bojovou činnost, kolik navedení stíhacích letounů na cíle, (kolik z toho přístrojově) a která pomocná naváděcí stanoviště přivádět k vedení bojové činnosti,

— způsoby použití skupin (hlavní způsob — PP, velké rakursy atd.),

— místo NS a PNS.

4. Součinnost:

Se sousedními svazky PVO:

— jak bude zabezpečena organizace nepřetržitého vzájemného informování se sousedními svazky,

— stanovit čáry, od kterých se o letu cíle informuje sousední svazek, upřesnit R/S dalekého uvědomování,

— stanovit pravidla působení SL na plný dolet s přistáním na letištích spojených, vyčleněné úsilí ve prospěch sousedního svazku PVO,

— předávání a přebírání velení nad stíhacími letouny a odpovědnost za ničení cílů na styku.

Ve společném prostoru bojové činnosti:

— upřesnit kdo bude mít součinnost a s kým, stanovit součinnostní prostory, sektory a pásma a zásady použití SL v prostorech účinné působnosti PLRV,

— upřesnit pravidla řízení sil a prostředků působících ve společném prostoru bojové činnosti (např. i cvičení ZENIT-85 ukázalo, že centralizované řídit všechny prostředky PLRV a SL ve společném prostoru bojové činnosti je optimální z VS svazku PVOS, při stanovení určitých zásad, kdy cíle se přidělují podle výšek, ve kterých působí),

— určit koridory průletu SL prostorem bojové činnosti a letištní koridory pro přistání a vzlet,

— opatření k zabezpečení bezpečnosti SL v prostoru účinné působnosti protiletadlových raketových kompletů,

— způsob uvědomování o vzdušné situaci, upřesnit R/S uvědomování.

Stanovit zásady a pravidla pro přelétávání linie fronty a výměnu součinnostních orgánů.

5. Zabezpečení bojové činnosti:

Při hodnocení jednotlivých druhů a oblastí uvádět stručné závěry z: průzkumu, REB, OPZHN, obrany a ochrany vojsk, ženižního zabezpečení, letovodského zabezpečení, meteorologického zabezpečení, technického zabezpečení a materiálně týlového a zdravotnického zabezpečení.

6. Složení záloh a způsob jejich použití:

— zálohy velitele PVOS, jejich rozmístění v prostoru bojové činnosti; za zálohu velitele svazku PVOS lze považovat i skrytý systém zabezpečující především obnovu radiolokačního pole a pole navedení SL na cíl.

7. Doby a počty sil a prostředků PVO v bojové pohotovosti:

— u PLRV, SL, RTV a u jednotek REB.

8. Místa velení.

Grafický dokument k rozhodnutí se zpracovává na mapě 1 : 500 000 a obsahuje:

— situaci nepřítelů, bojovou sestavu vlastních vojsk, bojovou sestavu a složení pozemních vojsk (rozvinutí divízi), PVO pozemních vojsk, letiště frontového letectva, rozhraní mezi svazky, prostory varování, RL pole vlastních prostředků ve výškách 500, 2000 a 10 000 m, prostory účinné působnosti PLRV ve středních výškách, čáry zasazení SL do boje, prostory střežení a přehrazování SL ve vzduchu, prostory samostatného vyhledávání a ničení NLC stíhacím letectvem, plánovanou bojovou činnost stíhacího letectva po čarách a směrech zasazení podle variant vedení bojové činnosti, čáry velení po družicích vojsk pro $V_c = 250 - 300$ m/s a 500 až 600 m/s, tabulky obsahující složení a bojové možnosti vlastních vojsk a nepřítelů a zálohy, vyčleněné úsilí SL ve prospěch součinnostních svazků a divízi PVOS a čáru působení SL do prostoru bojové činnosti souseda.

Rozhodnutí podepisuje velitel a náčelník svazku PVOS a schvaluje velitel PVOS.

Podle toho, jestliže se rozhodnutí velitele zpracovává pro účast v protivzdušné operaci nebo vzdušné operaci a nebo pro obnovu bojové schopnosti, vystupují do popředí některé z uvedených závěrů. Forma a obsah rozhodnutí není daná jednou provždy, ale naopak se neustále přizpůsobuje současným potřebám vedení moderního boje, který směřuje k masovému využívání automatizovaných systémů a výpočetní techniky.

K VÝPOČTŮM MOŽNOSTÍ NEPŘÍTELE PŘI POUŽITÍ CHEMICKÝCH ZBRANÍ

Reálná a jednotná metodika výpočtu možností nepřítele při použití chemických zbraní má pro přípravu vojsk k ochraně proti nim, pro efektivní organizaci chemického zabezpečení a další výstavbu chemického vojska zásadní význam.

Chemické zabezpečení nelze organizovat jako standardní souhrn obecně platných opatření, ale zásadně jako komplex činností odvozených od možností nepřítele při použití jaderných, chemických, popřípadě bakteriologických (biologických) zbraní. Tyto činnosti představují obsah jednotlivých opatření chemického zabezpečení. Na základě analýzy možností nepřítele při použití zbraní hromadného ničení musí být stanovena přednost a posloupnost jejich realizace co do cílů, času, objektů, prostorů a prostředků.

Obecně je možné říci, že podstatu kaž-

dého návrhu (rozhodnutí) na organizaci chemického zabezpečení tvoří:

- reálné vyhodnocení možného zámyslu, charakteru a rozsahu použití zbraní hromadného ničení, zejména chemických zbraní, nepřítele,

- vyhodnocení možností vlastních vojsk při organizaci chemického zabezpečení,

- nezbytnými kalkulacemi podložené srovnání, do jaké míry síly a prostředky chemického zabezpečení (v rozhodující míře chemického vojska) jsou s to čelit očekávaným možnostem nepřítele v použití ZHN a jejich důsledkům; na základě tohoto srovnání a pro zabezpečení zámyslu velitele mít připravený návrh na optimální využití sil a prostředků chemického zabezpečení.

Tento postup zahrnuje i nejdůležitější prvky metodologického přístupu při řešení otázek spojených s další výstavbou chemického vojska.

Možnosti nepřítele při použití chemických zbraní lze obecně vyhodnocovat podle tří základních charakteristik, a to za:

- jeden přepad,
- příslušné období boje (operace),
- jeden den boje (operace).

Výpočet možností nepřítele při použití chemických zbraní za jeden přepad se dělá podle tabulek 2 a 4 pomůcky Vyhodnocování chemické situace (Chem-51-8). K výpočtu je nutné znát uskupení prostředků chemického napadení nepřítele. Tato metoda se uplatňuje především při řízení chemického zabezpečení v průběhu boje (operace). Umožňuje předvídat možný charakter současně uskutečňovaného hromadného chemického napadení co do rozsahu, prostoru a možných objektů.

Výpočet možností nepřítele při použití chemických zbraní za příslušné období boje (operace) je pro časově a prostorově konkrétní organizaci chemického zabezpečení důležitý. Měl by umožnit reálné posouzení celkových možností nepřítele po takových obdobích boje, jako jsou dělostřelecká a letecká příprava, zasazení druhých sledů, odražení protiztečí a protiúderů v čase, kdy se pravděpodobně budou chemické zbraně používat nejintenzivněji. Tento výpočet ale předpokládá znalost norem, popřípadě vyčleněných palebných průměrů chemické munice na jednotlivé období boje (operace). Musí se ale opírat o reálné možnosti nepřítele, zejména jeho možného zámyslu, analýzu celkové situace dále o poznatky ze cvičení, předcházejících bojů apod.

Výpočet možností nepřítele při použití chemických zbraní za jeden den boje má pro organizaci chemického zabezpečení na stupni vševojskového svazu a svazku, jakož i pro další výstavbu chemického vojska největší význam.

Má-li být výpočet denních možností nepřítele při použití chemických zbraní jednotný a mít pokud možno co nejobjektivnější charakter, nelze se vyhnout stanovení výpočetních norem pro jednotlivé prostředky chemického napadení.

Tyto normy byly vyvozeny z celkových denních možností uvedených v tabulkách pomůcky Zprav-51-7/1 na straně 167 a 169 tak, že celková zamořená plocha byla dělena počtem prostředků napadení násobných počtem salv (vzletů) — viz tabulku 1. Denní možnosti divize USA, odvozené z těchto norem, při chemickém napadení (za předpokladu, že budou použity všechny organické prostředky) mohou činit — viz tabulku 2 a divize NSR — viz tabulku 3.

Poznámky k oběma tabulkám:

1. Uvedený možný počet přepadů (salv, vzletů) je převzat z tabulek pomůcky Zprav-51-7/1 na straně 166 až 169.

2. Rozsah vyčleněného podpůrného letectva může být až o 50 % větší.

3. Údaje vycházejí z pomůcky Chem-51-8, podle které otravnou látku VX použije 1/3 dělostřelectva a 2/3 letectva, zbytek prostředků použije otravnou látku Sarin. [Jde o rámcový předpoklad. Proporce použití těchto otravných látek jednotlivými prostředky napadení může být v závislosti na druhu boje, terénu, počasí, zámyslu nepřítele atd. samozřejmě jiná].

Tabulka 1

Prostředek chemického napadení (základní kalkulační jednotka)	Plocha zamořená v ha					
	USA			NSR		
	VX	sarin	yperit	VX	sarin	yperit
jeden letoun	466	120	—	466	120	—
jedna řízená střela	—	50	—	—	50	—
baterie 203,2 mm houfnic	90	6	—	50	3	—
baterie 155mm houfnic	90	6	20	90	6	20
baterie raketometů	200	32	—	—	—	—
baterie minometů (12 ks)	—	—	10	—	—	—

Tabulka 2

Divize USA

Prostředek chemického napadení	Počet základních kalkulačních jednotek (zky)	Z toho pro napadení v zky		Norma na zky v ha		Celková plocha (v ha) zamořená jedním přepadem			Možný počet přepadů (salv, vzletů)		Celkem denní možnosti v ha		
		zky	VX	sarin	VX	sarin	VX	sarin	celkem	VX	sarin	VX	sarin
3 do 155mm H	9	3	6	90	6	270	36	306	1	4	270	144	414
1 do 203,2mm H	3	1	2	90	6	90	12	102	1	5	90	60	150
6—10 letounů	6—10	4—6	2—4	466	120	1864— 2796	240— 480	2104— 3276	2	2	3728— 5592	480— 960	4208— 6552
Celkem	organickými prostředky divize					360	48	408			360	204	564
	spolu s podpůrným letectvem (letounovými vzlety vyčleněnými pro chemické napadení)										4088— 5952	684— 1164	4772— 7116

Divize NSR													
Prostředek chemického napadení	Počet základních kalkulačních jednotek (z kj)	Z toho pro napadení v z kj		Norma na z kj v ha		Celková plocha (v ha) zamořená jedním přepadem			Možný počet přepadů (salv, vzletů)		Celkem denní možnosti v ha		
	z kj	VX	sarin	VX	sarin	VX	sarin	celkem	VX	sarin	VX	sarin	celkem
4 do 155mm H	12	4	8	90	6	360	48	408	1	4	360	192	552
1 bat 203,2mm H	1	1	—	50	3	50	—	50	1	—	50	—	50
6—10 letounů	6—10	4—6	2—4	466	120	1864— 2796	240— 480	2104— 3276	2	2	3728— 5592	480 960	4208— 6552
Celkem	organickými prostředky divize					410	48	458			410	192	602
	spolu s podpůrným letectvem (letounovými vzlety vyčleněnými pro chemická napadení)										4138— 6002	672— 1152	4810— 7154

Orientační výpočty denních možností nepřítelů při použití chemických zbraní:

Neberou v úvahu použití yperitu, jehož plošný účinek je ve srovnání s otravnou látkou VX několikanásobně menší.

Vycházejí z předpokladu, že k chemickému napadení bude využito veškeré organické dělostřelecké divize, což je těžko uskutečnitelné (bude se pravděpodobně pohybovat v rozmezí do 30–50 %). Tím je však do značné míry kompenzována skutečnost, že uvedený výpočet nebere v úvahu možnosti posílení (podporu) sborovým dělostřelctvem, které může činit u divize USA 2–3 oddíly a u divize NSR 1–2 oddíly. (Je samozřejmě možný i opačný výchozí předpoklad pro výpočet denních možností divizí a je možné vzít v úvahu veškeré dělostřelecké včetně přiděleného – podpůrného, ale z něho pro chemické napadení jen 30–50 %.)

Ukazuje, že určující vliv na plošný rozsah chemických napadení bude mít podpůrné letectvo (až 90 %). Jak však ukáží další výpočty, podíl letectva na důsledcích chemických napadení bude podstatně menší.

Umožňují i stanovení pravděpodobného počtu chemických napadení za den. Budeme-li za chemické napadení považovat:

- napadení jednou řízenou střelou,
- palebný přepad jedním dělostřeleckým oddílem,
- letecký postřik dvojicí letounů,
- letecké bombardování rojem (3 letouny),

potom počet chemických napadení divizí USA za den může činit:

- u 155mm houfnice:

OL VX 2 oddíly $\times$ 4 palebné přepady = 8 chemických napadení, Sarinem 1 oddíl $\times$ 1 palebný přepad = 1 chemické napadení;

- u 203,2mm houfnice:

OL VX 0,3 oddílu $\times$ 1 palebný přepad = 0,3 chemického napadení, Sarinem 0,6 oddílu $\times$ 5 palebných přepadů = 3 chemické napadení;

- u letectva:

OL VX 2–3 dvojice letounů $\times$ 2 vzlety = 4–6 chemických napadení, Sarinem 1–2 dvojice letounů $\times$ 2 vzlety = 1–2 chemického napadení.

Celkem denně 17–20 chemických napadení.

U divize NSR jsou denní možnosti chemických napadení v podstatě stejné.

Pro reálné modelování možností důsledků chemických napadení uskutečněných nepřítelům a pro zdůvodněnou organizaci chemického napadení je nutné převést

plošné účinky denních možností na konkrétní objekty napadení. K tomu je třeba zvolit předpoklad, a to takový, který odpovídá více maximálním, ale reálným možnostem nepřítelů a pro nás představuje nejhorší z možných variant.

Pro další výpočty byly zvoleny tyto výchozí předpoklady:

1. Dělostřelecké nepřítelů:

a) 1/3 dělostřeleckého používajícího OL VX bude napadat baterie našeho dělostřeleckého (plocha palebného postavení baterie 5 ha),

b) zbytek dělostřeleckého (tj. 2/3 dělostřeleckého používajícího OL VX a veškeré dělostřelecké používající Sarin) bude napadat:

- 80 % bojové sestavy čtí (plocha bojové sestavy čtí 2 ha) praporů 1. sledu,
- 20 % VS pluků a PVS divize (plocha 5 ha).

2. Letectvo (uskutečňující jak postřik OL VX, tak bombardování Sarinem) bude napadat:

– 50 % cílů praporek mimo boj (plocha pro prapor 500 ha),

– 40 % baterií taktických a protiletadlových raket v prostorech bojového rozmístění (plocha na baterii 200 ha),

– 10 % míst velení divizí (plocha VS divize 50 ha).

3. Naše motostřelecká divize představuje hodnotu 45 a tanková divize 40 výpočetních praporů (v/pr).

Výpočet denních možností divize NSR po objektech napadení

Dělostřelecké

OL VX celkem 410 ha, z toho:

- 1/3 = 137 ha : 5 = 27 baterií = 9 do = 9 v/pr; při 40 % ztrátách vyřazeno 3,6 v/pr,
- 2/3 = 273 ha : 2 = 136 čtí : 4 = 34 rot = 8,5 v/pr; při 40 % ztrátách vyřazeno 3,4 v/pr;

Sarinem celkem 192 ha, z toho:

- 80 % = 154 ha : 2 = 77 čtí : 4 = 19 rot : 4 = 4,8 v/pr; při 40 % ztrátách vyřazeno 1,2 v/pr,

– 20 % = 38 ha : 5 = 8 VS pluků (PVS divizí) = 1,6 v/pr; při 30 % ztrátách vyřazeno do 3 MV = 0,6 v/pr.

Letectvo

OL VX až 5592 ha, z toho:

- 50 % = 2796 ha : 500 = 5,6 praporů = 5,6 v/pr, při 30 % ztrátách vyřazeno 1,9 v/pr,

– 40 % = 2237 ha : 200 = 11 rbat (plrbat) = 1,5 v/pr; při 40 % ztrátách vyřazeno 4,4 rbat (plrbat) = 0,38 v/pr,

– 10 % = 559 ha : 50 = 11 MV divize = 7,2 v/pr; při 25 % ztrátách vyřazeno 3 MV divize = 1,8 v/pr;

Sarinem celkem 960 ha, z toho:

- 50 % = 480 ha : 500 = 1 prapor = 1 v/pr;
- při 25% ztrátách vyřazeno 0,25 v/pr,
- 40 % = 240 ha : 200 = 1 rbat (plrbat) = 0,16 v/pr; při 40% ztrátách vyřazeno 1–2 oz = 0,06 v/pr,
- 10 % = 96 ha : 50 = 2 MV divize = 1,2 v/pr; při 30% ztrátách vyřazeno do 1 MV divize = 0,2 v/pr.

Celkem tedy divize NSR může denně:

a) uskutečnit chemická napadení:

- 20 v/pr = 20 v/pr
- 9 do = 9 v/pr
- 12 rbat (plrbat) = 0,16 v/pr
- 8 VS pluků (PVS divizí) = 1,6 v/pr
- 13 VS (TVS) divizí = 7,8 v/pr,

b) zamořit:

- 14 v/pr = 14 v/pr
- 9 do = 9 v/pr
- 11 rbat (plrbat) = 1,7 v/pr
- 11 VS (TVS) divizí = 7,2 v/pr,

c) způsobit chemické ztráty v rozsahu:

- 6–7 v/pr = 6–7 v/pr
- 3–4 do = 3–4 v/pr
- 4–5 rbat (plrbat) = 0,8 v/pr
- 3 VS pluků (PVS divizí) = 0,6 v/pr
- 5 VS (TVS) divizí = 3 v/pr.

Výpočet představuje jednu z možných variant použití chemických zbraní divizí NSR (divize USA má téměř stejné možnosti). Při jiných vstupních předpokladech, zejména pokud jde o proporcii použití druhů otravných látek a prostředků chemického napadení vůči zvoleným cílům bude rozsah jednotlivých objektů napadení samozřejmě rozdílný. Celkový rozsah chemického napadení se však podstatně nezmění.

Vezmeme-li v úvahu, že divize NSR se brání v pásnu širokém průměrně 30 km

(20–40 km) a naše divize útočí v pásnu širokém průměrně 15 km (10–20 km), potom za předpokladu, že proti divizi NSR bude útočit naše jedna motostřelecká a jedna tanková divize (celkem 87 v/pr), může každá z našich divizí denně:

- být vystavena 8–10 chemickým napadením (z toho 5–6 OL VX), a to v rozsahu 40–45 % svých vojsk,
- mít zamořeno 30–35 % vojsk,
- utrpět chemické ztráty až 20 % živé síly.

Z toho vyplývá závěr, že naše divize v útoku musí být schopna denně:

- zjistit údaje o 8–10 chemických napadeních (z nichž však většina může být vedena na bojovou sestavu jednoho pluku),
- vést chemický průzkum až 6 úseků zamořených trvalou otravnou látkou,
- uskutečnit úplnou speciální očistu až 1/3 svých vojsk.

V případě, že se naše divize bude bránit v pásnu 30–40 km a bude čelit útoku nejméně jedné divize USA nebo NSR, může být vystavena podstatně většímu rozsahu chemického napadení. Zmenší se však úměrnost použití trvalých otravných látek nepřítelem a odolnost živé síly proti účinkům chemických zbraní se zvětší.

Analogicky pak lze dělat výpočty denních možností nepřítele při použití chemických zbraní a vyvodit z nich příslušné závěry i na operačním stupni.

Vzhledem k tomu, že v současné době není v ČSLA stanovena jednotná metodika výpočtu denních možností nepřítele při použití chemických zbraní, je cílem tohoto článku naznačit jeden z možných způsobů, byť i dočasně řešení tohoto problému.

PASUV A ÚKOLY SPOJOVACÍHO VOJSKA

V článku plk. Ing. I. Hrabkovského „PASUV — cesta k nové kvalitě velení vojskům“, uveřejněném ve Vojenské mysli č. 5/1985, byly uvedeny některé základní otázky, které souvisejí s jeho významem, zaváděním a možnostmi využití ke zkvalitnění velení na taktickém stupni. Byly tam rovněž zformulovány tři základní podmínky, které musí štáb svazku a útvaru respektovat ve své činnosti.

Polní automatizovaný systém velení vojskům — PASUV — bude klást značné nároky i na činnost spojovacího vojska. V článku chci ukázat na místo spojovacího vojska v PASUV a podrobněji popsat jeho vliv na organizaci spojovací soustavy a činnost spojovacích funkcionářů.

Místo spojovacího vojska v PASUV

Dosavadní teoretické znalosti i praktické zkušenosti získané při zavádění, osvojování i bojovém použití PASUV potvrzují důležitost a význam spojovacího vojska v této oblasti. Je tomu tak objektivně z celé řady důvodů.

Spojovací vojsko je materiálním hospodářem převážné části techniky, kterou jsou jednotlivé prvky systému vybaveny. Bude mít proto vliv na technický stav a

provozní schopnost materiální základny celého systému.

Velitelsko-štábní vozidla i speciální vozidla PASUV jsou začleněna u jednotek (útvaru) spojovacího vojska. Připravenost osádek a vlastní techniky je proto závislá na úrovni bojové, politické, odborné a technické přípravy, konané v rámci těchto jednotek.

Spojovací vojsko organizuje a buduje spojovací soustavy příslušných velitelských stupňů a tak vytváří základní podmínky pro přenos všech druhů informací mezi místy velení i na těchto místech velení. Jejich kvalita, počet a včasnost zřízení má přímý vliv na činnost celého systému.

Spojovací funkcionáři se bezprostředně podílejí na přípravě systému k bojovému použití, na jeho provozu, a to po organizaci, provozní i technické stránce.

Spojovací soustava svazku (útvaru) v PASUV

Organizaci a provoz spojovací soustavy v PASUV bude ovlivňovat řada taktických činitelů, které musí spojovací funkcionáři velmi dobře znát a ve své činnosti respektovat.

Spojovací soustava musí zabezpečovat přenos všech druhů informací mezi místy velení a uvnitř těchto míst, v souladu s organizační strukturou PASUV a se zřetelem na společné využívání VŠV (SV) PASUV a ostatních prostředků velení.

Organizační a technická struktura spojovací soustavy zabezpečuje nepřetržitost a operativnost velení za pohybu, při krátkých zastávkách a na místě, výměnu informací uvnitř míst velení a mezi nimi na požadovanou vzdálenost.

Je určena k zabezpečení utajení obsahu informací předávaných spojovacími kanály před prostředky technického průzkumu nepřítelů při telefonním, dálkopisném provozu a při přenosu dat. Dále zabezpečuje přenos informací jak při automatizovaném, tak i neautomatizovaném velení vojskům. Přitom přechod od jednoho způsobu na druhý nesmí vyvolávat podstatné změny ve struktuře spojovací soustavy.

Organizační a technické uspořádání spojovacích uzlů míst velení a vybavení VŠV a SV spojovacími prostředky musí být řešeno se zřetelem na elektromagnetickou sluchitelnost rádiových a radiotechnických prostředků, rozmístěných na daném stupni velení.

Spojovací kanály, především kanály vyčleněné pro přenos dat, musí vyhovovat požadovaným provozním a technickým podmínkám (především z hlediska rychlosti a spolehlivosti přenosu).

Zásady organizace spojení v PASUV

K zabezpečení uvedených požadavků a úkolů kladených na spojení se organizuje a buduje na jednotlivých velitelských stupních spojovací soustava. Ta umožňuje utajený přenos informací:

- mezi jednotlivými místy velení (dálkové spojení),
- uvnitř těchto míst velení (vnitřní spojení),
- při velení na místě,
- za přesunu a krátkých zastávek.

Spojovací soustava současně umožňuje spolupráci prostředků ve VŠV a SV s neautomatizovanými prostředky nebo systémy velení.

Vnitřní struktura spojovací soustavy je tvořena prostředky spojení a přenosu dat ve VŠV a SV a prostředky spojovacích uzlů míst velení svazku a podřízených.

Dálkové spoje jsou zabezpečeny rádiovými, radioreléovými a linkovými spojovacími prostředky. Použití jednotlivých druhů spojení (spojovacích prostředků) bude záviset na konkrétní bojové situaci, stavu a počtu spojovacích sil a prostředků.

Jako hlavní druh spojení je i v PASUV rádiové spojení, protože vzhledem k jeho organizaci a vlastnostem splňuje všechny požadavky automatizovaného i neautomatizovaného systému velení vojskům v možných bojových situacích. Prostředky radioreléového a linkového spojení se budou využívat především v prostorech soustředění, ve výchozích prostorech, v obraně mimo dotyk s nepřitelem a bude-li nutné zabezpečit velení v době zákazu rádiového provozu.

Novým nedílným prvkem spojovací soustavy svazku je systém přenosu dat (SPD).

Technický základ **rádiového spojení** tvoří VKV, KV rádiové stanice VŠV, SV a samostatné VKV a KV rádiové stanice spojovacích uzlů míst velení svazku, ovládané přímo nebo přes spojovací uzly z VŠV, SV PASUV.

Nové prvky v organizaci rádiového spojení jsou:

- automatizovaný a utajený přenos operačně taktických informací a dat po VKV rádiových stanicích mezi útvarem a svazkem, v rámci MV svazku a mezi EVK VS svazku,

- současně využívání VKV rádiových směrů a sítí pro telefonní provoz a přenos dat,

- rozšíření uživatelů utajeného rádiového spojení na MV svazku, ale i vševojenského a dělostřeleckého útvaru,

- automatická rádiová retranslace na základě adresování informací.

Samostatná struktura organizace rádiového spojení se v podstatě nemění.

Technickým základem **radioreléového a linkového spojení** jsou vícekanálové radioreléové stanice, uzlové provozovny, polní telefonní přepojovače a polní kabely.

Novým jevem v organizaci těchto druhů spojení je zabezpečení následujících požadavků:

- budování samostatného vnitřního linkového rozvodu pro přenos dat, aby byla zabezpečena funkce SPD — automatizovaná adresní volba a retranslace informace k účastníkům,

- zkvalitnění radioreléového spojení na stupni svazek — útvary zvýšením kapacity spoje,

- vyčlenění kanálů pro přenos dat na radioreléových spojích od všech účastníků SPD a jejich zapojení do VŠV a SV PASUV,

- současně využívání dálkových linkových spojů pro přenos dat a telefonní provoz.

Systém přenosu dat je nedílnou součástí provozního využití spojovací soustavy svazku v PASUV. Stává se hlavním druhem přenosu zpráv, dat a radiolokační informace v systému velení na taktickém stupni, zabezpečujícím automatizaci procesu velení a řešení operačně taktických úkolů. Přenos informací v SPD se zabezpečuje po linii přímé podřízenosti funkciónářů.

Systém přenosu dat zabezpečuje:

- optimální cestu doručení informací, zpráv v souladu s algoritmem řešení OTÚ,
- optimální využití spojovacích kanálů bez zpoždění doručení informace,
- možnost vytváření oklikových cest pro předání důležitých informací,
- jednotné adresování účastníků při komplexním využívání spojovací soustavy svazku,
- zvýšení odolnosti spojení proti účinkům prostředků REB nepřítel,
- využívání jednotného času,
- plnou technickou návaznost a adresní rozšíření účastníků na taktickém stupni,

— přenos radiolokační informace (RLI) po linii podřízenosti míst velení, oddělení od přenosu operačně taktické informace (OTI).

Je pravděpodobné, že některé závěry mohou mít podle míry našeho poznání hypotetický charakter, a bude je proto třeba dále ověřovat, upravovat a upřesňovat tak, jak ukáže a bude vyžadovat samotná praxe.

V každém případě však spojovací soustava svazku musí zabezpečit při využití současných spojovacích prostředků a prostředků VŠV a SV PASUV přenos OTI, RLI, přenos dat, utajených i neutajených telefonních hovorů a dálkopisných zpráv.

Rízení spojení v PASUV

Bojové použití PASUV se organizuje a zabezpečuje na základě nařízení nadřízeného štábu, pokynů velitele svazku a platných směrnic pro použití PASUV. Zahrnuje:

- plánování použití PASUV,
- přípravu bojových osádek a technických prostředků VŠV a SV,
- včasnou přípravu technického, programového, informačního, lingvistického zabezpečení a přípravu bojových dokumentů,
- stanovení režimů práce prostředků automatizace a jejich rozvinutí na místech velení,
- organizaci systému spojení a přenosu dat,

— nastavení jednotlivých prvků a celého PASUV,

— organizaci činnosti bojových osádek VŠV a SV.

Hlavním organizátorem bojového použití prostředků automatizace je náčelník štábu svazku, odpovídající za jeho včasné zavedení, zvládnutí, využívání, bojeschopnost, spolehlivý provoz a rovněž za ochranu informací procházejících tímto systémem. Přímyými vykonavateli opatření k použití prostředků automatizace jsou štáby svazku a útvarů.

Důležité místo při osvojení, využívání, bojové pohotovosti a spolehlivosti práce celého souboru má **spojovací náčelník svazku** a jemu podřízení funkcionáři. Jsou to:

- na stupni divize: příslušníci spojovací skupiny, spojovací náčelník RVD, velitelé spojovacích jednotek (útvary),
- na stupni pluků: spojovací náčelníci a velitelé spojovacích jednotek,
- osádky velitelsko-štábních a speciálních vozidel: velitel (náčelník) vozidla, starší radista a radista-mechanik.

Spojovací skupina odpovídá za včasnou organizaci spojovací soustavy svazku, její provozní a technické zabezpečení, spolehlivý a nepřetržitý provoz v průběhu boje. Z příslušníků skupiny upozorňují na povinnosti staršího důstojníka (ČVO 658), který navrhuje strukturu sítě přenosu dat, rozpracovává otázky jejího provozního a technického zabezpečení, včetně způsobu využívání SPD a režimů práce v ní.

Spojovací náčelník RVD divize organizuje podle pokynů spojovacího náčelníka divize spojení v rámci RVD a odpovídá za jeho nepřetržitost v průběhu boje. V rámci PASUV odpovídá za včasnou přípravu a nepřetržitost spojení VRVD a jeho štábu pomocí zařízení VŠV a SV, jimiž jsou funkcionáři RVD divize a podřízených vybavení.

Velitelé spojovacích jednotek (útvary) divize odpovídají za trvalou bojeschopnost spojovacích sil a prostředků VŠV a SV, jimiž jsou jednotlivé jednotky v rámci PASUV vybaveny. Řídí všestrannou přípravu osádek VŠV a SV, osobně se zúčastňují všech akcí, spojení s použitím prostředků PASUV. Dále kontrolují dodržování otázek bezpečnosti spojení a použití prostředků PASUV.

Je třeba poznamenat, že zabezpečením plnění všech těchto úkolů u spojovacího praporu bude pověřen především zástupce velitele praporu pro speciální spojení.

Spojovací náčelníci útvarů odpovídají za včasnou organizaci spojovací soustavy

útvary, její provozní a technické zabezpečení a nepřetržitý provoz v průběhu boje. Plní stejné (rozsahem menší) úkoly na stupni útvaru jako spojovací skupina na stupni divize.

Osádka VŠV (SV) je součástí bojové směny velitelstvo-štábního (speciálního) vozidla. Musí dokonale znát a udržovat v trvalé bojové pohotovosti materiální část prostředků automatizace a spojení a mít trvalé návyky k jejich údržbě. Povinnosti jednotlivých členů osádky jsou uvedeny v pokynech k využívání technických prostředků VŠV (SV) pro každý typ vozidla.

Mimořádnou pozornost je nutné věnovat přípravě velitele (náčelníka) vozidla — vojáka z povolání. Protože při poměrně častém střídání příslušníků štábu ve funkcích by měl být schopen účinně pomáhat novým funkcionářům zvládnout příslušnou techniku a správně ji využívat v procesu velení. Zároveň musí být schopen pravidelně připravovat po odborné stránce obměňující se další členy osádky — vojáky základní služby.

Dokumentace zpracovávaná spojovacími funkcionáři

Otázky bojového použití PASUV se projevují v plánovacích dokumentech, které zpracovává štáb divize, a to v:

- organizaci automatizovaného velení — v plánu organizace velení,
- organizaci a zabezpečení přenosu dat — v plánu spojení,
- technickém zabezpečení — v dokumentech rozpracovávaných náčelníky příslušných složek štábu divize.

Na základě porovnání dosavadních dokumentů s potřebami PASUV bude nutné, aby spojovací skupina divize zpracovávala další dokumenty (možné varianty):

- a) jako součást plánu spojení divize:
 - schéma organizace sítě přenosu dat;
- b) jako pracovní dokumenty:
 - tabulku požadavků na spojovací kanály pro síť přenosu dat,

— tabulku rozdělení kanálů ZPD ve VŠV a programů adresování,

— tabulku adres a volacích znaků účastníků sítě přenosu dat,

— tabulku stanovení a rozdělení hesel pro VŠV a SV,

— schéma organizace řízení spojení v PASUV;

c) příspěvek do Plánu bojového použití PASUV,

d) rozšíření obsahu nařízení pro spojení a bojového nařízení pro velitele spojovacího praporu o článek a přílohy k přenosu dat.

Zavádění polních automatizovaných systémů velení bude vyžadovat přehodnocení dosavadní přípravy posluchačů na vojenských vysokých školách, metodiku práce štábů, školení řady funkcionářů některých velitelských stupňů a zavedení pevného systému osobní přípravy a štábních nácviků.

Protože spojovací funkcionáři budou při plnění svých funkčních povinností v úzkém kontaktu s dalšími funkcionáři štábu a často jim mohou pomoci při přípravě, bojovém použití zařízení PASUV i při plnění jejich funkčních povinností s využitím prostředků automatizace a techniky přenosu dat, bude dobré seznámit se s náplní práce spojovacích funkcionářů a jejich místem v PASUV.

Přitom někteří funkcionáři štábů si musí od samého počátku uvědomit, že se **zásadně změní postavení spojovacích funkcionářů v porovnání se současným stavem**, a to hlavně na úrovni spojovacího náčelníka a příslušníků spojovací skupiny divize a spojovacích náčelníků pluků. Těžiště jejich činnosti se bude přenášet do organizační a provozní technické oblasti. Z těchto důvodů by měli být zproštěni dosavadních tzv. výkonných funkcí telefonistů, radistů, spojek a zprostředkovatelů při doručování rozkazů a nařízení pro podřízení. Tyto úkoly budou plnit samotní funkcionáři spolu s osádkami VŠV (SV) s využitím příslušných prostředků automatizace a spojení.

ZÁSADY PLÁNOVÁNÍ TÝLOVÉHO ZABEZPEČENÍ OPERACE

Jedním ze základních předpokladů splnění cílů operace je nepřetržitě týlové zabezpečení vojsk, které organizujeme k včasnému uspokojení potřeb vojsk, k udržení jejich bojeschopnosti při plnění bojových úkolů.

Příprava týlu k zabezpečení tohoto úkolu zpravidla zahrnuje přijetí rozhodnutí k týlovému zabezpečení, stanovení konkrétních úkolů v oblasti rozvinutí týlu i vytvoření zásob materiálu a jeho rozložení, přijetí opatření k ochraně a obraně týlu, organizaci velení a spojení, v neposlední řadě plánování týlového zabezpečení a další opatření v závislosti na vývoji situace.

Podstata plánování spočívá v určení úkolů týlového zabezpečení, způsobu jejich plnění, doručení úkolů vykonavatelům a jejich včasné a kvalitní splnění. Organizuje se na základě rozhodnutí velitele pro týlové zabezpečení, směrnic a pokynů nadřízených týlových orgánů. Přímým organizátorem je zástupce velitele pro týl a za jeho vedení se řeší otázky týlového za-

bезpečení v zájmu všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Velitel zpravidla po ujasnění úkolu, z hlediska včasné přípravy týlu k týlovému zabezpečení operace, v potřebném rozsahu orientuje svého zástupce velitele pro týl o předpokládané činnosti vojsk a vydává mu pokyny, které mohou obsahovat:

- hlavní úkoly týlu,
- směry, na které bude třeba soustředit hlavní úsilí,
- dobu pohotovosti k plnění úkolů,
- jaké úkoly a podklady musí připravit k přijetí jeho rozhodnutí pro operaci v oblasti týlu.

Zástupce velitele pro týl si musí na základě této orientace a pokynů velitele, týlové směrnice nadřízeného, nejdříve ujasnit úkol. Dále musí učinit potřebný rozpočet času, orientovat náčelníka štábu týlu, podřízené náčelníky týlových služeb a další náčelníky speciálních vojsk a služeb umístěné na týlovém velitelském stanovišti o nadcházejícím charakteru operace. Te-

prve potom vydá pokyny pro přípravu svého rozhodnutí. Po ujasnění přistoupí ke zhodnocení situace, zpracuje rozhodnutí k organizaci týlového a u týlových služeb technického zabezpečení vojsk v operaci. Své rozhodnutí uvede v soulad s náčelníkem štábu. Ve stanovenou dobu předkládá své rozhodnutí veliteli, který je schvaluje. Potom následuje stanovení příslušných úkolů vojskům a podřízeným orgánům týlu, plánování týlového a u týlových služeb technického zabezpečení vojsk a součinnost týlu.

V průběhu ujasnění úkolu musí zástupce velitele pro týl správně pochopit úkol, cíl a rozmach operace, úkoly týlu v operaci, způsob opatření uskutečňovaných nadřízeným, součinnost se sousedy a dobu pohotovosti týlu k činnosti. Po ujasnění úkolu stanoví opatření k přípravě týlu, která je nutné udělat, a ihned určí, komu předběžná nařízení vydat.

Při hodnocení situace zpravidla zástupce velitele pro týl uskutečňuje rozbor:

- situace a možnosti orgánů v týlu, zda sestava týlu odpovídá charakteru plnění úkolů v plánované operaci a současně operační sestavě vojsk,
- stavu komunikací a dopravních prostředků, jaká opatření je třeba přijmout k jejich přípravě a k zabezpečení vojenských přeprav,
- nejvýhodnějších prostorů pro rozmístění jednotlivých prvků týlu,
- potřeby a zabezpečení vojsk materiálem a kdy je nutné začít s přesunem materiálu vojskům,
- prostoru vedení operace a možnosti využití místních zdrojů,
- předpokládaného množství přísunu materiálu, včetně možností všech druhů dopravy a organizace přísunu,
- možných zdravotnických ztrát, poskytnutí zdravotnické pomoci a možnosti odsunu raněných a nemocných,
- možností pravděpodobného působení nepřítele na týlové objekty a opatření k ochraně a obraně týlu,
- podmínek velení týlu, sil a prostředků pro jeho zabezpečení,
- podmínek součinnosti týlu, včetně součinnosti s orgány týlu sousedů.

Na základě zhodnocení situace uskuteční zástupce velitele pro týl rozbor úkolů týlu při přípravě a v průběhu operace a určí pohotovosti týlových svazků, útvarů a zařízení k plnění těchto úkolů. Současně určuje způsob a průběh práce orgánů velení týlu.

Ujasnění úkolů a zhodnocení situace vykoná zpravidla za účasti omezeného počtu

týlových funkcionářů zejména štábu týlu, týlových služeb i některých náčelníků speciálních vojsk a služeb. Ti podle jeho požadavků předkládají potřebné informace, propočty a návrhy k přípravě jeho rozhodnutí.

K vytvoření optimálních podmínek pro práci podřízeným vydá předběžná nařízení již v průběhu ujasnění úkolu a zhodnocení situace. V těchto nařízeních podle konkrétní situace stanoví úkoly pro:

- přeskupení orgánů týlu,
- vytvoření a rozptýlení zásob materiálu,
- technické zabezpečení a opravy týlové techniky,
- odsun raněných a nemocných,
- týlový průzkum,
- organizaci velení a také pro další náležitější otázky potřebné k zabezpečení vojsk v plánované operaci.

V těchto vydaných nařízeních se nesmí prozrazovat zámysli, ani doba zahájení operace.

Ve svém rozhodnutí pro organizaci týlového zabezpečení vojsk v plánované operaci zástupce velitele určuje:

- úkoly týlu, prostory a směry soustředění hlavního úsilí,
- hranice týlových prostorů,
- sestavu týlu, složení, prostory, dobu rozvíjení a přemísťování týlových svazků, útvarů a zařízení, včetně orgánů velení týlu,
- organizaci materiálního zabezpečení (množství a dobu vytvoření zásob, jejich rozložení, normy spotřeby, pořadí přísunu), dopravního a u týlových služeb také technického zabezpečení,
- organizaci zdravotnického zabezpečení, včetně řešení odsunu a využití zdravotnických sil a prostředků,
- úkoly a opatření k ochraně a obraně týlových svazků, útvarů a zařízení a orgánů velení týlu,
- dobu pohotovosti týlu, týlových svazků, útvarů a zařízení k plnění úkolů v plánované operaci,
- organizaci velení týlu.

V souladu s rozhodnutím, týlovou směrnicí a pokyny nadřízeného stupně štáb týlu, spolu s náčelníky týlových služeb, speciálních vojsk a služeb zpracovává Plán týlového zabezpečení vojsk v operaci, který představuje celý soubor dokumentů a zpravidla zahrnuje plány:

- organizace týlového zabezpečení,
- přísunu materiálu,
- ochrany a obrany týlu,
- organizace velení týlu,
- politické práce týlu,

— zabezpečení speciálních vojsk a služeb týlu.

Ve svém článku se budu zabývat obsahem jen dvou nejdůležitějších dokumentů, a to **Plánem organizace týlového zabezpečení** a **Plánem organizace velení týlu**.

Plán organizace týlového zabezpečení je základním dokumentem, ve kterém se koordinuje činnost všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, řeší společné úkoly týlového a u služeb týlu technického zabezpečení vojsk při přípravě a v průběhu operace. Zpracovává se na mapě s textovou přílohou. Na mapě zpravidla uvádíme:

— potřebné údaje o nepříteli, úkoly vlastních vojsk a sousedů,

— hranice týlových prostorů,

— sestavu týlu, složení, prostory, dobu rozvinování a přemísťování uskupení týlu (přímo podřízených a o jeden stupeň nižších), a také hlavní uskupení svazků, útvarů a zařízení technického zabezpečení,

— prostory a doby příchodu (předání) orgánů týlu do sestavy fronty (armády),

— využívané komunikace pro vojenskou přepravu, směry jejich obnovy a propustnost, objezdy překážek, náhradní mosty, rozdělovací stanice a jejich oddělení, vykládací stanice, letiště materiálního zabezpečení, výdejní místa PHM na polním dálkovém potrubí, plánované (i skutečné) dočasné překládací prostory, překládky a jejich možnosti,

— výrobní podniky a jiná zařízení národního hospodářství využívané ve prospěch týlového a technického zabezpečení vojsk,

— týlové velitelské stanoviště a směry jejich přemísťování, velitelská stanoviště a místa velení podřízených orgánů týlu, týlové velitelské stanoviště nadřízeného a podřízených stupňů.

V textové části k plánu zpravidla uvádíme:

— hlavní úkoly týlu, jejich rozsah a dobu plnění při přípravě a v průběhu operace,

— složení a rozvinování týlu (stav a doby příjezdu týlových svazků, útvarů a zařízení způsob jejich použití),

— začlenění vojsk k zabezpečení jednotlivých uskupení orgánů týlu,

— organizaci materiálního a dopravního zabezpečení, technického zabezpečení u služeb týlu a zdravotnické zabezpečení vojsk,

— opatření k ochraně a obraně týlu a k organizaci velení.

Plán organizace týlového zabezpečení podepisuje náčelník štábu, zástupce velitele pro týl, náčelník štábu týlu a schvaluje jej velitel.

Plán organizace velení týlu zpracováváme na mapě s textovou přílohou a zpravidla obsahuje:

— prostory a dobu rozvinování velitelského a týlového velitelského stanoviště svazu, týlová velitelská stanoviště podřízených stupňů (o dva stupně níže), součinnostních svazků a sousedů, velitelská stanoviště a místa velení hlavních týlových a technických svazků, útvarů a zařízení a určená místa jejich dalšího rozvinování,

— osy přesunu velitelského a týlového velitelského stanoviště svazu,

— opornou spojovací síť, přidělení orgánů týlu a útvarů technického zabezpečení které nemají spojovací prostředky, k spojovacím uzlům jiných útvarů, svazků a zařízení,

— organizaci velení týlu při přípravě a v průběhu operace,

— organizaci velení jednotlivých uskupení týlu při plnění důležitých úkolů, místa a dobu rozvinování operačních skupin velení a jejich složení,

— způsob předání velení týlu na jiná místa velení a hlavní opatření k obnově narušeného spojení,

— organizaci využití systému a prostředků automatizace,

— opatření k utajení velení a k zabezpečení spolehlivosti systému velení a podle potřeby i další otázky.

K tomuto plánu je možné ještě přikládat:

— schémata rozmístění (sestav) při přemísťování týlového velitelského stanoviště, způsob jeho ochrany a obrany s potřebnými propočty,

— signály bojového velení a jiné informační údaje.

Součástí Plánu organizace velení týlu je Plán spojení týlu, který podepisuje náčelník štábu týlu a schvaluje zástupce velitele pro týl.

Ve všech plánech zabezpečení vojsk v prvních operacích, kromě všeobecných otázek, se počítá s opatřeními pro uvedení týlu do různých stupňů bojové pohotovosti, vytváření nových týlových svazků, útvarů a zařízení, způsob jejich využití k zabezpečení zmobilizování vojsk a jejich zapojení do týlového zabezpečení operace.

Na základě zpracovaných plánů týlového zabezpečení se v týlové směrnici nebo ve výpisu z ní stanoví úkoly vojskům a orgánům týlu pro týlové a u týlových služeb technické zabezpečení operace. **Tuto směrnici podepisují velitel, náčelník štábu a zástupce velitele pro týl.**

K řešení a řízení všeobecných otázek činnosti týlu, jež se nezahrnují do týlové směrnice, zpracovává štáb týlu týlové na-

řízení, které **podepisuje zástupce velitele pro týl a náčelník štábu týlu**. Obsah týlové směrnice a týlových nařízení musí být stručný a jasný, vylučující možnosti jakýchkoli dohod.

Všechny plány, týlové směrnice, nařízení a další dokumenty se zpravidla zpracovávají tak, aby řešily týlové zabezpečení vedení operace jak s použitím jaderných, tak i konvenčních zbraní. Toho se dosahuje konkrétním stanovením jednotných směrů nebo prostorů soustředění hlavního úsilí týlu, týlových pásem, úkolů týlovým svazkům, útvarům a zařízením, sestavy týlu a složení jeho uskupení, jednotné organizace všech druhů týlového a u týlových služeb i technického zabezpečení vojsk, ochrany a obrany týlu, včetně jednotného systému součinnosti a velení týlu.

Stanovené úkoly vojskům a týlu se předávají a doručují technickými prostředky spojení, automatizovaným systémem velení, styčnými důstojníky, signály bojového velení předávané automatizovaným systémem velení a utajeným nebo šifrovaným spojením. V některých případech se tyto úkoly mohou předávat ústně přičemž se zpravidla ověřuje pochopení a doručená dokumentace. Za předání všeobecných úkolů týlu odpovídá štáb týlu, za předání úkolů týlovým svazkům, útvarům a zařízením plně odpovídají náčelníci, kterým jsou tyto prvky týlu podřízeny.

Jedním z důležitých požadavků kladených na zástupce velitele pro týl a náčelníka štábu týlu vyplývající z prověření správného pochopení plnění úkolů, je organizace součinnosti. Součinnost je nezbytná k tomu, aby podřízené přesně znali nejen

své úkoly, ale pochopili zámysl a způsob plnění rozhodujících otázek týlového zabezpečení nadřízeného stupně s případným variantním řešením. Toto zdaleka nemohou postihnout vydané týlové směrnice či nařízení. Proto organizace týlové součinnosti je velmi účinným prostředkem zabezpečujícím jednotnost chápání a plnění zásadních úkolů týlového a u týlových služeb i technického zabezpečení v plánované operaci.

Při zahájení, ale i v průběhu operace musí zástupce velitele pro týl cestou štábu týlu a náčelníků týlových služeb i speciálních vojsk a služeb získávat informace o vývoji situace. Ty pak včas analyzovat a přijímat příslušná rozhodnutí ke splnění úkolů týlového zabezpečení vojsk. V tomto směru má nezastupitelné místo štáb týlu, který musí o změnách situace včas připravit zástupci velitele pro týl, náčelníkovi štábu svého svazu i náčelníkovi nadřízeného štábu týlu přehled o konkrétní situaci a v potřebném rozsahu o ní informovat také náčelníky speciálních vojsk a služeb. Ve stanovených termínech připravovat a předkládat týlová souhrnná a situační hlášení.



Ve svém článku jsem se zmínil jen o některých zásadách plánování týlového zabezpečení. Vlastní plánovací a rozhodovací proces probíhá podle rozpracovaných metodik práce jednotlivých stupňů velení. Tato činnost je vždy časově omezena, a právě proto je z hlediska času a množství plněných úkolů velmi náročná, vyžaduje vysokou znalost a připravenost týlových funkcionářů.

Základní tendence rozvoje obrany na operačním stupni

Redakčně upravený a zkrácený obsah článku generálmajora I. F. Račoka, kandidáta vojenských věd, docenta a plukovníka V. M. Tolmačeva, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 2/1986.

Obrana na operačním stupni vznikla na začátku 20. století současně se zrodem frontových a armádních obranných operací a její vývoj byl začne složitý. Časem se rozšiřoval její obsah, byl složitější její charakter, zvětšoval se rozsah i hloubka, měla velké množství pásem, vyznačovala se aktivností a operační sestava vojsk byla hluboce členěná. V jejím budování vznikly nové prvky — systém obranných čar, rajónů a postavení, systém palby, systémy protitankové, protivzdušné a protivysádkové obrany, systém ženijních zátarasů a další. Změnily se cíle, úkoly, způsoby její přípravy a vedení. Cíle soudobých obranných operací jsou rozhodnější a způsoby jejich vedení jsou maximálně aktivní. Je zdokonalována operační sestava vojsk a způsoby soustřeďování sil a prostředků na směrech úderů nepřítele. Palebné ničení útočících vojsk nabývá na komplexním a hlubokém charakteru. Neustále je zdokonalováno její ženijní zabezpečení. Základní formou obrany na operačním stupni jsou obranné operace (sražení) armádních sborů, polních armád, skupiny armád, frontů.

Na změny podstaty a charakteru obrany na operačním stupni mají prvotně vliv nové prostředky boje, kvalitativní složení a organizační struktura vojsk, způsoby vedení útoku nepřítele a další faktory. Zdokonalování a rozvoj bojové techniky i zbra-

ni (zvýšení účinku, dálky střelby, přesnosti, mobility atd.) ovlivňují nejen palebné, úderné a manévrovací možnosti útočníka i vojsk v obraně, ale také členění obrany. Je značně hlubší, vyžaduje se její aktivnost a odolnost.

Analýza faktorů, které ovlivňují charakter soudobé obrany, svědčí o tom, že v průběhu jejího rozvoje se projevuje řada stálých tendencí, které vyžadují dokonalé studium a hodnocení při řešení problematických otázek teorie a praxe činnosti v obraně.

Autoři na základě analýzy a zobecnění zkušeností ze světových a současných lokálních válek, operační a bojové přípravy, rozvoje prostředků ničení a názorů zahraničních vojenských teoretiků, posoudí **tendence rozvoje obrany na operačním stupni ve válkách s použitím pouze konvenčních zbraní.**

Historické zkušenosti svědčí o tom, že vojska mohou přecházet do obrany podle plánu nebo vynuceně, na začátku nebo v průběhu války a připravovat ji předem nebo v krátkém čase v průběhu úderů, které zahájil nepřítel mimo přímý dotyk s ním, nebo v dotyku s hlavními údernými uskupeními.

Zkoumáním obranných operací Velké vlastenecké války umožnilo zjistit stálou ten-

denci k narůstání možností obrany na operačním stupni, což vytvořilo podmínky k určování rozhodnějších cílů. Např. v prvním období války v důsledku značné převahy německých fašistických vojsk v množství a kvalitě sil i prostředků v obranných operacích frontů a vševojskových armád bylo dosahováno takových omezených cílů, jako zabránění průlomu nepříteli k dosažení velkých a důležitých průmyslových a administrativních politických center (obrana Západního frontu u Moskvy atd.). Avšak i v té době konečným cílem obrany byl přechod sovětských vojsk do protiótoku (bitva u Moskvy a Stalingradu). V následujících obdobích války měla obrana na operačním stupni rozhodnější úkoly — zničit nepřátelská uskupení, udržet důležité čáry (prostory, předmostí atd.) operačního významu, zabezpečit změnu v poměru sil a prostředků ve svůj prospěch a přechod vojsk do rozhodného útoku. To bylo možné v důsledku nepřetržitého zvyšování palebné síly a manévrovosti svazů i svazků, zdokonalování umění velel vojskům, růstu vojenského mistrovství a vytrvalosti sovětských vojáků.

Vědeckotechnický pokrok a jím způsobený kvalitativní zvrát v rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu umožnily v poslední době značné zvýšení možností obrany na operačním stupni. Soudobá obrana má obranně útočný charakter. Svazy a svazky v obraně jsou v současné době schopny čelit hromadnému palebnému působení a úderům silných obrněných uskupení nepříteli, úspěšně odrazet a za výhodných podmínek i zmařit útok. Mohutnými palebnými údery, úpornou obranou důležitých čar a prostorů spolu s vedením silných protiztečí a protiúderů, činností přepadových odřadů, výsadek a diverzních průzkumných skupin v týlu útočících vojsk, je možné způsobit nepříteli takové ztráty, které ho donutí zastavit aktivní činnost a obránci umožní přejít do rozhodného útoku.

Hlavním obsahem soudobé obrany na operačním stupni je boj s raketovými, dělostřeleckými, leteckými a tankovými uskupeními nepříteli, s objekty jeho vysoce přesných zbraní, aeromobilními vojsky a vzdušnými výsadky. V jejím členění má důležitou úlohu organizace systému protivzdušné, protitankové a protivýsadkové obrany.

Ve způsobech vedení soudobých obranných operací se stále více projevuje **tendence zvýšení úlohy a efektivity ničení**

nepřítele ke zmaření připravovaného nebo zahájeného útoku. Tato tendence vznikla v letech Velké vlastenecké války, kdy v řadě frontových obranných operací byla včas připravována a uskutečňována palebná (dělostřelecká a letecká) protipřiprava. Avšak omezené možnosti dělostřelectva a letectva v té době předurčovaly její malou hloubku, krátkou dobu (30—40 minut), nedostatečnou šířku úseků (6—10 km) a použití jen části palebných sil a prostředků svazu. Proto její výsledky neměly rozhodující vliv na průběh a výsledek obranného sražení. V nejlepším případě byla uskutečňována k oddálení přechodu do útoku uskupení nepříteli a k oslabení síly úderu (kurská obranná operace vojsk Středního a Voroněžského frontu — 5. 7. roku 1943).

Rostoucí bojové možnosti různých druhů ozbrojených sil i druhů vojsk rozšíření sféry jejich působení umožňují obránci uskutečňovat mohutné palebné ničení úderných uskupení nepříteli do zahájení a v průběhu útoku do celé hloubky jeho operační sestavy. V souladu s koncepcemi „kombinovaná vzdušná pozemní operace (sražení)“ americké armády a „boj s druhými sledy“ ozbrojené síly NATO předpokládají hluboké palebné ničení na dalekých přístupech k obraně (v prostorech soustředění, rozmístění, rozvíjení nepříteli). Při plnění tohoto úkolu je doporučováno široce využívat úderů letectva a raket, dalekonosného dělostřelectva, průzkumných a palebných systémů i prostředků vysoce přesných zbraní (zvláště k ničení jaderných zbraní, průzkumných prostředků, REB, PVO, míst velení a také k boji se zálohami i druhými sledy).

V soudobých obranných operacích v obecném obsahu a organizaci palebného ničení útočnicka budou mít prvořadý význam údery na jeho důležité místa a prostředky velení vojskům a zbraním k jeho dezorganizaci, na hlavní prostředky jaderného a palebného ničení nepříteli k výraznému oslabení jeho možností útoku a vytvoření výhodných podmínek k další činnosti vojsk v obraně. Údery na důležité objekty mohou být vedeny v celkovém systému palebného ničení zejména v průběhu palebné protipřipravě nebo palebného ničení při přesunu a rozvíjení vojsk nepříteli, a to v závislosti na jejich zjištění a v součinnosti s opatřeními REB.

V průběhu vedení obrany v současných podmínkách je dezorganizace velení vojskům a zbraním, ničení prostředků jaderného a palebného působení nejdůležitějším úkolem v boji s útočícím nepřítelem.

V rozvoji obrany na operačním stupni je sledována jasná **tendence ke ztvrdnutí**

její hloubky. Historické zkušenosti svědčí o tom, že s narůstáním možností sil a prostředků průzkumu, palebné i úderné síly, pchyblivosti a manévrovosti vojsk v útoku je neustále zvětšována také hloubka obrany.

Mezi světovými válkami byly armády velkých států hromadně vyzbrojovány dalekonosným a protitankovým dělostřelectvem, tanky a letectvem. K plnění úkolů hlubokého boje i operace byla vytvářena tanková, mechanizovaná a vzdušná výsadková vojska. Letectvo efektivněji působilo na objekty, které byly rozmístěny nejen v taktické, ale i v operační hloubce. Útočník měl dostatek palebné i úderné síly k vedení hlubokých úderů na řadě směrů současně. Ve snaze jím čelit byla obrana na operačním stupni stále hlubší, měla značné množství pásem, narostl počet a síla sledů a záloh. Potvrzuje to i zkušenosti z Velké vlastenecké války. Když na podzim a v zimě roku 1941 u Moskvy byla hloubka obrany na operačním stupni 30–50 km (někdy více), pak v létě roku 1943 u Kurska již vzrostla na 150–200 km. V dalším, ve frontových operacích dosahovala 200 km, armádních do 70 km, tj. její hloubka se zvětšila 3–5násobně.

Rozvoj raketových jaderných zbraní, zvětšení dosahu konvenčních prostředků ničení, vznik vysoce přesných zbraní v armádách států NATO a jako důsledek možnost současného působení útočníka do celé operační hloubky jsou základem předpokladu dalšího jejího růstu. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení armád států NATO, může hloubka obrany skupiny armád dosáhnout 300 km, polní armády 200 km, armádního sboru 140 km a divize 60 km. (Zřejmě tyto ukazatele nejsou hranicí.) Snaha dosáhnout ještě vyšší pevnosti obrany může vést k dalšímu zvětšení její hloubky. Šířka pásem obrany svazků a svazů, ve spojitosti s růstem jejich palebných a manévrovacích možností, má také tendenci ke zvětšení, i když na důležitějších směrech mohou být její pásma značně menší než na jiných.

V rozvoji obrany na operačním stupni je sledována také **tendence k růstu množství obranných čar, rajónů a postavení, sklopujících do jednoho systému.** Již v první světové válce měla mnoho pásem a každé pásmo zahrnovalo několik postavení. Vytvořením čar a prostorů k jejich zaujetí svazky a útvary druhých sledů (záloh) a týlových pásem získala obrana operační hloubku. Další její zvětšení bylo charakteristické i ve Velké vlastenecké válce. V bitvě u Kurska obrana na operačním stupni byla poprvé plně rozvinuta v ope-

racích Středního a Voronežského frontu. Celková hloubka operační sestavy vojsk dosahovala 50–70 km, ženíjního vybudování terénu ve frontech 150–180 km a v armádách 40–50 km. Vševojskové armády prvního sledu připravily tři pásma obrany: hlavní, druhé a armádní.

Hlavní a druhé pásmo tvořily taktickou hloubku obrany, která dosahovala 15–20 km. Hlavní pásmo (hloubka 5–7 km) bránilo střelecké divize prvních sledů. Zahrnovalo tři postavení. Ve vzdálenosti 10 až 12 km od předního okraje bylo připravováno druhé pásmo obrany, které zaujímaly divize druhých sledů a 25–40 km od předního okraje bylo budováno armádní pásmo obrany, u frontů byly připravovány tři frontové obranné čáry. Kromě toho vojska budovala mezilehlá i příčná postavení. Každé postavení mělo hloubku 1,5–2 km a dva – čtyři zákopy, byly vytvářeny kryty pro živou sílu a bojovou techniku.

Hluboké členění obrany a existence silných druhých sledů a záloh umožňovaly v průběhu obranných sražení pevně bránit armádní pásma obrany i frontové čáry a nedovolit německým fašistickým vojskům průlom do operační hloubky.

Analýza potvrzuje, že se zvětšování dostřelu i mohutnosti prostředků ničení a úderných uskupení útočníka bude systémem obranných čar pásem a postavení dále zdokonalován. Je předpoklad, že vytvoří výhodné podmínky pro rozvinování vojsk přisunovaných z hloubky a jiných úseků, vedení protiztečí i protitúderů a v případě vniknutí se nepříteli zabezpečí jejich úpornou obranu. Proto můžeme předpokládat, že také v budoucnosti systémem obranných čar bude dále rozvíjen, a dovedné jejich rozmístění v terénu i dokonalejší ženíjní budování značně zvýší odolnost obrany.

Jednou z hlavních tendencí ke zdokonalování obrany na operačním stupni je zesílení vzájemné spojitosti a závislosti důležitých principů, jako jsou odolnost a aktivnost. Tato vzájemná spojitost se projevuje v tom, že odolnost obrany v soudech operacích v rozhodující míře může být dosaženo zvýšením aktivnosti vojsk v obraně, jejichž činnost nabývá stále více na obranno-útočném charakteru. Současně s tím, pevným udržením důležitých pásem (prostorů, postavení a čar) na směrech úderů útočícího nepřítel je souvztaženy předpoklady k efektivnímu a včasnému uskutečnění manévru bránci se vojsky, silami a prostředky ke spoehli-vému zničení uskupení útočníka, která byla zastavena před čarami (postaveními)

obranu, a k vedení protiztečů a protiúderů. Spojení odolnosti a aktivity umožňuje obránci efektivněji plnit své úkoly.

Odolnost a aktivnost obrany je zabezpečováno řadou faktorů, zvláště způsoby členění (uspořádání) obrany, uskupení vojsk a vedení obranné činnosti v souladu se vzniklou situací. V jednom případě budou uskutečňovány pevným udržením zaujatých postavení společně s protiztečemi vojsk z hloubky a ve druhém — použitím manévrových způsobů boje, ve třetím — jejich spojením. Způsoby obranné činnosti budou záviset na charakteru bojového úkolu, podmínkách terénu, množství sil, jejich bojeschopnosti a dalších. Nemenší význam mají i takové faktory, jako jsou správné stanovení prostorů a způsobů soustředění úsilí, vytvoření odpovídajících uskupení vojsk a jejich operační sestava, organizace a uskutečnění spolehlivého systému palby všech druhů a široký manévr silami a prostředky.

V rozvoji teorie a praxe obrany se projevuje i tendence k narůstání významu odolnosti nejen v taktické, ale i operační hloubce obrany. Jak potvrzují minulé války, útočník se vždy snažil zasadit podle možnosti co nejvíce sil do prvního úderu a obránce — nedopustit průlom a postup jeho sil do hloubky. Ve spojitosti s tím věnoval obránce hlavní pozornost upevnění taktické hloubky obrany, kde soustřeďoval hlavní úsilí vlastních vojsk. Vojenští teoretikové současné doby přikládají značný význam pevnému udržení jejího prvního pásma. Proto je taktická hloubka značně zvětšována a dnes např. v americké armádě dosahuje 50—60 i více kilometrů. Avšak vzhledem k rostoucím možnostem prostředků palebného ničení, manévrovosti a aeromobilnosti vojsk stále více pozornosti je věnováno zvýšení pevnosti operační hloubky obrany. Na cvičeních vojsk NATO byly v hloubce většinou rozvíjovány druhé sledy a zálohy armádních sborů, polních armád a skupiny armád. V jejich složení bylo často do 2/3 vojsk v obraně. Kromě toho byly v hloubce rozmístovány i další prvky operační sestavy svazů. Všechny uvedené síly byly připraveny k vedení protiúderů nebo k úpornému bránění obranné čáry v hloubce a k zabezpečení narůstání odporu proti útočníkovi, aktivity i odolnosti, a to jak obrany na taktickém, tak i operačním stupni.

Hlavním v obraně bylo a nadále zůstane umění soustřeďování sil a prostředků na hlavní směrech. Při řešení tohoto problému nabývá na významu tendence k **vytváření pevné obrany a mohutných uskupení vojsk na nejebezpečnějších**

směrech, a to nejen včasnou organizací, ale v řadě případů i jejich prisunutím z hloubky i podél fronty, zvláště v průběhu obranných sražení. Podle amerických názorů je právě toto obsahem pojmu tzv. aktivní obrany. Jeho podstata je v tom, že do zahájení útoku nepřítel, kdy jeho zámysl nebyl zjištěn, jsou k udržení obsazených postavení a k zdrcující činnosti použity jen minimální síly a prostředky a hlavní jsou rozmístěny ve stanovených prostorech poměrně rovnoměrně v celém pásmu. Se zahájením útoku a s postupným zjišťováním směru hlavního úderu útočníka, uskutečněním rychlého manévru vojsky na tento směr vytvoří obránce potřebné hustoty a výhodný poměr sil a prostředků.

Tímto způsobem vytvářená uskupení, jak potvrzují autoři této koncepce, umožňují obránci čelit hlubokým čelním úderům sil útočníka v převaze a utajeně narůstající úsilí obrany na nebezpečných směrech, zjištěných v průběhu sražení a také vyhnout se předčasnému soustředování i rozmísťování mohutných uskupení vojsk v obraně na směrech úderů útočníka a tím zabránit značným ztrátám. Tato tendence byla sledována i v průběhu Velké vlastenecké války. Např. obrana vojsk 3. ukrajinského frontu u jezera Balaton (březen roku 1945) vydržela mohutné úderů převahy sil obrněných uskupení německých fašistických vojsk a dosáhla svého cíle přesnou organizací a uskutečněním přeskupení velkého množství vojsk na nebezpečných směrech a jejich aktivní činnosti.

Složitost včasného stanovení směru hlavního úderu útočícího nepřítel a možnosti jeho přenesení v krátké době z jednoho směru na druhý je podmíněno růstem bojového složení druhých sledů a záloh. V obranných operacích prvního období minulé války byla operační sestava vojsk většinou vytvářena v jednom sledu s vyčleněním nevelké zálohy. Např. Severozápadní front v červenci roku 1941 měl operační sestavu v jednom sledu, ve kterém bylo 16 divízi a do zálohy byly vyčleněny jen čtyři svazky, což způsobilo, že obrana frontu nebyla dost silná a nepřítel ji prolomil. Jiná situace byla v obranných operacích u Moskvy a Stalingradu, kde fronty a armády měly v záloze již 40 % vojsk. To do značné míry podmiňovalo vyčerpání útočného potenciálu nepřítel a jeho zničení. V následujících obranných operacích operační sestava frontů a armád byla většinou ve dvou sledech. Voroněžský front v bitvě u Kurska měl ze šesti armád dvě ve druhém sledu a ve vševojskové záloze tři sbory (z nich

dva tankové). 13. A Středního frontu měla v hloubce obrany do dvou třetin sil.

Analýza operační sestavy vojsk v obranných operacích minulé války svědčí o tom, že sestava je v mnoha směrech závislá na předpokládané síle úderu útočící strany. Čím silnější byla její uskupení, tím byla hlubší obrana.

V soudobých podmínkách k ochraně vojsk v obraně před zničením taktickými jadernými prostředky a palbou dělostřelectva je účelné vytvářet před první obrannou čarou **zabezpečovací pásmo (pásmo příkrytí), které se stává stále důležitějším prvkem systému obranných čar.** Je výhodné toto pásmo organizovat nejen v obranných operacích počátečního období války, při plánované přípravě obrany mimo dotyk s nepřítelem, ale i v průběhu bojové činnosti.

Zkušenosti z minulé války potvrzují, že zabezpečovací pásmo umožňuje na začátku obranné operace vyloučit působení značné části palebných prostředků nepřítele na hlavní síly svazů prvního sledu a také získat čas k zesílení obranných uskupení vojsk na předpokládaných směrech jeho úderů a k přípravě obrany na výhodných čarách v hloubce hlavními silami.

Není-li vytvářeno zabezpečovací pásmo, vzniká problém volby prostoru soustředění hlavního úsilí vojsk operačního svazu. Nevznikají pochybnosti, že soustředováním hlavního úsilí na předsunuté obranné čáře je současně dosahováno účasti značného množství vojsk a prostředků ničení k odrazení prvních úderů útočícího nepřítele. Avšak v tomto případě budou do značné míry pod úderu hlavních palebných a zvláště taktických jaderných prostředků útočníka. Kromě toho, překvapivý úder nepřítele může způsobit rychlý průlom předsunuté obranné čáře s následným rozvíjením úspěchu do hloubky. Proto převládajícím může být soustředování hlavního úsilí obránce ne na předsunuté obranné čáře, ale v hloubce, např. na postavení divizních nebo sborových záloh nebo jiných čarách. V řadech mnoha zahraničních armád jsou uváděny i další varianty soustředování úsilí, zejména při organizaci mobilní obrany. Při řešení této otázky je důležitý tvůrčí přístup s přihlédnutím ke konkrétní situaci. Je možné konstatovat, že dostatek silných druhých sledů a záloh v hloubce značně napomáhá zvýšení aktivity obrany a umožňuje plnit úkoly při odrazení nepřátelského útoku s použitím obranno-útočných způsobů činnosti.

Možnost soustředování vojsk na nejdůležitějším směru v průběhu obranné ope-

race posiluje **tendenci k narůstání úlohy manévru v obraně.** Je uskutečňován zpravidla k vytváření převahy sil a prostředků na rozhodujících směrech ke zvýšení odolnosti i aktivity obrany, k rychlé změně v poměru sil a prostředků ve svůj prospěch, narůstání úsilí a vedení protiztečí i protiúderů. Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že síla soudobé obrany společně s efektivním palebným ničením útočícího nepřítele spočívá ve vysoké aktivitě a pohyblivosti vojsk, ve včasné i úplné využití jejich bojových a manévrových možností. Soudobá obrana může úspěšně vzdorovat převaze nepřítele s využitím manévru palbou, vojsky (silami), prostředky a zátarasy. Přitom v podmínkách zvýšení rychlosti bojové činnosti se výrazně projevuje otázka zkracování doby na její vedení. Široký manévry silami a prostředky může být uskutečňován nejen druhými sledy a zálohami, ale také vojsky ze směrů, na kterých nepřítel nevede aktivní činnost. V letech Velké vlastenecké války tento manévry nabýval stále více na významu. Např. v listopadové obranné operaci Západního frontu na moskevském směru dovedný a smělý manévry silami a prostředky podél fronty a z hloubky sehrál důležitou úlohu při zmaření plánů nepřítele obejít Moskvu ze severu a jihu. V dalším období války měl rozhodující vliv na průběh a výsledek většiny obranných operací. Úspěšnému uskutečňování napomáhalo to, že byl veden ve vyšším tempu než útok nepřítele.

V soudobých podmínkách k boji s nepřátelskými mobilními uskupeními, které se vklínily do operační hloubky obrany, mohou být úspěšně využívány vysoce pohyblivé tankové a mechanizované útvary a svazky, vzdušné výsadky a bojové vrtulníkové jednotky.

V současné době plně platí **tendence ke zvyšování významu protiúderů při zabezpečování aktivity a odolnosti obrany na operačním stupni.** V obranných operacích prvního období minulé války nemohla značná část protiúderů podstatně ovlivnit jejich úspěšný výsledek. Malá efektivnost protiúderů byla podmíněna ztrátou strategické iniciativy, převahou sil a prostředků nepřítele, nedostatky v jejich přípravě a uskutečnění. Vojska vedla protiúderu v širokých pásmech, neměla dostatečně operačně taktické hustoty a dostatečnou dělostřeleckou i leteckou podporu. I přesto, v řadě operací byl nepřítel nucen přemísťovat síly z hlavních směrů a přeskupovat vojska. Protiúderu udržovaly nebo zpomalovaly postup německých fašistických vojsk.

V obranných operacích druhého a třetího období války se umění připravovat a uskutečňovat protiúderů značně zvýšilo a mělo velký význam v aktivnosti, odolnosti obrany na operačním stupni a v úspěšném dosažení jejich cílů. Protiúderů u Kurska byly připravovány včas a v několika variantách s přihlédnutím k možnému charakteru činnosti nepřítele. Výsledek jejich uskutečnění (6. a 12. července roku 1943) znamenal přelom v situaci a nepřítel přestal vést další útočnou činnost.

V soudobých podmínkách budou protiúderů vedeny častěji a budou mít nejrozhodnější cíle. Je to podmíněno rostoucími palebnými a údernými možnostmi svazů a svazků, které s využitím výsledků hromadného palebného ničení uskupení nepřítele do celé hloubky jeho operační sestavy dokončí jejich zničení a vytvoří výhodnou situaci k přechodu do protitoku.

S rozvojem jaderných zbraní ještě více vzrostla úloha tanků a jiných obrněných vozidel, jako nevhodnějších prostředků vůči jejich ničivým faktorům. Mají možnost nejlépe využít výsledků vlastních palebných úderů. V současnosti se projevuje intenzivní proces doplňování vojsk tanky, BVP a další obrněnou technikou. V těchto podmínkách je značně rozvíjena **tendence k narůstání protitankové odolnosti soudobé obrany na operačním stupni**, která může úspěšně vést boj s mohutnými tankovými uskupeními nepřítele. Podle názorů velení americké armády musí útočník k dosažení úspěchu na směru hlavního úderu vytvořit pěti až šestinasobnou převahu sil a prostředků. Analýza zkušeností ze cvičení, která řídilo velení NATO v západní Evropě, a propočty svědčí o tom, že v pásmu útoku takového svazu jako je skupina armád, může být použito

kolem 4000 tanků, do 10 000 i více obrněných transportérů a BVP. Takové hromadné jejich použití, znásobené mohutnou palebnou silou soudobých svazů i svazků, nutí stranu v obraně vytvořit protitankovou obranu prakticky do celé operační hloubky, zabezpečit ji velkým množstvím soudobých protitankových prostředků a využít je společně s hromadným použitím minových a dalších zátarasů.

Značně jsou rozšiřovány prostředky boje s tanky. Společně s dělostřelectvem pokračuje proces naplňování vojsk PTRS, zvyšuje se množství vrtulníků palebné podpory, které jsou vybavovány protitankovými raketovými komplety. Jen v americké mechanizované divizi nové organizace bude více než 600 protitankových raketových kompletů (raket), 50 vrtulníků palebné podpory každý s 16 PTRS. V motorizované divizi NSR bude více než 2000 protitankových prostředků a granátometů.

V mnohých zahraničních armádách je věnována značná pozornost vývoji protitankových prostředků. Jsou vyráběny nové unifikované a efektivní samohybné raketové dělostřelecké protitankové prostředky, které spolehlivě ničí tanky a BVP útočníka na vzdálenost 5—6 i více km v podmínkách rádiového rušení a omezené viditelnosti. Současně s tím je zdokonalována kvalita nynějších protitankových prostředků — zvyšuje se délka i přesnost střelby a průbojnost. V armádách NATO jsou vytvářeny střely se samonaváděcími bojovými hlavicemi, rozšiřuje se rozsah kumulativních, zápalných střel a bojových hlavíc k minování na dálku. Zlepšení jejich kvantitativních i kvalitativních charakteristik zvyšují možnosti vojsk v obraně při boji s tanky, jejich efektivnost a snižují spotřebu munice.



Vlivem stálých změn v prostředcích ozbrojeného zápasu i způsobech útoku je zdokonalována také obrana na operačním stupni. Základem dosažení cílů obranných operací s použitím soudobých konvenčních zbraní je úpornost vojsk, pevné udržení nejdůležitějších prostorů (čar) a vysoká aktivnost všech prvků operační sestavy, široký manévr palbou, vojsky, silami i pro-

středky, vedení mohutných palebných úderů, uskutečnění rozhodných a dokonale připravených protiztečí a protiúderů.

To jsou, podle našeho názoru, některé tendence rozvoje zdokonalování obrany na operačním stupni, které je zapotřebí dále studovat a zvažovat v praktické činnosti jak orgánů velení, tak vojsk.

z kapitalistických armád

Plukovník Ing. Miroslav Veselka

Vývoj a současný stav plánování cílů pro jaderné zbraně USA a NATO

(Pokračování z VM č. 6/1986)

Přes veškeré úsilí, které Spojené státy americké vyvinuly v průběhu šedesátých let k zachování strategické převahy nad Sovětským svazem, se celosvětový poměr sil nadále vyvíjel ve prospěch socialismu a pokroku. Vojenskostrategická koncepce „pružné reakce“ byla v USA kritizována za to, že je málo aktivní a jen reaguje na iniciativu SSSR. Zkušenosti z Vietnamu ukazovaly, že dosud uplatňovaný strategicko-operační princip „dvě a půl války“ (vyžadoval, aby USA byly schopny vést současně dvě velké války, pravděpodobně v Evropě a Asii, a jednu malou na některém jiném válčišti) přeceňoval vojenskou připravenost Spojených států amerických. Zároveň rozvoj strategických prostředků jaderného napadení v SSSR pokročil tak daleko, že USA by se ani v případě úspěšného uskutečnění překvapivého prvního jaderného úderu nevyvarovaly zdrucující odvetě. To byly hlavní příčiny, proč Nixonova administrativa ihned po převzetí vlády přistoupila k vypracování a posléze přijetí nové vojenskostrategické koncepce

„realistického odstrašování“. Současně s její tvorbou byla přepracována i metodika plánování cílů pro strategické útočné síly USA.

21. 1. roku 1969, den po uvedení do funkce, nový poradce prezidenta pro otázky národní bezpečnosti H. Kissinger nařídil vypracovat studii, která by přehodnotila strategickou situaci USA a stanovila požadavky na změny ve vojenské doktríně i ve výstavbě ozbrojených sil. Na základě této studie, dokončené v březnu roku 1969, Kissinger požádal prezidenta, aby Pentagonu nařídil připravit pružnější plány použití strategických útočných sil, než předpokládala všeobecná jaderná válka. Nixon svému poradci vyhověl a ministerstvo obrany přistoupilo k vypracování zásad pro vedení tzv. strategické jaderné války. Výstavba a použití strategických útočných sil USA v ozbrojeném konfliktu tohoto typu se měly řídit strategicko-operačním principem „strategické dostatečnosti“.

Jeho charakteristiku veřejně poprvé podal Nixon ve své zprávě o zahraniční politice, kterou přednesl v Kongresu 17. 2. roku 1970. Tehdy řekl: „Má být prezidentovi pro případ jaderné války ponechána pouze jediná volba, spočívající na vydání rozkazu k hromadnému zničení civilního obyvatelstva protivníka s vědomím, že po něm bude následovat hromadná odvěta vůči americkému obyvatelstvu? Má být princip „zaručeného zničení“ jediným měřítkem naší schopnosti reagovat na různé druhy ohrožení, s nimiž se můžeme setkat?“

O rok později, při stejné příležitosti, k tomu Nixon dodal: „Musíme zajistit, abychom měli prostředky a zásady jejich použití, které nám budou poskytovat alternativní možnosti volby, odpovídající charakteru a úrovni konfliktu. To znamená mít připraveny takové plány a takový systém řízení a velení, které by nám umožňovaly zvolit a realizovat vhodnou odvetu (rozuměj útok), aniž bychom museli přikročit k hromadnému ničení.“

Americké ministerstvo obrany se zpočátku stavělo s určitým odporem vůči pokynům Bílého domu, které považovalo za vměšování do své kompetence. V létě roku 1971 se však i někteří jeho pracovníci začali více zajímat o možnosti pružnějšího zpracování jednotného plánu integrovaných operací. Jími zhotovené studie potvrzovaly, že v případě zahájení strategické jaderné války by existence několika možností volby, předpokládajících omezené použití strategických jaderných zbraní a vyhýbajících se neomezenému ničení, mohla uchránit i americká městská a průmyslová centra před odvetou. Analytické práce byly dokončeny vyhlášením memoranda o národní bezpečnosti — NSDM (National Security Decision Memorandum) č. 242, které prezident Nixon podepsal 17. 1. roku 1974.

V memorandu se nařizovalo, aby byly vypracovány a do jednotného plánu integrovaných operací začleněny další „varianty omezeného použití jaderných zbraní, které by Spojeným státům americkým umožnily vést výběrové jaderné operace“. Při plánování úderů se měla zvýšená pozornost věnovat ničení vojenských cílů v SSSR. Toto opětovné zdůraznění však bylo spíše deklarativní než skutečné, protože již SIOP-62 většinu objektů vojenského charakteru obsahoval, a to i v době uplatňování principu „zaručeného zničení“. Novým aspektem memoranda bylo rozhodnutí zahrnout mezi cíle i průmyslová zařízení, která by mohla rozhodujícím způsobem přispět k poválečné obnově Sovětského svazu. Dále se nařizova-

lo, že USA si v průběhu strategické jaderné války „musí ponechat některé životně důležité cíle v SSSR pro následné údery“ jako prostředek k jeho vydráždění.

Memorandum NSDM-242 nakonec pověřovalo ministra národní obrany, aby zabezpečil zpracování a vydání směrnice „Zásady použití jaderných zbraní“ (NUWEP — Nuclear Weapons Employment Policy). Tento dokument podepsal ministr obrany Schlesinger 4. 4. roku 1974 a později byl zpravidla označován jako NUWEP-1.

NSDM-242 a NUWEP-1 vytvářely rámec, který umožnil společnému štábu náčelníků vydat podřízenému společnému štábu pro strategické plánování nařízení ke zpracování nového jednotného plánu integrovaných operací. Výsledný dokument nesl označení SIOP-5 a na operační platnosti nabyl 1. 1. roku 1976. Zahrnoval kolem 25 000 cílů rozdělených do čtyř kategorií: sovětské jaderné síly, síly všeobecného určení Varšavské smlouvy, střediska politického a vojenského vedení a sovětskou ekonomickou základnu. Nejsložitějším problémem zpracovatelů bylo splnit požadavek NUWEP-1, aby vyčleněné síly byly schopny v případě globálního jaderného útoku zničit 70 % objektů tzv. ekonomické obnovy v SSSR. Po důkladné analýze byly zpracovány modely a tabulky, které porovnávaly zdroje a produkci sovětské ekonomiky a hodnotily jejich význam a zranitelnost. Z vybraných cílů ekonomického charakteru a objektů zahrnutých do ostatních tří kategorií, byla vedle plánu globálního jaderného útoku vypracována řada variant použití strategických jaderných zbraní k jejich zasazení proti cílům jedné nebo několika kategorií.

Přes vyšší pružnost, které tak v jaderném plánování bylo dosaženo, svědčil požadavek na zničení 70 % objektů ekonomické obnovy SSSR o tom, že ani Nixonova administrativa nepřekročila meze „zaručeného zničení“.

O kvalitativní změnu v této oblasti vojenské doktríny USA se pokusila až další vláda pod vedením prezidenta Cartera a ministra obrany Browna. Prvním konkrétním projevem jejich úsilí bylo prezidentské memorandum o přehodnocení situace PRM-10 (Presidential Review Memorandum). Dokončeno bylo koncem června roku 1977 a spolu s příslušnými podkladovými materiály je vládní skupina za předsednictví Brzezinského projednávala 7. července téhož roku.

Memorandum kritizovalo předcházející vlády za to, že dopustily vyrovnání poměru sil ve strategických jaderných zbra-

ních mezi USA a SSSR. Z hodnocení výsledků případné strategické jaderné války mezi oběma velmocemi vyvozovalo závěr, že za dané situace by žádná z válčících stran nemohla být přesvědčivě označena za vítěze. Obě strany by byly údajně schopny dosáhnout „vzájemného zaručeného zničení“ (Assured Mutual Destruction). Ze tohoto stavu Carterově administrativě nezbývalo, než potvrdit platnost memoranda NSDM-242 a Zásad použití jaderných zbraní NUWEP-1, ale jen do té doby „pokud nebudou vypracovány další pokyny pro uspořádání strategického postavení USA“. Tyto pokyny byly hlavním obsahem prezidentského rozhodnutí PD-18 (Presidential Decision) nazvané „Státní strategie USA“. Vytvoření materiálních předpokladů pro kvalitativně nové plány použití jaderných zbraní mělo být zabezpečeno výstavbou ponorek na jaderný pohon s řízenými střelami Trident, přezbrojením řízených střel Minuteman-3 vícenásobnými jadernými hlavicemi Mark-12A, vývojem řízených střel s plochou dráhou letu a přípravami k výrobě a zavedení pozemních strategických řízených střel MX. V návaznosti na tento rozsáhlý program směrnice PD-18 nařizovala kromě jiného zpracovat „Přehled o politice plánování cílů pro jaderné zbraně“ — NTPR (Nuclear Targeting Policy Review).

V tomto dokumentu, dokončeném v prosinci roku 1978, se objevilo několik nových důležitých závěrů. Jeho prvořadým požadavkem bylo, aby pro síly k plnění úkolů stanovených jednotným plánem integrovaných operací byl zajištěn dokonalejší, spolehlivější a odolnější strategický systém velení, řízení, spojení a vojenského zpravodajství — C3I (Command, Control, Communication and Intelligence System). Vlastní jednotný plán integrovaných operací měl obsahovat ještě více variant, které by poskytovaly strategickým útočným silám větší pružnost při ničení cílů, než mají dosud“. Konkrétně se navrhovalo, aby se relativně menší důraz kladl na zničení sovětské ekonomické základny. Větší pozornost se naopak měla věnovat „zdokonalení účinnosti útoků na vojenské cíle v SSSR“. Přehled NTPR od příštích plánů zároveň požadoval, aby lépe odrážely politické aspekty plánování cílů pro jaderné zbraně. Jeden z činitelů Bílého domu k tomu uvedl: „Některé cíle mají pro Moskvu větší psychologický význam než jiné a my bychom měli začít uvažovat o tom, jak naše strategické síly z tohoto hlediska využít“. Navrhované změny byly proto zaměřeny na zneužívání obav SSSR např. z ohrožení zdrojů a zásob potravin, z úderů na sovětská vojska a vojenské ob-

jekty na Dálném východě a tím ze zvýšení zranitelnosti Sovětského svazu případným čínským útokem apod. Takový systém politického vydírání měl přinutit Sovětský svaz, aby v případě strategické jaderné války přistoupil na Spojenými státy zvolený stupeň eskalace, případně aby došlo k ukončení konfliktu za situace výhodné pro USA. Zcela nový byl návrh variant použití strategických útočných sil umožňujících s různou intenzitou vést úderu proti rozličným oblastem SSSR, popřípadě je na některé oblasti nevést vůbec. Realizace těchto variant měla zvýšit naději USA na možnost vzniku regionálních nepokojů v SSSR v průběhu a po skončení konfliktu.

„Přehled o politice plánování cílů pro jaderné zbraně“ — NTPR byl východiskem pro vydání nové prezidentské směrnice navržené ke schválení již začátkem roku 1979. Vzhledem k silné opozici, především v ministerstvu zahraničí, došlo k jejímu podepsání až v červenci téhož roku pod označením PD-59.

Prezidentská směrnice PD-59 přinesla do systému plánování cílů pro jaderné zbraně tři nové prvky:

1. V oblasti ničení ekonomických cílů přenesla důraz z objektů důležitých pro ekonomickou obnovu SSSR na cíle ekonomické infrastruktury podporující válečné úsilí. Pro americké odborníky bylo údajně obtížné určit jak by mohl být proces obnovy po rozsáhlém jaderném útoku zahájen, jak by pokračoval a tedy i jak jej zpomalovat.

2. Vedle v míru připravených variant jaderných úderů měly být v průběhu války vypracovávány varianty další, umožňující zničení nově zjištěných cílů. Předpokládalo se, že před zahájením války by došlo k rozsáhlým přesunům sovětských konvenčních sil a k přemístění značné části politického i vojenského vedení. K jejich zjištění směrnice PD-59 požadovala vývoj nových průzkumných družic a dalších systémů průzkumu, které by v reálném čase zabezpečovaly podklady pro rychlou změnu plánování cílů.

3. Směrnice PD-59 konstatovala, že zavedený strategický systém velení, řízení, spojení a vojenského zpravodajství (C3I) by nezabezpečil vedení strategické jaderné války většího rozsahu. Proto nařizovala, aby „zdokonalování strategických útočných sil bylo doprovázeno modernizací systému C3I“. Uvedený úkol řešily i jiné dokumenty, především prezidentské směrnice PD-53 a PD-58.

Směrnice PD-59 rovněž opravňovala ministra obrany Browna, aby vydal nové „Zásady použití jaderných zbraní“, které byly později označovány jako NUWEP-2 nebo NUWEP-80. Nově vypracované zásady plně respektovaly návrhy uvedené v „Přehledu o politice plánování cílů pro jader-

né zbraně“ NTTPR a úkoly vyplývající ze směrnice PD-59. Při úpravách plánu SIOP-5 dostávalo přednost ničení sovětských jaderných i konvenčních sil, středisek politického i vojenského vedení, v kategorii ekonomických cílů byl kladen důraz na objekty podporující válečné úsilí SSSR.

Etapu uplatňování vojenskostrategické koncepce „přímé konfrontace“

Neúspěšnost vojenskostrategické koncepce „realistického odstrašování“, při jejímž uplatňování se Spojeným státům americkým nepodařilo ani obnovit strategickou převahu nad SSSR, ani zastavit růst světového revolučního hnutí, vedla Reaganovu administrativu k vypracování nové vojenskostrategické koncepce „přímé konfrontace“. Je v podstatě výstěním ostřejšího protisocialistického kursu americké vojenské politiky, zahájeného již Carterem. Základem koncepce je teorie „prodlouženého odstrašování“. Vyžaduje, aby riziko eskalace od konvenční války přes použití jaderných zbraní na válčišti až k zasazení strategických útočných sil USA bylo co nejmenší. Proto mají americké ozbrojené síly na jedné straně disponovat pro případnou válku co nejširším počtem eskalačních stupňů a na druhé straně současně zabezpečit, aby politických cílů války bylo dosaženo na co nejnížší úrovni ozbrojeného konfliktu, popřípadě jej ukončit za situace výhodné pro USA. Odklad jaderné výměny na strategické úrovni má Spojeným státům americkým umožnit vyhnout se velkým ztrátám vlastního obyvatelstva a ekonomického potenciálu, nebo je alespoň co nejvíce oddálit.

Pokud by se Spojeným státům americkým nepodařilo omezit jaderný konflikt na Evropu, mají být připraveny k vedení dlouhodobé války s odstupňovaným použitím strategických jaderných zbraní. Odstupňování má být vyvážené, tzn. že v jakékoli fázi eskalace se předpokládá ponechat protivníkovi část hodnotných zdrojů a objektů, které zůstanou ohroženy. Obava o tyto zdroje a objekty má přimět protivníka, aby nepřekročil americkým velením zvolený eskalační stupeň, popřípadě aby přistoupil na ukončení konfliktu za podmínek výhodných pro USA. V každém okamžiku takové války mají mít Spojené státy americké k dispozici dostatečnou zálohu strategických prostředků jaderného napadení, které by umožnily uskutečnit poslední, zničující úder proti „nejhodnotnějším cílům“, tj. proti hustě obydleným centrům Sovětského svazu a ostatních socialistických států.

To jsou hlavní výsledky přehodnocování americké politiky plánování cílů pro ja-

derné zbraně, zahájeného Reaganovou vládou na jaře roku 1981 pod řízením náměstka ministra obrany pro politiku Freda Ikheho. Výchozími dokumenty, které řeší současný americký přístup k použití prostředků jaderného napadení, jsou „Základní plán zabezpečení a použití jaderných zbraní“ (Nuclear Weapons Employment and Acquisition Master Plan) a národní bezpečnostní směrnice (National Security Decision Directive — nahrazovala prezidentskou směrnici PD-59) č. 13 z října roku 1981. Na jejich základě ministr obrany Weinberger vydal v červenci roku 1982 nové „Zásady pro použití jaderných zbraní“ s označením NUWEP-82. Pokyny stanovených v těchto dokumentech využil společný štáb pro strategické plánování k tvorbě jednotného plánu integrovaných operací SIOP-6, který se rozpracovává od října roku 1983. Jde v podstatě o novelizaci do té doby platného plánu SIOP-5D, vynucenou především zavedením řízených střel Trident-1 a řízených střel s plochou dráhou letu do výzbroje strategických útočných sil USA. I když podrobnosti o plánu SIOP-6 nejsou zatím zveřejňovány, lze na základě dlouhodobých porovnání a vzhledem ke skutečnosti, že akční politika plánování cílů bývá jen zřídka ovlivňována politikou deklarací, předpokládat, že rozdíly mezi SIOP-6 a SIOP-5 budou minimální.

Počet vedených hlavních potenciálních cílů se zvýšil z 25 000 v roce 1976 až na 40 000 v roce 1983. Jsou rozděleny do čtyř základních kategorií:

1. Sovětské jaderné síly — asi 2000 objektů (pozemní strategické řízené střely, řízené střely středního dosahu, řídicí a odpalovací střediska, sklady speciální munice, letiště letounů-nosičů, základny ponorek vyzbrojených strategickými řízenými střelami).

2. Konvenční ozbrojené síly Varšavské smlouvy — asi 20 000 objektů (místa dislokace, plánované prostory soustředění po poplachu, letiště letectva s konvenční výzbrojí, sklady munice a materiálu, komunikační uzly apod.).

3. Sovětské politické a vojenské vedení — asi 3000 objektů (válečná stanoviš-

tě státních řídicích orgánů, hlavní polní velitelská stanoviště, spojovací systémy apod.).

4. Ekonomická základna SSSR (celkem asi 15 000 objektů), která se dle významu dělí na průmysl podporující válečné úsilí (municiční závody, továrny na výrobu bojové techniky a materiálu, rafinérie ropy, opravárenské závody apod.) a na průmysl přispívající k ekonomické obnově (doly, ropná pole, ocelárny, hliníkárný, elektrárny, cementárny apod.).

Vedle základní kategorie cílů existují i kategorie vedlejších cílů, zahrnující především hustě obydlená centra v SSSR a důležité objekty na území s ním spjatými i neangažovaných zemí.

Strategické útočné síly USA nejsou schopny pokrýt všechny vedené cíle. Proto jednotný plán integrovaných operací zahrnuje řadu variant zasazení strategických útočných sil a jaderných sil na válčišti k ničení objektů vybraných buď z jedné, nebo z několika kategorií cílů. Skladba plánovaných variant je závislá na významu, který dané politické vedení státu přikládá jednotlivým kategoriím. Současné pojetí strategické jaderné války, jako války odstupňované a dlouhodobé, nedává přednost žádné z nich. Vyžaduje, aby řídicí státní orgány USA měly možnost „pružné volby“ (Flexible Option) mezi různými variantami, které by umožnily použít strategické útočné síly úměrně vzniklé situaci, tj. proti cílům, které jsou k dosažení vítězství v daném okamžiku nejdůležitější.

Obecně je možné připravené varianty zasazení strategických útočných sil v průběhu eskalace strategické jaderné války rozdělit do čtyř skupin, a to varianty

— výběrových jaderných úderů (Selective Attack Options), které zahrnují plány napadení některých vojenských objektů na území SSSR vybraných podle stupně jejich důležitosti nebo podle prostoru jejich rozmístění (např. jen v evropské části SSSR nebo v blízkosti sovětských hranic se státy Středního východu),

— regionálních jaderných úderů (Regional Nuclear Options), které umožňují napadení sovětských ozbrojených sil působících v některé oblasti mimo území SSSR,

— omezených jaderných úderů (Limited Nuclear Options) zaměřené na současné

a odstupňované ničení vojenských sil a ekonomické základny Sovětského svazu,

— zadržovaných jaderných úderů (Withholds), které mají demonstrovat schopnost USA „pozdržet“ útoky proti dalším životně důležitým cílům protivníka a hrozbou jejich vedení dosáhnout požadovaného omezení konfliktu.

Mezi objekty zadržovaných úderů patří především hustě osídlená centra v SSSR a důležité, zvláště ekonomické cíle na území jeho spojenců. Aby byl Sovětský svaz schopen rozlišit zvolený stupeň eskalace a řídit vlastní úměrná odvetná opatření, je americké velení rozhodnuto „pozdržet“ i úderu proti vojenskému a politickému vedení SSSR a nezbytným průzkumným a spojovacím systémům. K vedení zadržovaných úderů se vylučuje odpovídající záloha prostředků jaderného napadení.

Základním předpokladem úspěšného vedení odstupňované strategické jaderné války je podle amerických názorů schopnost strategického systému velení, řízení, spojení a vojenského zpravodajství dlouhodobě zajistit řízení strategických útočných sil. Nedůvěra v tuto schopnost, popřípadě i jiné závažné vojenskopolitické okolnosti, by mohly vést vedoucí představitele USA k rozhodnutí zcela upustit od eskalace nebo ji brzo přerušit a uskutečnit globální jaderný útok (Major Attack Options).

Američtí odborníci předpokládají, že v případě globálního jaderného útoku na počátku strategické jaderné války by strategické útočné síly USA mohly napadnout, při zachování nezbytné zálohy, asi 8700 cílů. Na jaderné síly SSSR se plánuje vést asi 2000 úderů, proti konvenčním silám Varšavské smlouvy kolem 1600, na sovětská centra politického vedení a vojenského velení 700 a na ekonomickou základnu asi 4400 jaderných úderů.

I když tyto údaje podléhají s růstem počtu strategických prostředků jaderného napadení průběžným změnám, dokumentují jednoznačně, že hlavním objektem globálního jaderného útoku by vedle jaderných sil byla ekonomická základna SSSR a že politickým cílem USA ve strategické jaderné válce nadále zůstává vyřazení Sovětského svazu jako životaschopné společnosti.

Koaliční plány NATO na vedení omezené jaderné války v Evropě

Místo a úloha omezené jaderné války v Evropě (podle amerického dělení jaderné války na válčišti) ve strategických plánech USA zřetelně vyplývají z analýzy

teorie „prodlouženého odstrašování“, řešené v úvodu předcházející kapitoly. Podobně jako konvenční válka má i ona umožnit Spojeným státům americkým spl-

nit politické cíle války bez přímého zapojení území USA do ozbrojeného konfliktu. Tento požadavek je hlavním motivem amerického úsilí o „jaderné dozbrojení“ v Evropě i o zvýšení bojeschopnosti konvenčních sil NATO.

Základním dokumentem Severoatlantického paktu, podle něhož se má řídit případné zasazení jaderných sil na válčišti, je plán jaderných operací — NOP (Nuklear Operations Plan). Zpracovává jej odbor jaderné činnosti (Nuclear Activities Branch) při vrchním velitelství spojeneckých ozbrojených sil v Evropě (SHAPE). Předpokládá vedení omezené jaderné války ve dvou variantách: s odstupňovaným použitím jaderných zbraní nebo s vedením jaderného útoku na válčišti.

Řídící orgány NATO dlouhodobě usilují o rozpracování a oficiální přijetí zásad odstupňovaného použití jaderných zbraní. Pro jejich počáteční zasazení byla v roce 1970 schválena druhá upravená verze tzv. „Prozatímní politické směrnice pro počáteční taktické použití jaderných zbraní v NATO“ — PPG (Provisional Political Guidelines for the Initial Defensive Tactical Use of Nuclear Weapons by NATO). Pro jejich tzv. následné použití výbor pro plánování obrany v roce 1975 přijal „Zprávu o fázi II“. Oba dokumenty nepřinesly žádné metodologické řešení a vzhledem k neshodám v paktu se omezily na stanovení pouze vojenskopolitické platformy pro použití jaderných zbraní. Shodně konstatují, že počáteční i následné zasazení prostředků jaderného napadení musí vystavovat protivníka stále většímu riziku a donutit ho zastavit bojovou činnost a přistoupit na podmínky NATO. Jaderné úderů mají být proto v obou případech vedeny selektivně a odstupňovaně.

Jelikož v Severoatlantickém paktu zatím nejsou schváleny vlastní koaliční postupy, odstupňované použití jaderných zbraní na válčišti se metodologicky plně podřizuje americkým zásadám „řízené eskalace“. Její realizaci umožňují dvoustranné dohody mezi členskými státy paktu a USA.

Velení NATO shodně s americkými názory předpokládá, že počáteční použití jaderných zbraní by mělo charakter varovných úderů do odlehklých oblastí pevniny nebo přilehlých moří. Při následném použití by pravděpodobně byly respektovány tyto eskalační stupně:

— použití taktických obranných jaderných zbraní (jaderných min) ke krytí boků vlastních úderných uskupení a k přehrazování směrů útoku protivníka,

— omezené použití taktických a operačně taktických prostředků jaderného napadení pozemního vojska na vybrané cíle v taktické hloubce s následným použitím letounů-nosičů taktického letectva proti důležitým komunikačním uzlům a prisunovaným zálohám v operační hloubce,

— rozšířené použití taktických a operačně taktických prostředků jaderného napadení proti hlavním uskupením vojsk protivníka a tylovým objektům v celé bojové zóně,

— neomezené použití všech jaderných zbraní na válčišti, včetně vedení úderů řízenými střelami středního dosahu proti důležitým vojenským cílům v západní části SSSR.

Podle vývoje situace může eskalace probíhat pozvolna a postupně, může však dostat i rychlý spád, popřípadě budou některé eskalační stupně vynechány. Pružnost eskalace má být zabezpečena možností výběru mezi velkým počtem předem zplánovaných a v průběhu boje upřesňovaných „jaderných souborů“ (packages), definovaných jako „skupina jaderných zbraní určité mohutnosti, určená k použití v konkrétním prostoru, v omezeném časovém rámci na podporu taktického úkolu“. Jaderné soubory se mohou lišit a zahrnovat od malého počtu řízených střel nebo letounů-nosičů až po 100 i více taktických prostředků jaderného napadení s příslušnými náplněmi a cíli. Každý vyšší velitelský stupeň plánuje několik variant jaderných souborů. Podle situace pak mohou být využity jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci. Možnost vybírat si z připravených jaderných souborů poskytuje vrchnímu veliteli spojeneckých ozbrojených sil v Evropě údajně dostatečný prostor pro pružné řízení odstupňovaného použití jaderných zbraní. Nejnižším velitelským stupněm, který plánuje a řídí využití jaderných souborů, je armádní sbor. Předpokládá se, že jeden sborový jaderný soubor může zahrnovat 100 až 200 cílů v závislosti na úkolu, silách protivníka, terénu apod. Vedení úderů odpovídajících schválenému jadernému souboru řídí velitel, který jej zplánoval. Velitel armádního sboru může část svého souboru převést k využití na stupeň divize. Realizace jednotlivých jaderných souborů nebo jejich skupin může trvat několik hodin až jeden den.

Následné použití jaderných zbraní nemusí být vždy zahájeno, nehledě na jaderné miny, uskutečněním nejnižšího, tj. sborového jaderného souboru. Jedním z příkladů jiného řešení je průběh cvičení Wintex/Cimex-83. Přechod k používání jaderných zbraní měl podle platných koalič-

ních zásad sledovat především politické cíle. Velení NATO „zaslalo“ Sovětskému svazu předem prohlášení, v němž objasňovalo smysl přijatého řešení a vyjádřilo ochotu ukončit válku, pokud Varšavská smlouva přistoupí na podmínky Severoatlantického paktu. Po neúspěšném jednání byl realizován první jaderný soubor, kdy řízenými střelami Pershing a taktickým letectvem mělo být vedeno 38 jaderných úderů jen proti cílům na území ČSSR a NDR. Mohutnost jednotlivých náplní neměla přesahovat 70 kt.

Velení NATO považuje pro kontrolované použití jaderných zbraní za nezbytné disponovat spolehlivým spojovacím systémem a rychle reagujícím rozhodovacím aparátem. Jestliže první požadavek je údajně splněn, rozhodovací proces, především z časového hlediska, neodpovídá potřebám soudobého boje.

Požadavek na povolení k použití jaderných zbraní může vznést každý velitel od stupně armádního sboru výše a adresuje jej vrchnímu veliteli spojeneckých ozbrojených sil NATO v Evropě. Ten o žádosti informuje současně představitel jaderných mocností (v USA Národní velitelské orgány — NCA — National Command Authority, tj. prezidenta, ministra obrany nebo jejich nástupce, ve Velké Británii předsedu vlády, kteří jediní mohou povolit použití jaderných zbraní) a Výbor pro plánování obrany (v některých materiálech se uvádí místo Výboru pro plánování obrany Rada NATO). Tato metoda průniku požadavku a jeho zpětného schválení nebo zamítnutí je podle názoru velení paktu příliš zdoluhavá a vyžadovala by 13 až 24 hodin. Další opatření (po povolení), jako např. varování spojeneckých vojsk a upřesnění podkladů pro palbu, by se realizovala za šest hodin. Celý proces od vznesení požadavku až po počáteční zasazení jaderných zbraní by podle názoru západních odborníků trval 20 až 30 hodin. Výbor pro plánování obrany by údajně plnil jen funkci konzultačního mezičlánku, tlumočnického hlavním představitelům jaderných mocností názory aliance na použití jaderných zbraní. Postupy používané uvnitř tohoto orgánu nikdy nebyly zveřejněny. Západní odborníci argumentují tím, že kdyby bylo známo, každý členský stát NATO může vetovat zasazení jaderných zbraní, snížilo by to věrohodnost jaderného „odstrašování“. Naopak, kdyby bylo zřejmé, že neexistuje žádné veto proti americkému rozhodnutí, došlo by k politicky neúnosnému ohrožení suverenity členských států paktu. Z dosud platné politické směrnice z roku 1962 pouze vyplývá, že USA jsou povinny „konzul-

tovat se spojenci čas a okolnosti zasazení jaderných zbraní“. Při aktuální krizi by pravděpodobně konzultace o době a způsobu přechodu k používání jaderných zbraní ve Výboru pro plánování obrany proběhly ještě před vznesením požadavků na jejich zasazení od velitelů armádních sborů. Politická kontrola jaderných zbraní a politický efekt jejich zasazení je totiž pro NATO důležitější, než jejich případné ničivé účinky. Pro velení paktu důležitost časového hlediska schvalovacího procesu navíc klesá úměrně s tím, jak roste jeho před veřejností utajované vědomí, že Varšavská smlouva nepoužije jaderné zbraně jako první.

V každém okamžiku konvenční i omezené války s odstupňovaným použitím jaderných zbraní mají mít příslušní velitelé ozbrojených sil NATO vycílený prostor k vedení jaderného útoku na válčišti. Může být řešen jako součást přechodu k používání jaderných zbraní, nejpravděpodobněji však v průběhu nebo na závěr eskalace.

Plán jaderných operací (NOP) vede pro jaderný útok na evropském válčišti asi 2000 cílů rozdělených podle důležitosti do dvou kategorií. Objekty, které mají nejvyšší prioritu a musí být ničeny v každém případě, tj. i po vyčerpání části jaderné munice v průběhu eskalace, jsou zahrnuty do tzv. programu prioritních úderů — PSP (Priority Strike Program). Ostatní důležité objekty, o jejichž zahrnutí do jaderného útoku by pravděpodobně rozhodovali vrchní velitelé spojeneckých ozbrojených sil NATO na jednotlivých válčištích, tvoří tzv. program taktických úderů — TSP (Tactical Strike Program).

Vedení jaderného útoku na válčišti je úzce koordinováno s americkým jednotným plánem integrovaných operací (SIOP). Koordinaci zabezpečuje odřad důstojníků NATO, který působí u společného štábu pro strategické plánování. Lze předpokládat, že současně s jaderným útokem na válčišti by došlo i k realizaci některé z variant použití strategických útočných sil USA podle plánu SIOP.

V roce 1984, poté, co doktrinální změny v konvenční oblasti byly v rámci NATO teoreticky vyřešeny, vydal vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil paktu generál Rogers příkaz vypracovat návrh koaličních postupů pro řízení omezené jaderné války. První závěry předložil Rogers k posouzení vrcholným orgánům NATO na jejich jarním zasedání v roce 1985. Na základě dílčích zveřejněných materiálů lze předpokládat, že ofenzivnější pojetí konvenční války a vysoká účinnost

konvenčních zbraňových systémů povedou ke snížení významu obranných jaderných zbraní a taktických prostředků jaderného napadení. Snaha vést útočné operace od samého počátku války, proklamovaná Polním řádem pozemního vojska USA FM-100-5 (Air-Land Battle), omezi pravděpodobně možnost využití jaderných min. Konvenční zbraňové systémy, které používají submunice s navedením na konečné dráze letu, se mají svými účinky blížit ničivosti jaderné munice malé mohutnosti. Víceúčelové dělostřelectvo a předsunuté sklady jaderné munice by byly v časově delší konvenční válce vystaveny riziku velkých ztrát a odstupňované použití jaderných zbraní by podle západních názorů nebylo spolehlivě zajištěno. Řada úkolů taktických prostředků jaderného napadení, které souvisí s eskalací omezené

jaderné války (jaderné války na válčišti) bude proto pravděpodobně přenesena na operačně taktické jaderné zbraně a řízené střely středního dosahu. Ty jsou dnes stejně přesné, ale méně zranitelné. V žádném případě to neznamená, že by víceúčelové dělostřelectvo mělo ztratit své důležité místo v případném jaderném konfliktu. Svědčí o tom mj. probíhající modernizace jaderných granátů pro houfnice 203,2 a 155 mm. Na druhé straně bylo již v roce 1983 rozhodnuto o snížení počtu (asi o 1400 ks) a o odsunu zastaralé a novým doktrinním zásadám neodpovídající jaderné munice z Evropy do USA. Tohoto v podstatě nezbytného kroku využívá buržoazní propaganda k proklamování „mírových“ úmyslů Západu a k nátlaku na SSSR při jednáních o snížení stavu ozbrojených sil a odzbrojení.

Perspektivy Reaganovy strategické „pozůstalosti“

„Americké nejvyšší národní zájmy jsou mír, přátelství, svoboda a prosperita našeho celého světa.“ To jsou slova, která pronesl jeden z nejvěrnějších spolupracovníků Reagana — ministr obrany Caspar W. Weinberger ve své výroční zprávě Kongresu počátkem roku 1985. V podobném duchu hovořili všichni představitelé USA v celém poválečném období. Ale ještě neskončila druhá světová válka a v Pentagonu byly vypracovány první plány jaderného útoku proti Sovětskému svazu. Od té doby se v USA nevyskytla vláda, která by se prezident neusilující o zdokonalení těchto plánů a o zkvalitnění a rozšíření prostředků určených k jejich realizaci. Rozpor mezi slovy a skutky je zcela zřejmý.

Spojené státy americké považovaly a považují Sovětský svaz za jedinou zemi, která disponuje silou schopnou znemožnit dosažení hegemonistických cílů státní politiky USA. Proto vždy usilovaly o odstranění této překážky, o likvidaci socialismu a znovunastolení kapitalismu jako jediného celosvětového společenského systému. Ani Weinberger takový úmysl nepřepírá a při uvedení příležitosti k tomu řekl: „Amerika je v polovině osmdesátých let opět silnější a pyšnější. Pod vedením prezidenta Reagana a za podpory Kongresu a amerického lidu vybudovala vojenskou sílu, která je ve všech ohledech bojeschopnější a připravenější, než byla před čtyřmi lety... Jestliže selže odstraňování, americká strategie bude usilovat o co nejrychlejší ukončení konfliktu za podmínek výhodných pro USA, jejich spojence a státní bezpečnostní cíle. „Výhod-

né“ pro nás znamená, že v případné válce musíme zvítězit.“

Na otázku, za jakých podmínek by mohlo dojít k „selhání odstraňování“, existuje jediná logická odpověď: jen v případě změny v současné době existující globální rovnováhy. Protože globální poměr sil je dán jednak poměrem sil regionálním, jednak vojenskostrategickým, usilují Spojené státy americké o změny obou faktorů současně.

Poválečný vývoj vojenskostrategické situace vedl k nastolení rovnováhy sil v Evropě a v jihovýchodní Asii, v neprospěch imperialismu se měnil poměr sil v jihozápadní Asii a v Africe a podobný proces byl zahájen i na americkém kontinentu. Pokračování tohoto trendu by zákonitě vedlo ke kvalitativní změně v globálním poměru sil. USA na vzniklou situaci reagují upevňováním vojenských paktů, rozšiřováním počtu dvoustranných vojenských dohod, zvyšováním stavu svých ozbrojených sil v zámoří, diferencovanou hospodářskou a vojenskou pomocí apod. Tyto akce mají jediný cíl: zmařit jakékoli pokusy o pokrokové a revoluční změny ve kterékoli oblasti světa již v zárodku, popřípadě zvrátit situaci v těch zemích, které se daly cestou socialistického vývoje.

Vojenskostrategická rovnováha, která je v současné době pro stanovení globálního poměru sil určující, je dána potenciální možností „vzájemného zaručeného zničení“ USA a SSSR v případě neomezeného použití strategických prostředků jaderného napadení oběma stranami. Sovětský

svaz disponuje kvalitními prostředky včasné výstrahy, které by mu umožnily zahájit odvetné úderý ještě před dopadem amerických jaderných hlavic na plánovaně cíle. Podstata vojenskostrategické rovnováhy však tkví hlouběji. I kdyby se totiž Spojeným státům americkým podařilo uskutečnit překvapivý první jaderný úder, nebyly by uchráněny před ničivou odvetou sovětských námořních strategických řízených střel. Včasné vyřazení ponorek na bojových plavbách je v současné době v podstatě nemožné.

Reagan je přesvědčen, že našel cestu z tohoto pro USA a jejich válečné plány začarovaného kruhu. Cílem jeho „iniciativy ve strategické obraně“ je, přesně v duchu teorie „prodlouženého odstrašování“, omezit účinnost případného sovětského odvetného úderu a tak zvrátit vojenskostrategický a tím i globální poměr sil ve prospěch USA. Vybudování systému protiraketové obrany by mělo perspektivně vrátit americkému teritoriu původní nezranitelnost nebo alespoň zajistit „zaručené přežití“ USA v případném jaderném konfliktu. Současným úkolem rozsáhlého

týmu odborníků a vědeckotechnické základy, v čele s bývalým ředitelem programu Space Shuttle generálporučíkem Abrahamsonem, je zjistit technologické možnosti a případné finanční náklady nezbytné k rozvinutí takového systému. Americká administrativa se snaží co nejvíce urychlit demonstraci dílčích technologií, využitelných pro protiraketovou obranu. Případných úspěchů chce využít k účinnějšímu uplatňování politiky z pozice síly, zaměřené především proti SSSR.

Iniciativa ve strategické obraně není, v protikladu k prohlášení Reagana, cestou k míru bez útočných jaderných zbraní. Může vést jen k novému kolu závodů ve zbrojení, a to nejen v oblasti protiraketových a protidružicových zbraní. Jejich vývoj a zavedení by zákonitě vedly k takovým kvalitativním změnám útočných systémů, které by umožnily obranu protivníka překonávat. Opravdu iniciativní je Reagan jen v očích zbrojního průmyslového komplexu USA, kterému zajistil nebyvalé zisky na dlouhá léta dopředu. Světu může zanechat jen větší nebezpečí vzniku války.

Podplukovník Ing. Jaroslav Schejbal

Nové minomety ve výzbroji ČSLA

Dynamika soudobého boje vyžaduje od palebných prostředků dělostřelectva vysokou schopnost manévru palbou a pohybem, značný účinek střeliva v cíli a plnění palebných úkolů ve větší hloubce bojové sestavy nepřítele. To vše v krátkém čase při rychlém zaujetí a opuštění palebných postavení s cílem zabezpečit účinnou a nepřetržitou palebnou podporu vševojskovým jednotkám.

V souladu s tímto obecně platným trendem modernizace dělostřelectva je zvyšován podíl samohybné trakce a výkonnějších dělostřeleckých zbraní ve výzbroji ČSLA. Do této skupiny zbraní patří i nově zaváděné minomety. Z hlediska plnění bojových úkolů motostřeleckých praporů právě minomety vhodně zvyšují palebnou sílu a eliminují dosavadní palebnou převahu praporečného dělostřelectva pravděpodobného nepřítele.

Do výzbroje dělostřelectva ČSLA zavedené nové moderní minometné zbraně čs. konstrukce ráže 120 mm jsou schopné zabezpečit nepřetržitý doprovod a palebnou podporu motostřeleckých praporů ve všech obdobích boje. Splňují požadavky na vedení soudobého boje, zejména v rychlosti zahájení palby, v kadenci, účinku střeliva v cíli, dostřelu a v manévrovosti.

120mm minomet

Používá se k vedení palby ze země. Umožňuje kruhovou střelbu na vzdálenosti od 250 m do 8 km. Vzhledem k nízké

hmotnosti, pohyblivosti na lehkém podvozku a manévrovosti v terénu umožňuje velmi rychle měnit palebná postavení. Obsluhu tvoří tři osoby — velitel, mířič a nabíječ.

Minomet je jednoduché klasické konstrukce, která zabezpečuje téměř bezporuchový provoz. Jeho hlavní části jsou: hlaveň, zařízení k zamezení současného nabití dvou min, zaměřovač, ložiště, podstavec, podvozek a záložní i výstrojní součástky.

Hlaveň je tenkostěnná, nepevněná s hladkým vývrtem. Zadní část hlavně pomocí kulového čepu přenáší rázy při střelbě na ložiště. S ložištěm je spojena bajonetovým zámkem. V zadní části hlavně je umístěno spouštěadlo, které dovoluje vést palbu pomocí odpalovací šňůry nebo napevno nastaveným zápalníkem.

Na ústí hlavně je uchyceno **zařízení k zamezení současného nabití dvou min**. Toto zařízení využívá vzniklých setrvačných sil a ústového tlaku plynů při střelbě ke zvýšení bezpečnosti práce obsluhy při vedení palby. Pokud nedojde k výstřelu, popřípadě mína není z hlavně vylita (při selhání), minomet nelze znovu nabít bez uvolnění pojistky.

Ložiště zabezpečuje kromě rozkladu zpět-ného rázu při výstřelu i stabilitu minometu. Lůžko pro kulový čep hlavně je v jeho středu. Ve spodní části jsou žebra, která vedle zvýšení pevnosti usnadňují usazování ložiště.

Podstavec zajišťuje polohu hlavně a umožňuje udělení náměru, odměru a správné nastavení náklonu. Je trubkové konstrukce, s hlavní je spojen objímkou přes amortizátor, který tlumí zákluz. Na podstavci je šroubový náměrový a odměrový mechanismus a držák zaměřovače. Ve spodní části je umístěn náklonový mechanismus. Velká změna odměru se zajišťuje přesazením podstavce.

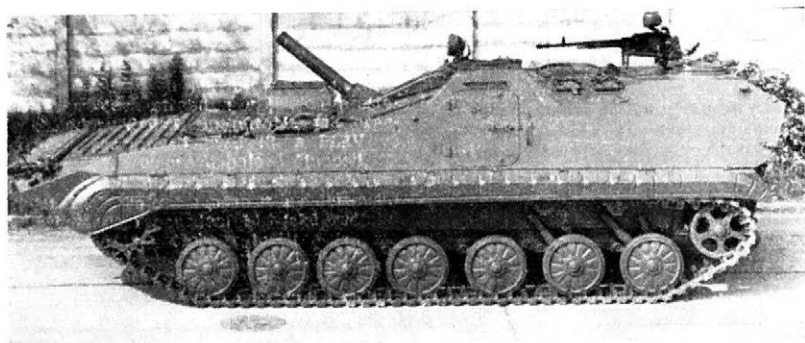
Zaměřovač je bulharské výroby, typu MUM. Pozůstává z dalekohledu a těla, na němž jsou stranová a dálková stupnice s drobnoměry. Náklon se vyrovnává pomocí náklonové libely. Zvětšení zaměřovače je 3,7.

Podvozek je jednoduché trubkové konstrukce s bantamovými koly, které umožňují velmi dobré jízdní vlastnosti i v terénu. Minomet se upevňuje na podvozkodostřelu a v jednoduché konstrukci.

pomocí dvou objímek pro uchycení hlavně a dvou úchytlů pro upevnění ložiska. Podvozek se dá vhodně využít i pro vytahování ložiska při zaboření v palebném postavení.

120mm minomet je přemísťován pomocí vozidla PV3S/M ve vezené nebo tahané verzi. Na vozidle je přepravován palebný průměr v počtu 80 ks min, výstroj a záložní součástky. K usnadnění manipulace při nakládání, vykládání munice a minometu je vozidlo vybaveno zvedacím čelem.

Vynikající vlastnosti prokazuje tento nový minomet v manévrovacích schopnostech palbou a pohybem, ve vysoké přesnosti střelby a její hustotě dosahované zvláště v první minutě vedení palby, ve vysoké účinnosti min čs. výroby v cíli při nastavení zapalovače na tříštivý nebo trhavý účinek, v nízké hmotnosti, ve zvýšeném



120mm samohybný minomet

120mm samohybný minomet (viz obr.) je moderní zbraň, která se zásadně odlišuje od zahraničních minometů. Obdobné zavedené zahraniční minometry této ráže jsou převážně různým způsobem zalafetované polní minometry na zavedených a upravených podvozcích, nabíjené zepředu a ručně.

Nově zavedený 120mm samohybný minomet umožňuje vedení palby z odkrytých, polozakrytých i zakrytých postavení, překonávání a vedení palby ze zamořených prostorů, překonávání vodních překážek plaváním a ochranu obsluhy zbraně i palebného průměru munice při vysoké palebné pohotovosti a pohyblivosti zbraně.

Vyznačuje se vysokou rychlostí střelby, velkým dostřelem, značným účinkem munice v cíli, výbornou přesností střelby,

rychlou přípravou ke střelbě a velkou pchyblivostí v terénu.

Minomet je umístěn v prostoru obsluhy, která při střelbě přímo kontroluje a sleduje proces nabíjení. Toto je řešené automaticky zezadu v celém rozsahu náměru a odměru. Elektromechanické automatické nabíjení zbraně umožňuje vystřelit až 20 ran za 1 minutu. V režimové střelbě je možné vystřelit 40 ran za 5 minut. V případě závady má obsluha možnost ručního nabíjení se sníženou kadencí.

Pracovní prostor je vybaven účinným filtroventilačním zařízením. Obsluha při své bojové činnosti nemusí opouštět pancéřovaný prostor. Její bojeschopnost je zabezpečena i dokonalým odvodem zplodin hoření prachových náplní pomocí účinného vyplachování hlavně a dvou odsávacích ventilátorů. V zimním období je

prostor obsluhy vytápěný pomocí teplo-vzdušného systému.

Součástí zbraně je i diagnostické zaříze-ní, které umožňuje průběžnou kontrolu základních poloh a funkčních parametrů zbraně a kontrolu technického stavu agre-gátů a skupin bezdemontážním způsobem.

Samohybný minomet je zabudovaný do upraveného pásového podvozku BVP-1 prodlouženého o jeden pár pojezdových kol. To umožňuje vysokou průchodnost a manévrovost zbraně v terénu, v průběhu plnění bojových úloh rychle zaujímat no-vá palebná stanoviště a překonávat vodní toky plaváním. Při plavání není nutná zvláštní příprava, rozložení zásob munice nemá vliv na plavební vlastnosti.

Bojová pohotovost minometu po zaujetí palebného postavení je do 1 minuty. Opuš-tění palebného postavení po skončení střelby je do 1 minuty.

Palebné možnosti samohybného minome-tu zvyšuje doplňková výzbroj, kterou tvo-ří PTRK 9K 113 a 12,7mm kulomet.

Hlavní částí 120mm samohybného mi-nometu tvoří **podvozek, elevační částí**, které se skládají z hlavně, zadní části hlavně s poloautomatickou, základuzové brz-dy a kolébky, **podavač s nabíječkou**, jenž je ovládán elektricky a slouží k podává-ní miny z dopravníku a nabití, **dopravník** s 21 lůžky pro dopravu min při nabíje-ní, **lafeta** k udělení odměru a náměru ruč-ním způsobem pomocí hydraulických ob-

vodů, **nosník**, který je určen k utlumení základuzových sil a je otočně upevněn v pod-vczku, **zásobníky** pro 59 min a schránky na náplně, **elektrické zařízení nadstav-by** na principu polovodičů, **spojovací sy-stém** tvořený rádiovou stanicí R-123 M a hovorovým zařízením R-124, **věž kulometu** pro upevnění 12,7 mm kulometu a odpalo-vacího zařízení 9K 113, **souprava zálož-ních součástí a výstroje**.

Obsluhu minometu tvoří 4 osoby — veli-tel minometu, mířič, nabíječ a řidič.

Souběžně se zavedením 120mm minome-tu a 120mm samohybného minometu je zaváděn do výzbroje ČSLA i 120mm náboj s tříštivotrhavou minou čs. konstrukce. Tento účinný a výkonný náboj ve srovnání s dosud používanými minovými náboji má až 2,6krát vyšší trhavý účinek a téměř 14krát vyšší střepinový účinek. Umožňuje efektivní boření lehkých úkrytů polního typu, umlčování a ničení živé síly, veli-telských stanovišť, palebných a průzkum-ných prostředků v sestavě prvosledových praporů nepřítel.

Minový náboj se skládá z **tříštivotrhavé náplně**, která je opatřena nárazovým za-palovačem MZ-81, z dílčích **prachových náplní**, nebo dálkové prachové náplně a ze **základní nábojky**.

Minové náboje mohou být dodávány buď s dílčími, nebo s dálkovými prachovými náplněmi. Základní takticko-technické úda-je — viz **tabulku**.

Tabulka

Údaj	120mm M	120mm SHM
Dostřel — maximální	8036 m	8060 m
— minimální	250 m	500 m
Hmotnost	220 kg	15,6 t
— bez podvozku	170 kg	—
Náměr	40°–85°	40°–80°
Odměr — odměrový mechanismus	± 8°	± 15°
Režim střelby za minutu	10–12 ran	18–20 ran
Hmotnost miny	16 kg	16 kg

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Милослав Благник Военно-политическое значение ХУП съезда КПЧ для ЧНА	3
Автор, основываясь на чрезвычайном значении съезда для нашего общества, рассматривает вопросы разработки и внедрения в практическую деятельность его решений с учетом условий ЧНА. Основное внимание уделяет совершенствованию управления, руководства и организационной работы.	

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, профессор Потенциальные и реальные боевые возможности подразделения	7
Автор рассматривает использование боевых возможностей подразделения в тактическом звене в современном бою.	

Полковник Цирил Костик, кандидат философских наук Психологическая подготовка военнослужащих ЧНА	12
Автор объясняет некоторые категории психологической подготовки военнослужащих. Целесообразно взаимосвязывает отдельные виды обучения и рассматривает его влияние на уровень психологической подготовки. Анализирует требования к подготовке специалистов, задачи командиров и политработников.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Пржебек Ворличек, кандидат военных наук, доцент Некоторые вопросы подготовки к отражению агрессии противника	17
Автор статьи рассматривает некоторые проблемы, возникшие в настоящее время в связи с изменениями боевых возможностей войск; анализирует мнения возможного их решения.	

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент Особенности подготовки и ведения наступательной операции и боевых действий с целью овладения большими застроенными районами	23
Автор статьи, на основе оценки застроенных районов, рассматривает вопросы подготовки и ведения наступательных операций (боя) в них. Основное внимание уделяет задачам войск, темпу их наступления, использования воздушных десантов, ОМГ, РВиА, ВВС, ПВО и инженерно-саперных войск.	

Полковник Влاديمир Полцар, кандидат военных наук, децент Некоторые сведения и опыт, полученные в ходе КШУ	28
Автор статьи анализирует некоторый опыт, полученный в ходе КШУ с постоянным составом Военной академии им. А ЗАПОТОЦКОГО. Рассматривает вопросы планирования наступательной операции в начальном периоде войны и их проведения с использованием обычных видов вооружения и высокоточного оружия.	

Полковник Карел Куба Вопросы проведения общевойсковых тактических учений – часть 1	31
Автор статьи рассматривает вопросы целей учений, их формы и методы, объясняет содержание односторонних и двухсторонних учений, задачи посреднического аппарата, подготовку и планирование общевойсковых тактических и командно-штабных учений на местности.	

Майор Эмануэл Пржибань Роль руководства учения и посреднического аппарата	36
Автор, на основе полученного опыта, рассматривает состав и задачи руководства учения, личного состава посреднического аппарата в ходе управления общевойсковым тактическим учением дивизии.	

Подполковник Павел Яндачек	
Вопросы проведения частичных тренировок по боевой готовности	41
Автор обобщает опыт по организации и проведению частичных тренировок по боевой готовности в штабах соединений и частей со сниженным составом.	
Подполковник Либор Гашпирек, кандидат военных наук	
Создание программы для РВиА	45
Автор статьи рассматривает актуальные взгляды, факты и заключения, которые по данной проблематике до настоящего времени в ЧНА не были опубликованы. Статью можно использовать как основу при внедрении мероприятий проекта РАЦИО в штабах армий.	
Генерал-майор Ладислав Сохор	
Возможности авиации в деле транспортировки техники и материальных средств для ОМГ	49
Автор статьи анализирует возможности транспортировки, обеспечения и поддержки ОМГ со стороны авиации.	
Майор Йосеф Дуфек	
Работа штаба соединения ПВО страны при разработке решения командира .	57
Автор статьи на основе опыта, полученного на учениях коалиционного состава, решает вопросы работы штаба соединения при подготовке и разработке решения командира соединения.	
Полковник Милош Земан, кандидат военных наук, доцент	
Вопросы расчета возможностей противника при применении им химического оружия	61
Автор статьи рассматривает возможности противника при применении им химического оружия. Статья актуальна для должностных лиц химических войск и для штабов при планировании химического обеспечения.	
Подполковник Вацлав Данек, кандидат военных наук, доцент	
ПАСУВ и задачи войск связи	67
Автор статьи анализирует требования, вытекающие в результате внедрения ПАСУВ, для деятельности войск связи, а также его влияние на организацию комплекса связи и на деятельность специалистов по связи.	
Майор Эмил Нехватал	
Принципы планирования тылового обеспечения операции	71
Автор статьи на основе полученного опыта учений представляет целесообразную точку зрения на основные проблемы планирования тылового обеспечения современных операций.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Основные тенденции развития обороны в оперативном звене	75
--	----

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Веселка	
Развитие и современное состояние планирования целей для ядерного оружия США и НАТО — часть 2	81
Автор рассматривает этап принятия военно-стратегической концепции „реалистического устрашения“, этап военно-стратегической концепции „прямой конфронтации“ и коалиционные планы НАТО на ведение ограниченной ядерной войны в Европе.	
Подполковник Ярослав Схейбал	
Новые минометы на вооружении ЧНА	90
Автор приводит новые данные о модернизации средств артиллерии и их тактико-технические характеристики.	